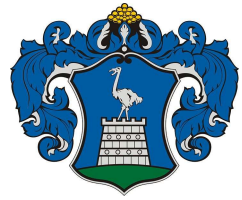

Vas Megyei Közgyűlés

Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója

Helyzetelemzés

Készítette: Vital Pro Kft

A gazdasági fejezet elkészítésében
közreműködött a Pannon Gazdasági Hálózat

2012. november

Tartalomjegyzék

1.	Vas megyére értelmezhető külső környezet vizsgálata	4
1.1.	A megye fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten	4
2.	Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése	6
2.1.a.	Természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág)	6
2.1.b.	A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása	7
2.1.c.	A táj jellemzői	9
2.1.d.	Természet- és tájvédelem	9
2.1.e.	Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők.....	10
2.1.f.	Szennyezett területek számbavétele	12
2.1.g.	Felszíni és felszín alatti vízkészletek	12
2.1.h.	Energiaforrások	13
2.1.i.	Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés	14
2.1.j.	Épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek) 15	
2.2.	Gazdasági bázis	18
2.2.a.	Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.	18
2.2.b.	A gazdaság belső és külső kapcsolatai	29
2.2.c.	A termelési infrastruktúra állapota.....	30
2.2.d.	A telepítési tényezők értékelése	31
2.2.e.	A területi innovációs potenciál	32
2.3.	Társadalmi környezet	34
2.3.a.	Kulturális adottságok, értékek	34
2.3.b.	Területi identitás, civil aktivitás	35
2.3.c.	Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete;	36
2.4.	Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra:.....	43
2.4.a.	Vonalas rendszerek, létesítmények	43
2.4.b.	Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok.....	49
2.4.c.	Vízellátás	50
2.4.d.	Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés.....	51
2.4.e.	Energiaellátás	52
2.4.f.	Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	52

2.4.g.	A települések humán szolgáltató intézményei	53
2.4.h.	A települések jellemző lakásviszonyai	56
3.	Településhálózati adottságok	57
3.1.	Településhierarchia	57
3.2.	A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzáskörzetek, agglomerációk)	63
3.3.	Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések.....	64
3.4.	A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi terület-felhasználás változásai, tendenciák értékelése	65
4.	Vas megyét érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése	66
4.1.	A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése	66
5.	A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása	69
6.	A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése	69
6.1.	A területfejlesztés forrásainak elemzése.....	69
6.2.	A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés).....	70
6.3.	A területfejlesztés hatékonysága (eddig eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok).....	71
7.	Helyzetértékelés	75
7.1.	A megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása	75
7.2.	A megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	77

1. Vas megyére értelmezhető külső környezet vizsgálata

1.1. A megye fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten

Az alábbiakban összefoglalásra kerülnek a főbb globális folyamatok és várható következményei, hatásai a fejlesztéspolitikára

a.) Globális és európai gazdasági és társadalmi folyamatok

Európa globális gazdasági pozíciójának relatív gyengülésének illetve a válságkezelés elhúzódásának kockázata

Várható következmény: a fejlesztéspolitika számára elérhető közforrások csökkenése, a vállalati szférában beruházások csökkenése.

A feldolgozóipari kapacitások átrendeződése Európából a „feltörekvő” gazdaságok országaiba (pl. Kína, India, Távol-Kelet) folytatódik, ami elsődlegesen a munkaerő-intenzív ágazatokat érinti továbbra is. A fejlődő „feltörekvő” gazdaságok vállalatai a feldolgozási folyamat egyre bonyolultabb feladatainak megoldására képesek és a globális szállítási költségek továbbra is relatíve alacsonyak maradnak

Várható következmény: a megnő a helyi gazdasági környezet által kínált előnyök - kiemelten a munkaerő képzettségének és a globális piacok elérhetőségének - szerepe a vállalati beruházási döntésekben. Hosszabb távon egyrészt az innovációs képességek erősítésére másrészt a szolgáltatásokat nyújtó beruházások fogadására, ezek ösztönzésére célszerű felkészülni, miközben a termelékenység fokozása mellett bizonytalan a reálbérek növelésének az esélye, sőt erőfeszítéseket kell tenni, hogy az alapvetően bér munkára építő feldolgozóipari üzemek a megyében maradjanak.

A fejlődés innováció-vezérelt jellege megerősödik, az innováció keletkezési helyei elsődlegesen a világ gazdaságba integrálódott városok és városi agglomerációk. Az elsődleges innovációt elsődlegesen a policentrikus városhálózat közvetíti az európai térben.

Várható következmény: Egyrészt megnő annak jelentősége, hogy a térség mennyire képes kapcsolódni az innovációban élen járó globális központok hálózatához (elsődlegesen Bécsen illetve Budapesten keresztül), másrészt hogy önmaga, belső erőforrásaira támaszkodva, mennyiben képes az innováció helyi szintű generálására illetve a befogadásra és alkalmazásra.

Az energiaárak növekedése, az energiaforrások diverzifikációjára való törekvés, a megújuló energiák részarányának növelésére irányuló politikák erősödése illetve a megújuló energiák felhasználásának gazdasági és technológiai lehetőségeinek bővülése

Várható következmény: A megye kiváló adottságaira építve eredményesen kapcsolódhat be a megújuló erőforrásokon alapuló energiatermelésbe (pl. bio-energia vagy termálvízre alapozott energiatermelés, napenergia felhasználás), másrészt a megye településszerkezetéből adódóan a helyi és térségi összefogásra alapozott energiatermelő kisrendszerek jelentősen hozzájárulhatnak az energiaellátás racionalizálásához. Továbbá törekedni kell az energiafelhasználás mérséklésére, a pazarlás megszüntetésére, így a hulladékenergia megosztására felhasználás céljából.

Az információs és kommunikációs technológiák (ICT) további térnyerése, ezen belül a mobiltechnológiára épülő és üzleti célú alkalmazások relatíve gyorsabb fejlődése

Várható következmény: A megye településszerkezetéből adódóan a technológiák szelesebb körű használata jelentős mértékben járulhat hozzá a vidéki életminőség javításához és a közszolgáltatások racionális szervezéséhez, javítva ezzel egyrészt a szolgáltatások költség-hatékonyágát másrészt a települések vonzerejének erősítését mind a lakosság, mind a turizmus résztvevői számára. Ennek kapcsán kihívás, hogy az aprófalvas térségekbe is eljusson megfelelő kapacitással a szélessávú internet-hálózat.

b.) Nemzeti illetve regionális jellegű gazdasági és társadalmi folyamatok

A régiók szerepének gyengülése a hazai fejlesztéspolitika térségi intézményi kereteiben, ezzel együtt a relatíve elmaradott keleti területek preferenciájának fennmaradása

Várható következmény: Megnöhet az esély arra, hogy a megye relatív elmaradottságát csökkenteni képes, a helyi sajátosságokat a jelenleginél pontosabban, hatékonyabban figyelembe vevő fejlesztéspolitikai eszközök kerüljenek kialakításra, ugyanakkor annak kockázata is fennáll, hogy a központosító törekvések előtérbe kerülésével a megyére jellemző speciális problémákat az egységesen – központilag kialakított eszközök (támogatási rendszerek, projektkövetelmények) csak kis hatékonysággal képesek kezelni. Az elmúlt években érdemben nem csökkent a legfejletlenebb térségek gazdasági-társadalmi elmaradása, az észak-keleti megyékben a legmagasabb továbbra is a munkanélküliség, ezért a központi kormányzat beruházási preferenciájában a kelet-magyarországi megyék továbbra is prioritást élveznek.

Lehetőség Csehországtól Horvátország északi részéig húzódó, elsődlegesen az autóiparra támaszkodó közép-európai növekedési zóna (tengely) kialakulására, melynek Vas megye is része.

Várható következmény: Szombathely, Szentgotthárd illetve az autóipari beszállítóknak helyet adó települések (pl. Kőszeg, Jánosháza, Sárvár) megszilárdítják jelenlegi gazdasági pozíciójukat, miközben a sikeres vállalataik révén akár vállalatcsoporton belüli, illetve kisebb új beruházások helyszínei lehetnek. Ám a lehetőség kihasználásnak alapvető feltétele a megközelíthetőség javulása és a képzett, szabad munkaerő megléte, miközben a gépjárművek iránti keresletnek is élnkülnie kell.

Az egészséges életmódra, testi és lelki egészségre való személyes törekvések erősödése, ennek részeként a turizmus aktív, gyógy- és szelíd formái iránti igény várható erősödése.

Várható következmény: Vas megye kiváló adottságokkal rendelkezik a turizmus fejlődő elemeinek tekintetében (gyógy- és termálfürdők, klimatikus környezet), így a fejlesztési forrásokat érdemes ezen területek kapacitásainak növelésére fordítani, másrészt pedig olyan fejlesztéspolitikai stratégiát érdemes követni, amely fenntartható módon megőrzi a táji, természeti és kulturális örökség vonzerőként kihasználható elemeit és azokat kreatív, újszerű interpretációk mentén mutatja be.

A mezőgazdaság és élelmiszer-termelés terén egyrészt a minőségi (ellenőrzött és magas minőségű) termékek iránti kereslet várható lassú emelkedése, emellett az olcsóbb termékek által támasztott verseny erősödése.

Várható következmény: A megyében célszerű a helyi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek alapanyag-termelésének, illetve feldolgozásának és értékesítésének rendszerét továbbfejleszteni, erre külső forrásokat is felhasználni, annak érdekében, hogy a megye kiváló adottságai és hagyományai a gyakorlatban is kihasználhatóak legyenek. Ezáltal a helyi fogyasztás nagy része a helyben termelt, előállított termékek felé fordulhat, ösztönözve új munkahelyek teremtését a térségben. Mindehhez kapcsolódhat a kézműves termékek értékesítésének helyben történő, az igényekhez igazodó megszervezése és a helyi fogyasztás ösztönzése.

Folytatódik népesség idősebbé válásának tendenciája, ezzel párhuzamosan a népesség kis mértékű fogyása.

Várható következmény: Számítani lehet egyrészt a kistelepülések lakosságának drámai elöregedésének folytatására, ami a humán ellátó rendszerek racionális, gazdaságilag fenntartható megszervezésének és működtetésének kérdésére irányítja a figyelmet és esetenként a szolgáltatások újszerű módon való megszervezését kényszerítheti ki, másrészt pedig felveti az elegendő munkaerő rendelkezésre állásának kérdését is. Továbbá egy-két településen hosszabb távon fennállhat a lakónépesség elfogyásának a veszélye és ez esetben az épített értékeknek, infrastruktúrájának újszerű hasznosítási formáit kell megtalálni, pl. üdülési-rekreációs funkciók.

c.) Jellemző környezeti folyamatok

Egyértelműen előtérbe kerül a szénalapú vegyületek kibocsátásának csökkentésére irányuló törekvés, ami – jellemzően – az energiatermelésben és felhasználásban jár jelentős következményekkel: előtérbe kerül a megújuló energiaforrások használata, illetve a kibocsátás drasztikus csökkentésére irányuló törekvések. Ez utóbbi folyamatok elsődlegesen a közlekedés fejlesztésének trendjeire vannak hatással (pl. a vasúti közlekedés előtérbe kerülése a közúti közlekedéshez képest, közösségi közlekedési módok

előtérbe helyezése az egyéni közlekedési módokkal szemben,) de igen jelentős hatással van a városi mobilitás és szélesebb értelemben a városfejlesztés területeire is. További jellemző hatás a fűtési illetve hűtési energia-igény jelentős csökkenésére való igény, mind a köz- lakó és termelő épületek vonatkozásában. Mindezekkel párhuzamosan a fűtési-hűtési rendszerekbe a megújuló energia felhasználására építő új, jelenleg még költséges beruházások megvalósítása szükséges, amihez napjainkban az állami ösztönzők nélkülözhetetlenek.

Megnövekedett fontosságú a környezetvédelmen belül a vízkészlet megóvása, a felszín és felszín alatti vizek fokozott védelme. Magyarország Európán belül kivételesen jelentős vízkészlettel rendelkezik, Vas megye szerepe ezen belül kiemelkedő (felszín alatti termál vizek bősége). A megye számára ezért a fenntartható vízgazdálkodás szintén egy fontos fejlesztési területet jelent.

Egyértelműen előtérbe kerül a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás kérdése. A megyében a klímaváltozás hatásai elsődlegesen a szélsőséges időjárási helyzetek gyakoribbá válásában jelentkeznek, mint pl. hirtelen lefutó árvizek, illetve szárazságok váltogatják egymást. Az erre való felkészülés magában foglalhatja az időben kevésbé egyenletes csapadék-eloszlás hatásainak mérséklését, pl. a csapadékvíz-elvezető rendszerek, illetve víztározók építését, kapacitásainak növelését.

A fentebb vázolt folyamatok mellett a megye fejlődését jelentősen meghatározzák az EU és Magyarország nemzeti fejlesztéspolitikai törekvései és céljai is. Ezeket a Helyzetelemzés 4. fejezete tekinti át.

2. Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése¹

2.1.a. Természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág)

Éghajlat

A kontinentális éghajlatú megye nyugati része Magyarország legcsapadékosabb területe. Az éves átlagos csapadékmennyiség a Kőszegi hegységben és az Őrségben meghaladja a 900 millimétert, attól keleti irányba a mennyiség 650 milliméterig csökken. Az évi átlaghőmérséklet 8,5 °C körüli, az éves napsütéses órák száma 1 800. Az uralkodó szélirány a megye nyugati felében északi, a keleti felében észak-nyugati. Vas megye az ország legkiegyenlítettebb klímájú területe. Míg az ország más részein gyakran csapadékhiány mutatkozik, addig Vas megyében esetenként a vízfelesleg okoz problémákat.

Földtan

Vas megye területén az egymást követő földtörténeti korok erős szerkezeti tagoltságot okoztak, amelynek következményeként a megye területe geológiai értelemben heterogén, ahol földtani jellegükben alaposan elütő tájak helyezkednek el. A megye területét a jó minőségű szénfészeségek és a különböző ércek gyakorlatilag teljes hiánya, az építőipari nyersanyagok hatalmas mennyisége és a gazdag hévízkészlet jellemzi. A feltárt hévizek mindegyikének magas az oldott ásványi anyag tartalma, amelyek jellemzően a kloridos, szulfátos, illetve szénsavas típusú nátrium-hidrogén-karbonátos ásvány- vagy termálvizek közé sorolhatók. Torony határában a talajfelszín alatt lignitmező terül el, amelynek kitermelését tájvédelmi okokból korlátozták. A megyében bőséges és kiaknázható mennyiségben található természetes CO₂ készlet (Répcelak környékén) és gyógyhatású termálvíz. Előbbi fontos vegyipari nyersanyag, utóbbi pedig a megye idegenforgalmának egyik legfőbb vonzereje.

Talajtan

A megye talajviszonyai a domborzat, a klíma és a növényzet, mint fő talajképző tényezők változásait követik, ennek megfelelően változatos, de összességében gyenge-közepes minőségűek a talajok. A megyének az északi és középső térségei a szántóföldi mezőgazdálkodás számára legjobb adottságú

¹ A fejezet Vas megye területrendezési tervéken felhasználásával készült.

területei. A Rába-síkság csapadékosabb részén gyengébb termőképességű barna erdőtalajok és a rossz vízgazdálkodású, pangóvizű pszeudoglejes barna erdőtalajok találhatóak. A Kemeneshát Rába és Zala által közrefogott nyugati részét a talajtípusok nagyobb homogenitása jellemzi. Az uralkodó talajtípus az agyagbemosódásos barna erdőtalaj.

Vízrajz

Vas megye felszíni vizekben és felszín alatti termálvizekben egyaránt gazdag. A terület nagy része a térség legjelentősebb folyójának, a megyében 140 km hosszan húzódó Rába folyó vízrendszeréhez tartozik, de jelentős területet fed le a Zala és a Mura vízgyűjtője. A megye folyóvizei: Rába, Gyöngyös, Pinka, Répce, Marcal, Kerka, Sorok és Perint. A megye legjelentősebb tavai: Szajki-tó, Gersekaráti-tó és az Őrségben-Vendvidéken található Vadása-tó, Bajánsényei-tó, Máriaújfalu-tó, Döröskei-tó. A talajvíz összefüggően és legnagyobb bőségben a Gyöngyös-, a Répce- és a Rába-menti nagy tárolóképességű kavicsos síkságokon jelentkezik. A rétegvíz az összetett, jelentékeny tárolókapacitású és vastag rétegsorok következtében a megyében mindenütt feltárható, mennyisége azonban területileg változó. A megyében található hévízfúrások közül hőfokuk és vízhozamuk alapján a jelentősebbek: Rábásömjén (81°C, 70°C), Vasvár (70°C), Mesteri (61°C), Bük (58°C), Sárvár (45°C), Borgáta (47°C), Szombathely (35°C), illetve Nádásd és Nagytalaj.

Domborzat

A megye sajátos természeti erőforrásai közé sorolhatók a tájképi értékekben gazdag szubalpin középhegységi és dombsági tájai, illetve a Kemenesalja és a Marcal-medence bazaltkúpjai. A megye nyugati peremén emelkedő Alpokalja a legnagyobb átlagmagasságú tagolt középhegységi és dombsági térszíneket foglalja magába. A Sopron-Vasi síkság helyenként tökéletesen sík felszíne fekszik legalacsonyabban, míg a Kemeneshát tagolt dombsági, illetve hullámos fennsíkszerű felszíne kismértékben környezete fölé magasodik.

Élővilág

A megye növény- és állatvilága gazdag és sokszínű, ahol keverednek a pannon és az alpi flóra és fauna elemei. A természetes növényzet a megye nyugati, határmenti sávjában képez nagyobb kiterjedésű, összefüggő területet. Az Alpok hegytömegének közelsége és a nedvesebb klíma érezhető hatását, a legnyugatibb, magasabb térszíneken a zárt összefüggő erdőségek máig fennmaradtak, és a kelet-alpesi flóra- és faunaelemek, társulások dominálnak. Az országos átlagnál hűvösebb és csapadékosabb táj eredeti természetes növénytakaróját jellemzően erdei fenyvesek, bükkösök, zárt tölgyesek, valamint gesztenyeerdők alkotják. Az országos átlag (20,56%) feletti erdősültségű megye (28,56%) változatos és színpompás növényvilága jó életlehetőségeket biztosít a vadak számára. Jelentős értéket képviselnek az élővízfolyások (pl. Rába, Pinka, Kerka) és extenzív gyümölcsösök életközösségei, illetve az arborétumok, parkok és védett fasorok.

2.1.b. A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

1990 óta 27 ezer ha-ral csökkent a hasznosított mezőgazdasági terület nagysága

A megyében az elmúlt két évtizedben összesen 27 ezer hektárral csökkent a mezőgazdasági művelés alá vont területek nagysága: a szántó 13 ezer, a gyepek 5 ezer, a kert 8 ezer, a gyümölcsös pedig ezer hektárral lett kisebb (forrás Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság). Az 1990-től egyik legjelentősebb területhasználat változtatás a gyepes területeknél következett be, 2000-ig a gyepes területek ~75%-a megszűnt. Jelentősebb, 10%-ot meghaladó csökkenés a megye dél-nyugati, illetve észak-keleti térségében figyelhető meg. A gyepes területek helyét elsősorban erdők és a beépített területek foglalták el. 2000-2010. között a megyében az országos tendenciához hasonlóan csökkent a hasznosított mezőgazdasági területek nagysága. A csökkenés mértéke azonban Vas megyében közel 1,5% ponttal erőteljesebb volt az országos átlagnál.

Használt mezőgazdasági terület (2000 és 2010.)

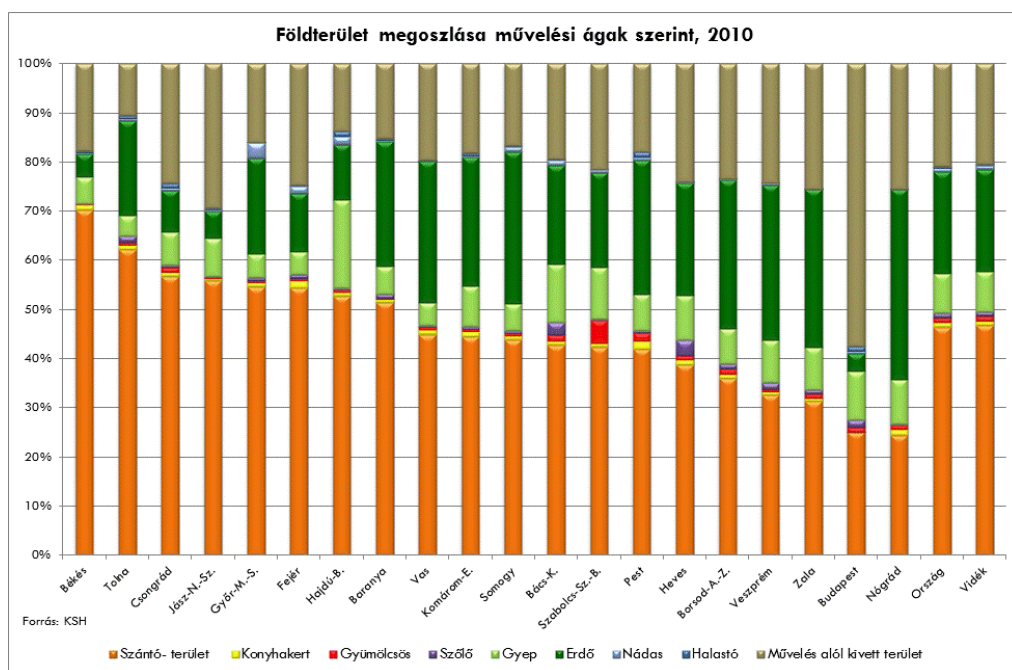
Terület	Éves értékek, ha		Változás (%)
	2000	2010	2010/2000
Vas megye	152 141	149 730	98,42
Országos átlag	4 652 448	4 611 606	99,12

Forrás: T-star, KSH

Az országos átlagot meghaladó erdőszültség

A művelési ágakat vizsgálva elmondható, hogy a mezőgazdasági területek művelés alóli kivonása Vas megyében 2000-2010 között jelentősen, mintegy 32,5 százalékponttal meghaladta az országos átlagot. A 2000-hez képest eltelt bő évtized alatt jelentős visszaesés volt tapasztalható a szántó-, szőlő-, gyepterület, erdő- és gyümölcsös művelési ágakban. 2000-2010 között a szántó-, szőlő- és gyepterületek csökkenése Vas megyében az országos átlaghoz hasonlóan alakult. A legjelentősebb területi visszaesés a gyümölcsösökben következett be, ahol a megyében 10 év alatt 27,5 százalékpontos volt a visszaesés, miközben az országos csökkenés 10 év alatt 1,8 százalékpont volt. Az eltűnő gyepterület, illetve szántóterületek rovására az erdőterületek és a kivett területek növekedtek. Mégis az erdőterületek és művelés alól kivett területek növekedése Vas megyében 5,5, illetve 1,7 százalékponttal elmaradt az országos értékektől. A megye erdőterületeinek nagysága az 1960-90 közötti egyenletes növekedését követően nem változott nagyságrendileg.

A 2010 évi művelési ágak szerinti megoszlási adatokat vizsgálva Vas megyében az országos átlagot egyedül az erdőszültségi (28,67 %) mutató haladja meg markánsan: a megye összes erdőterülete (erdő- és a fásított területek összesen) 93.900 ha. Az országos átlaghoz hasonló a szántó- (44,97 %) és kivett területek százalékos értéke (19,68 %). Az országos átlagot jelentősen, mintegy 3,36 százalékponttal alulmúlja a megye gyepterületeinek (4,84 %) adata. Szintén országos átlag alatti a gyümölcsös (0,55 %), a szőlő (0,3 %), a nádas- (0,11 %), a halastó- (0,01 %) és kerterületek (0,86 %) aránya

Az 1990-es évek elején a 160 ezer hektáros szántóterület 63 százalékán gabonaféléket, 16 százalékán takarmánynövényeket, 14 százalékán pedig ipari növényeket – főleg olajnövényt – termeltek. 2011-re a gabonafélék területi részaránya 59 százalékra, a takarmánynövények területe pedig a felére csökkent. Az állattenyésztés háttérbe szorítása miatt a szálas takarmánynövények – lucerna, vörös here – termőterülete is harmadára zsugorodott. A feldolgozóüzemek zömének megszűnése után egyre kisebb területen termelnek cukorrépa. Amíg a kilencvenes években a cukorrépa termőterület megközelítette a 6.700 hektárt, addig 2012-ben alig néhány száz hektáron foglalkoznak a termesztésével. A gazdák jelentős része az olajnövényekben találta meg azt az árúnövényt, amelyhez Vas megye klimatikus és talajtani adottságai kiválóak és rentábilisan termeszthetők. Ennek megfelelően a repce vetésterülete hús év alatt megtízszereződött. A napraforgó vetésterülete közel két évtizede 7 és 9 ezer hektár között ingadozik, és jelentősen nem is növelhető. Sok gazdaságban átálltak a repce-búza-repce vetésforgóra. 2012-ben a repce vetésterülete már megközelítette a 20 ezer hektárt, mely területeket sok esetben a szomszédos Ausztria gazdái művelnek meg. A gépi kapacitás zöme ugyan a gabonatermesztést szolgálja, de kiválóan alkalmas a repce és a napraforgó művelésére is. Vas megyében a Kerekerdő Alapítvány 18 biogazdálkodót tart nyilván, akik zöme az Őrségben, illetve Szombathely környékén gazdálkodik.

2.1.c. A táj jellemzői

A megye tájtani szempontból heterogén képet mutat, területén 5 középtáj, és ezek részeiként 16 kistáj osztozik. Vas megye legmagasabb térszínű, egyetlen középhegységi területe a Kőszegi-hegység, amelyet erősen tagolt felszíne, szubalpin éghajlati jellege, összefüggő erdei fenyvesei, bükkösei és hegyi kaszálórétjei tesznek tájképileg gazdaggá. A hegységet övező hegyláb felszín a Kőszeghegység, amelyet a hegységben eredő vízfolyások hordaléka borít, felszíne enyhén lejtősödő, jobbára tölgyesekkel, kisebb részt lehúzódnó fenyvesekkel borított elegyengetett síkság, illetve fennsík. A Kőszegi-hegységtől délre emelkedik ki a Vas-hegy tömege. A hegyláb felszín folytatása déli irányban a szubatlanti éghajlati jellegű, helyenként fenyvesekkel, tölgyesekkel borított, kavicstakarós fennsík a Pinka-sík, amelyet nagyjából szántóként hasznosítanak. A megye nyugati kiszögellését elfoglaló Vasi-hegyhát vízben, csapadékban bővelkedő, szubalpin éghajlatú, erősen felszabdalt eróziós-deráziós dombság. A táj erdősültsége magas, csak a völgytalpakon van mezőgazdasági művelés. Hasonló jellegű a kevésbé tagolt Rába-völgy és az országhatár közt elterülő Felső-Őrség. A Kőszeghegység hegyláb felszínétől keletre terül el az a vízfolyásokkal sűrűn behálózott hordalékkúp-síkság, a Gyöngyös-sík. A patakok mentén a rétek, legelők és ártéri ligeterdők dominálnak. A Gyöngyös síkvidéke a Répce-síkba megy át. A kavicstakarós hordalékkúp-síkságon képződött barna erdőtalajokon nagyjából cseres-tölgyes erdőket, kisebb részt szántókat találunk. A megye középső sávjában húzódik keresztül a Rába-völgy és a Rábai teraszos sík. A folyóhoz közeli sávban a réti öntéstalajokon szántók, rét, legelő és ártéri ligeterdők a jellemzőek. A Rába völgyét a nyugati oldalon kísérik Rábai teraszos sík a megye csaknem tökéletesen sík felszínei közé tartozik. Már a Kisalföld része a Kapuvári-sík, amelynek megyébe eső nagyobb magasságú déli pereme a Rába által feltöltött tökéletes síkság, ahol a réti öntéstalajokon túlnyomóan szántókat, néhol ártéri ligeterdőket találunk. A megye Rába-völgytől keletre elterülő részét csaknem teljesen a Kemeneshát foglalja el. A szubatlanti éghajlati jegyeket mutató Felső-Kemeneshát rövid vízfolyások völgyei által alaposan tagolt, kavicstakarós dombvidék, illetve fennsík. Az Alsó-Kemeneshát alacsonyabb térszínű, elegyengetett felszínű hordalékkúp síkság. A Kemeneshát Marcal felé lealacsonyodó folytatása a Kemenesalja, amelynek teraszos hordalékkúp síkságát helyenként patakvölgyek teszik változatosabbá. Felszínét nagyjából szántók, másutt cseres tölgyes erdők, illetve vízfolyások mentén rétek, legelők borítják. A Marcal völgye ligeterdőfoltokkal tarkított, túlnyomóan szántókkal borított alacsonyártér. A megye legdélebbi kiszögellését a Felső-Zalavölgy és a Kerka-vidék északi része foglalja el. A Felső-Zalavölgy teraszos folyóvölgyét a túlnyomóan réti talajokon kialakult rétek, legelők, kisebb részt szántók, a magasabb térszíneket erdők uralják. A Kerka-vidék a Zala és a Kerka folyók mellékvölgyei által tagolt, szubalpin éghajlati jegyeket mutató dombvidék, amelyet fenyő és bükk egyes tölgyesek, illetve szántók borítanak.

2.1.d. Természet- és tájvédelem

Vas megyében található természetvédelmi oltalom alatt álló területek:

Nemzeti parkok: az Őrségi Nemzeti Park - összterülete 43.933,5 hektár, melyből 42.281,6 hektár esik Vas megye területére; Fertő-Hanság Nemzeti Park 1999 évi bővítés során váltak a nemzeti park részévé a Répce menti területek, melyek egy része Vámoscsalád és Nagygeresd községek területére esik. (Vas megyében található védett területek nagysága 321 ha.)

Tájvédelmi körzetek: Kőszegi Tájvédelmi Körzet és a Sághegyi Tájvédelmi Körzet;

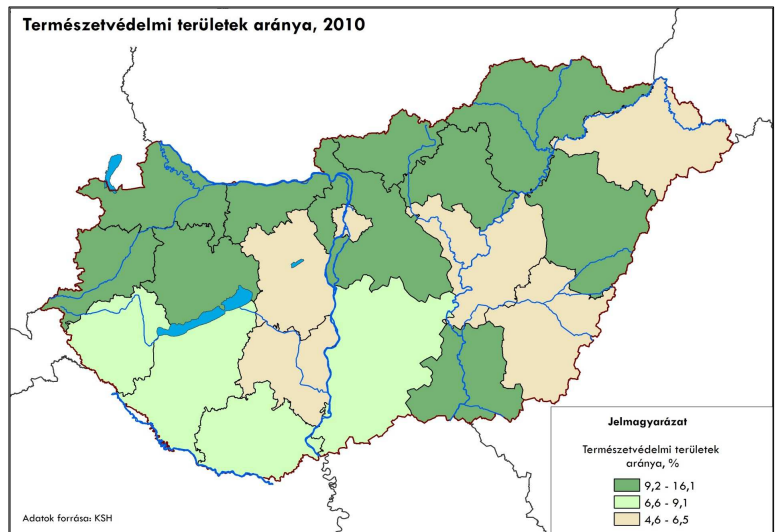
Természetvédelmi területek: Kőszegi-tőzegmohás láp, Kámoni Arborétum, Sárvári Arborétum, Szelestei Arborétum, Körmendi park, Jeli Arborétum, valamint a Nemesmedvesi emlékhely.

Országos átlagnál jóval magasabb a védett természeti területek aránya

Országos jelentőségű védett természeti területek aránya jóval meghaladja az országos átlagot (9,1%) Vas megyében, az összes terület 14,25 %-a tartozik ebbe a kategóriába. Az elmúlt évtizedekben Európa számos országában jelölték ki védett erdőrezervátumokat, amelyek nagy része változatos erdőszerkezetű, gazdag és különleges növény- és állatvilággal rendelkezik, és természetes dinamikát mutat. Az erdőrezervátum olyan védett erdőterület, ahol minden emberi tevékenységet végérvényesen beszüntetnek azért, hogy az erdő természetes folyamatai zavartalanul, hosszú távon érvényre

juthassanak és kutathatóvá, tanulmányozhatóvá váljanak. A hazai hálózatot jelenleg 63 erdőrezervátumból áll, amelyből a megyében az alábbi 4 rezervátum jelölte ki:

- Hosszú-völgy Erdőrezervátum (Kőszegi-hegység, Velem); területe 145,7 ha (magterület: 38,4 ha);
- Szabó-völgy (Vasi-Hegyhát, Felsőszölnök); területe 66 ha (magterület: 26,9 ha);
- Szalafő Erdőrezervátum (Vasi-Hegyhát, Szalafő); területe 97,4 ha (magterület 13,2 ha);
- Pap-erdő (vasi-hegyhát, Szakonyfalu); területe 42,2 ha (magterület: 20,4 ha).

Az EU ökológiai hálózatának részét képező Natura 2000 területek védelmében különösen hangsúlyos a hagyományos gazdálkodási módok szerepe, ahol a rezervátumszerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás került előtérbe. Vas megye területén található (azt érintő) Natura 2000 területek:

Különleges madárvédelmi terület: Őrség;

Különleges természet-megőrzési terület: Gyöngyös patak és a kőszegi Alsórét, mely táj gazdaságát bővíti a nemrégiben átadott – elsősorban árvízvédelmi célú – Abért tavak;

Kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területek (Vas megyében ~179.954 ha): Marcal-medence, Répce-mente, Ablánc-patak völgye, Gércsei tufagyűrű és láprét, Kemenessömjéni cserjés legelő, Kőszegi-hegység, Öregcser, Őrség, Pinka, Rába és Csörnök-völgy, Ság-hegy, Váti gyakorlótér.

A „Nemzetközi jelentőségű Vadvizek Jegyzék”-ébe Vas megyében a Rába-völgy tarozik, mely kiterjedése 9.475 ha.

Közlejövőben tervezett fejlesztés a Pinka felsőcsatári és pornóapáti szakaszán - a Víz Keretirányelv szerint kidolgozott Vízyűjtő-gazdálkodási terv által előírt - ökológiai állapot létrehozása, az átjárhatóság biztosítása, rehabilitáció a természetes folyamatok felerősítése segítségével.

2.1.e. Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

Vas megyéről általánosságban elmondható, hogy sosem terhelte számottevő ipari eredetű szennyezés, mivel nem volt nehézipara és a könnyűipara is a városokban vagy azok mellett összpontosult. A megyében az elmúlt 20 évben főként feldolgozóipari üzemek telepedtek le, melyek új termelőkapacitásainak kialakítása során fokozottan érvényre jutott a károsanyag-kibocsátás minimálisra szorítása, a környezeti kockázatok alacsony szinten tartása. A nagyobb üzemeknek helyet adó városok (Szombathely, Kőrmend, Sárvár, Szentgotthárd, Kőszeg) gazdasági létesítményeitől eltekintve a megye területének levegőminőségét térségi hatású háttérszennyezés nem terheli.

Légszennyezés a főutak belterületi, jelentős közlekedési csomópontokban a legjelentősebb

A megye légszennyezettségi állapota általánosságban jónak mondható, a mérőhelyek többségén a légszennyező anyagok koncentrációja határérték alatti. Egyes mérőpontokon alkalmanként szálló por (PM10) és nitrogén-dioxid (NO2) tekintetében határérték túllépéseket tapasztaltak, az éves átlagok azonban nem haladják meg a határértéket. A legszennyezettebb értéket jellemzően a forgalmas közlekedési csomópontok adatai mutatják. Szálló por (PM₁₀) tekintetében a 24 órás határérték túllépések jellemzően a fűtési szezonban figyelhetők meg, de az éves átlagok a határérték alatt maradtak.

A legnagyobb ipari kibocsátók többsége a megyeszékhelyen működik. Ezek közül a jelentősebbek a Falco Zrt. forgácslapgyártó telephelye (por és nitrogén-oxidok), a MÁV Vasjármű Javító és Gyártó Kft. szombathelyi telephelye (oldószeres), a BPW-Hungária Kft. Körmendi úti telephelye (nitrogén-oxidok) a Szombathelyi Távhőszolgáltató Kft. telephelyei (füstgázok) és a Metal Hungaria Holding Zrt. (oldószeres) telephelye. Szombathely legjelentősebb kibocsátója a Falco Zrt. forgácslapgyára, amely az elmúlt évek környezetvédelmi beruházásának köszönhetően csökkentette a szilárd szennyezőanyag emisszióját.

Vas megyében különösen a nagy közúti forgalmat lebonyolító főútvonalak (8, 86-os, 84-es, 87-es) belterületi szakaszai okoznak légszennyezési problémákat, amelyekre az elkerülő utak, illetve a 86-os mentén a már megkezdett gyorsforgalmi úthálózati fejlesztések jelenthetnek megoldást. Törekedni kell arra a jövőben, hogy a jelentős tranzit forgalmat lebonyolító főutak kerüljék el a települések belterületeit. Szombathely közlekedési eredetű légszennyezésének csökkentésében igen jelentős eredményeket hozott a fokozatosan kiépült körgyűrű, mely a csatlakozó három országos főútvonal forgalmát a városon kívül vezeti el. Az elkerülő útvonalak ellenére a városon belüli gépjárműforgalom növekvő tendenciát mutat.

Zajterhelés – közlekedési forgalmat kivéve - leginkább zavaró az ipari üzemek, iparterületek és lakóterületek határain

A zajterhelés vonatkozásában elmondható, hogy a zajkibocsátási határértékeket a legtöbb termelő- és feldolgozó üzem betartja. A legtöbb zajproblémát az okozza, hogy egyes üzemek – a korábbi nem megfontolt településfejlesztések miatt – lakóterületekkel határosak, továbbá már meglévő ipari létesítmények közelében is előfordult új lakóövezetet kijelölése. Jellemzően lakossági panaszra adhat okot a lakóterületekbe ékelődött kisebb műhelyek zaja, melyet a Felügyelőség egyedi eljárás keretében vizsgál, majd intézkedik. További zajterhelés jelentkezik a főútvonalak belterületi szakaszain. Azon esetekben, ahol az elmúlt évtizedben megépültek a települési elkerülő utak (pl. Szombathely, Sárvár, Vát, Szeleste) a levegő szennyeződés csökkenése mellett a zajterhelés is jelentősen mérséklődött. A Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút Zrt. által üzemeltetett Sopron-Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal korszerűsítésével párhuzamosan a dízel vontatást a vonal teljes hosszában felváltotta a villamos vontatás, ami mind zajvédelmi, mind levegőtisztaság-védelmi szempontból kedvezőbb.

Talajvíz szennyeződés okai fenn állnak: csapadékvíz-elevezetések megoldatlansága, műtrágya alkalmazása, kommunális szennyvíz-szikkasztások

Vas megyében az ivóvíz előállítása talajvízből, rétegvízből, parti szűrésű és forrásvízből történik. A vízfogyasztás visszaesése miatt a kiépített vízbázisok bővítése nem szükséges, a víztermelő kapacitások meghaladják az igényeket. A kitermelt ivóvizek megfelelő kezelése a megyében megoldott. A felszíni és a felszín alatti vizek, valamint a talaj minőségét jelentősen befolyásolja a települések vízellátási és csatornázottsági szintje és az ebből számítható közműolló nagysága. A közműolló a fejlesztések eredményeként folyamatosan záródik, 2010-ben Vas megye közműollójának százalékpontos értéke 25,8% volt, ami enyhén rosszabb a 22,5%-os országos értéknél.

A települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtőterületük kijelöléséről szóló 240/2000. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján a Balaton vízgyűjtőterületén az alábbi települések vannak a megyében: Csehi, Csehimindszent, Csipkerek, Győrvár, Halastó, Hegyháthodász, Hegyhátszentjakab, Hegyhátszentpéter, Hosszúpereszteg, Ispánk, Kistrákos, Mikosszéplak, Nagyrákos, Olaszfa, Oszkó, Órimagyarósd, Óriszentpéter, Pácsony, Pankasz, Petőmihályfa, Sárfimizdó, Szaknyér, Szalafő, Telekes, Viszák.

A felszíni vizek ökológiai állapotára vonatkozóan általánosan elmondható, hogy nem éri el a jó állapotot. A jó állapot minősítést Sárvár és Vasvár között a Herpenyő éri el, valamint a Rába Sárvartól lefelé eső szakasza, amelyre az „erősen módosított víztest” értékelés is vonatkozik. A vizek szennyezését egyrészt pontszerű szennyező források okozzák, így például a települési szennyvíz és a települési szilárd hulladékok bemosódása. További a felszíni és felszín alatti vizekre jelentős diffúz terhelést jelent a korszerűtlen csapadékvíz-elvezetési megoldások miatt keletkező szennyeződés-bemosódás és a mezőgazdasági eredetű szennyezés.

A Rába szennyezésének kockázata az elmúlt évek eredményes lobbis tevékenységének köszönhetően csökkent

Összességében megállapítható, hogy a megye területét térségi hatású háttérszennyezés jelenleg nem terheli; ugyanakkor a megye környezeti állapota szempontjából kiemelt jelentősége van az Ausztria területén üzemelő börtgyarak okozta terhelésnek, ami elsősorban a Rába vízminőségét befolyásolja. Az elmúlt évek sikeres egyeztetéseinek eredményeként az osztrák gyárak ma már tisztítóművekkel csökkentik a szennyezésüket. Az elmúlt évek egyik legjelentősebb környezetvédelmi sikere, hogy úgy tűnik végérvényesen lekerült a napirendről a Szentgotthárdtól néhány száz méterre osztrák területen felépíteni tervezett hulladékégető.

2.1.f. Szennyezett területek számbavétele

Vas megyében a különböző engedélyezési eljárások során végzett felügyelői vizsgálatok alapján évente kb. 5-10 db pontszerű szennyezés kerül feltárára. A szennyezést okozó anyagok elsősorban olajféseségek, illetve szervesanyagok, mely szennyezések leggyakrabban valamilyen szénhidrogén tárolásából vagy szabálytalan hulladéklerakásból, hulladékkezelésből származnak.

Nem jelentős a szennyezett területek mérete, a kármentesítés folyamatban van

A megyében a korábbi iparosítás hiányából fakadóan speciális vegyi anyagok nem detektálhatók a szennyezett területeken. A tapasztalatok szerint a kimutatott szennyeződések száma jól korrelál egy település iparosodásának mértékével, így a megyében Szombathelyen történik a legtöbb szennyezés feltárása. A felszín alatti vizek védelmében jelentős előrelépésként értékelhető, hogy az elmúlt években a veszélyes anyagok tárolótartályait az üzemeltetők átalakították a környezetvédelmi követelményeknek megfelelően. A megyében két helyen történik állami felelősségi körbe eső kármentesítés, illetve a MÁV alprogram keretében folyamatban van a szombathelyi és a celldömölki vasútállomások kármentesítése, melyek eredményes lezárásához további évek szükségesek. A megyében az ismert és feltárt szennyezések kiterjedése – a szerencsés földtani adottságokból adódóan – általában nem jelentősek, a szennyezések kezelhetők. A kimutatott szennyeződések nem jártak olyan hatással, amely miatt a megyében bárhol korlátozni kellett volna a víz- vagy területhasználatot.

2.1.g. Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Folyók vízminőségi állapota nagyon heterogén

A felszíni víztestek közül jó állapot minősítésű a Herpenyő Sárvár és Vasvár között, valamint a Rába Sárvártól lefelé eső szakasza. A Rába folyó a szentgotthárdi szakasz kivételével többnyire elfogadható minőségű. A Rába a torkolati szakasz közelében az oxigénháztartás jellemzőit tekintve jó (II. osztályú), a tápanyagháztartást illetően a közepes vízminőségű. Kiemelt jelentőséggel bíró környezeti konfliktus a megyében a Rába habzása, amire 10 évvel ezelőtt figyeltek fel a szentgotthárdiak. A Rába jelentősebb mellékvízfolyásai közül a Lapincs, nátrium illetve a Sorok-Perint tápanyagok vonatkozásában nagyon szennyezett. A kisvízfolyások vízminőségi állapota nagyon heterogén, a helyi körülményektől függően tiszták, vagy szennyezettek. Az esetek többségében a vízfolyásban mért foszfor koncentráció lépi túl a határértékeket.

37 db sérülékeny ivóvízbázis a megyében

1994-ben országos program indult a stratégiai vízkészletek védelem alá helyezésére. Vas megyében 3 db távlati vízbázis került kijelölésre (Vát, Ikervár, Csákánydoroszló). Vas megye területén 35 db előzetesen vagy határozattal kijelölt sérülékeny ivóvízbázis található. A vízbázisok közül a védőterületek meghatározásra kerültek a nagyobb vízműveknél, mint pl.: Bejczygyertyános-Nyögér, Bük, Kőszeg Róti-völgyi, Körmeny, Szombathely Területi Vízmű vízbázisai (Déli, Újperinti, Perenye, Sárdéri, Balogunyomi és a Kenézi), Sárvári, Celldömölki vízbázisokon. Bozsok és Velem községek üzemelő sérülékeny ivóvízbázisának (hasadékvízbázis) hidrogeológiai védőterülete 2011-ben került kijelölésre. Jelenleg is folyamatban vannak a munkálatok a Csepregi és Szentgotthárdi vízbázisokon. A közösségi előírásoknak megfelelő vízminőség biztosításához ivóvízminőség-javító program került kidolgozásra. A szolgáltatott ivóvíz vonatkozásában nyilvántartott minőségi kifogással érintett települések száma Vas megyében:

- arzéntartalom miatt érintett 21 település;
- ammóniumtartalom miatt érintett 11 település.

Jelentős mennyiségű, kitermelhető termál- és gyógyvíz

Vas megye kedvező hidrogeológiai adottságainak köszönhetően jelentős mennyiségű, kitermelhető termál- és gyógyvízzel rendelkezik. A megye hévízkészletét a szénhidrogén kutatófúrások tárták fel. A megye csaknem valamennyi kútja 35°C-nál melegebb termálvizet szolgáltat. A feltárt hévízkészletek biztosítják a gyarapodó és bővülő fürdők termál- és gyógyvíz igényét. A megyében termálfürdő üzemel Szombathelyen, Borgátán, Vasváron és Szentgotthárdon. Gyógyvízzel rendelkező fürdők: Büki Gyógyfürdő, Sárvári Gyógyfürdő, Szelestén a Zsuzsanna Hotel és gyógyfürdő, Celldömölkön a Vulkánfürdő (2007-től) és Mesteri fürdő (2008-tól). A megye hatalmas termálvízkészlete, továbbá a már megfúrt, de elfojtott, jelenleg nem hasznosított kutak lehetővé teszik a hévizek nagyobb arányú, sokoldalú hasznosítását, elsődlegesen a gyógyturizmus fejlesztése területén. Fontos megemlíteni, hogy a védett természeti területen található lefojtott termálkutak környékén nem lehet építeni, miközben a termálvíz hasznosítás megtérülését nehezítik a visszasajtolás magas költségei. Ezért célszerű olyan hasznosítási megoldásokban gondolkodni, amelyek a termálvizet hőmérsékletétől és szennyezettségi állapotától függően egy kitermelésen belül többféle célra (pl. gyógykezelés, wellness, fűtés, melegházi növénytermesztés, haltenyésztés) hasznosítják.

2.1.h. Energiaforrások

Vas megyében nem üzemel 50 MW kapacitást meghaladó közcélú energiatermelő bázis. Szombathely térségében a kutatások során jelentős kitermelhető lignitvagyonot találtak, amely feltárásához azonban sem az érintett települési önkormányzatok, sem a megyei hatóságok nem járultak hozzá. A megye lakossága és egyéb szereplői a lignitre alapozott hőerőmű létesítését sem támogatják. Vas megye déli térségében, a Felső-Zala-völgyben és Hetés térségében a MOL Zrt. a magyar államtól CH kutatási koncessziókat kapott, ahol jelenleg is folyik a földgáz kitermelése.

Biomassza hasznosítás kedvező adottságai

A megújuló energiaforrások közül – az országos átlag (20,56 %) feletti erdősültségre alapozva (28,67 %) – a biomassza nyújthat jelentős hasznosítási lehetőségeket, így az erdőgazdasági hulladékok, a fa- és bútorigipari, illetve egyéb növénytermesztési hulladékok, valamint energetikai célból telepített faültetvények biztosíthatnak elegendő mennyiséget, hogy korszerű technológiával kiválthatóak legyenek:

- a nagyobb kommunális oktatási, kórházi, egyéb intézményi stb. létesítmények hagyományos energiahordozói,
- a városi távfűtőművek (Szombathely, Sárvár, Kőszeg, Celldömölk, Körmend, Szentgotthárd, Vasvár),
- az ipari parkokban, illetve saját telephelyen működő vállalkozások hő- és villamosenergia-átalakító bázisai.

A biomassza kedvező adottságaira alapozva készült el a megye biomassza energiaforrás-hasznosítási javaslata, mely szerint az alábbi települések helyi hőellátását célszerű biomassza bázison megépíteni, amennyiben a helyi szereplők is támogatják a versenyképes és környezetkímélő megoldásokat és ezzel párhuzamosan elősegítve a helyi foglalkoztatás bővítést. A javaslatban nevesített települések:

- északon: Csepreg és Bük térsége;
- délnyugaton: Csákánydoroszló, Nádasd, Hegyháthodász, Őriszentpéter, Kondorfa és Magyarszombatfa;
- nyugaton: Szentpéterfa;
- keleti és dél-keleti térségekben: Bérbaltavár, Nagytilaj, Hosszúpereszteg, Jánosháza és Gérce.

Geotermikus energia hasznosításában további lehetőségek vannak

A megye másik jelentős mennyiségben rendelkezésre álló megújuló energiaforrása a geotermikus energia, amelynek többlépcsős hasznosítását (humán erőforrás-foglalkoztatás fejlesztés, gazdasági versenyképesség, életminőség javítás) javasolja a megye területrendezési terve. Vas megye területén a szénhidrogén kutatások járulékos eredményekén számtalan CH szempontjából meddő kutat fúrtak, amelyek közül több ma is alkalmas termálvíz kitermelésére. A fejlesztéseket egyrészt a működő termálfürdők feltárt szabad kapacitásaira és műszaki bázisaira lehet alapozni, másrészt a megyében elsősorban található lezárt termál kutak, illetve új kúthasznosítások létesítésével lehet megoldani. Jelenleg is több olyan projekt előkészítése zajlik, amely a CH kutatófúrások termálkúttá történő átépítését célozzák, illetve tervezhető Kistrákos, Gersekarát, Magyarszombatfa, Vasvár, Répcelak-Nick, Celldömölk, Ikervár, Sorokpolány, Hegyhátszentmárton, Felsőmarác, Bögöte, Győrvár településeken. A folyamatosan emelkedő energiaárak mellett a termálvíz többlépcsős és többcélú energetikai hasznosítása a helyi termálstrandok üzemeltetési költségszerkezetére is kedvező hatással lehet.

A vízenergia hasznosításának aránya elméletileg növelhető lenne Vas megyében. A megvalósítás előtt azonban a duzzasztóművek környezeti hatásait vizsgálni szükséges. A területrendezési terv vízerőmű fejlesztési helyként jelöli ki Nick térségét, majd Körmend, Csörötnek, Szentgotthárd és Alsószölnök erőműveinek felújítását, illetve preferálható helyként jelöli ki Csákánydoroszló, Molnasszecsőd, Püspökmolnári és Rum településeket ahol a fejlesztés módját az ökológiai igényekkel összehangoltan kell meghatározni. Jelenleg Ikervár, Kenyeri, Pornóapáti térségében van kisebb működő vízierőmű.

Szélenergia létesítési lehetősége a megye északi, keleti tájain

Az éghajlati adottságok és az Országos Meteorológiai Intézet által 70 m magasságban végzett szélesség mérési eredményei alapján a megye északi és északkeleti, védett területektől távolabb eső részei alkalmasak a szélerő hasznosítására. A szélterképek a Kőszeghegylajai kistáj területét, illetve Szombathely, Celldömölk és Jánosháza térségét jelölik ki a szélerő hasznosítás szempontjából kiváló adottságú területeként. A szélerő hasznosítására a megyében számos helyi kezdeményezés ismert, sőt Vép és Ostffyasszonyfa, illetve Ikervár térségében már szélenergia is üzemelnek. Szélenergia létesítésének tervezése zajlik Jánosházán, Szombathelyen, Uraiújfalun, Szelesten, Répceszentgyörgyön, valamint Sárvártól délkeletre és Sitke-Gérce térségében.

Napenergia kisléptékű hasznosításának lehetőségei

A napenergia hő- és villamos energetikai célú hasznosítására inkább lokálisan jelentkezik igény, elsősorban a lakosság részéről, illetve az időszakosan hasznosított üdülőterületeken, kempingek, szabadidőközpontok, üdülőegyüttesek és tározótavak térségében. A környezetkímélő napenergia hasznosításával helyi szinten jelentős energia- és költségmegtakarítás érhető el. A megye korszerű energiafelhasználási rendszereinek kialakításában a szoláris berendezésekkel kombinálható biomasszabázisú energiaátalakítási technológiák jelenthetnek mérhető nagyságrendet.

2.1.i. Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Vas megye árvízi helyzete szoros összefüggésben van a közvetlenül kapcsolódó osztrák vízgyűjtőterületeken történő eseményekkel. Az osztrák területen az éves csapadék 800-1000 mm közötti, ahol a vízgyűjtőterületek jellemzően hegyvidéki jellegűek, ezért a nagy csapadékok után néhány órával megérkezik az árhullám a határ menti településekre. A megyei befogadó vízfolyásokban – a hirtelen megnövekvő szállítandó vízmennyiségek – főleg a völgyekben okoznak problémát, valamint a nem megfelelően karbantartott mederszakaszoknál és mélyvonulatokban. A védekezési feladatok az alsóbb szakaszokon jelentkeznek. Az árvízi védekezést a Rába három szakaszán (szentgotthárdi, körmendi és sárvári szakasz) a Nyuduvizig biztosítja. A Rába többi szakaszán, illetve a Gyöngyös-Sorok-Perint patak, a Pinka, a Gyöngyös, a Répce és az Arany-patak menti védekezést az érintett települési önkormányzatok végzik.

Részben megvalósult, részben folyamatban lévő árvízvédelmi beruházások

A Rábán Szentgotthárdtól északra megépült a Lapincs árapasztó vápa, amely megoldotta a város és az ipari park védelmét. Csörötnek és Vasszentmihály részére védtöltést építettek. Csákánydoroszló, Gasztony és Rátót továbbra is védelemre szorul. A Pinka magyarországi szakaszán az 1965-ös árvízvet követően elvégezték a szükséges mederbővítéseket és - Vaskeresztes és Horvátlövő települések védelmét kivéve - kiépültek a veszélyeztetett települések védművei. Továbbá nem biztosított az osztrák-magyar megállapodásban szereplő vízmennyiség átbocsátási képesség szerinti meder kialakítás. A Gyöngyös patak árvizei korábban több település belterületét is veszélyeztették, amit a Lukácsházi árvízcsúcs-csökkentő tározó (Abért-tavak) megépítésével sikerült megnyugtatóan megoldani. A Répce mentén szintén az 1965-ös árvíz után történtek jelentős árvízvédelmi fejlesztések. Gőr és Bük között megépült a Gőr-Bő árvízcsúcs-csökkentő tározó, illetve további beruházások folyamatban vannak, amely biztosítja az alatta fekvő lakott területek árvízvédelmét. A Kerka magasabb vízállása Kercaszomoron és Bajánsenyén okozhat veszélyhelyzetet. A térség árvízvédelme az 1998-as ár hullám tapasztalatai alapján egy tározó építésével oldható meg. A Marcal folyó Vas megyei szakasza nem okoz árvízveszélyt. A megye nagyobb vízfolyásai vízkár elhárítási szempontból rendezettnek tekinthetők, a bel- és külterületi szakaszaik zömmel az 1965. évi árvíz után a mértékadó vízhozamra kiépültek. Az időszakos vagy állandó jellegű kisvízfolyás medrei azonban a mértékadó csapadékvizek levezetésére alkalmatlan állapotban vannak. Ennek elsődleges oka a rendszeres fenntartás elmaradásából fakadó feliszapolódás és növényborítottság. Folyamatban lévő árvízvédelmi beruházás: Rába szentgotthárdi szakasz árvízvédelmi fejlesztése.

Településeken a csapadék-elvezető rendszerek hiányosságai fokozott ár- és belvízveszélyt jelentenek

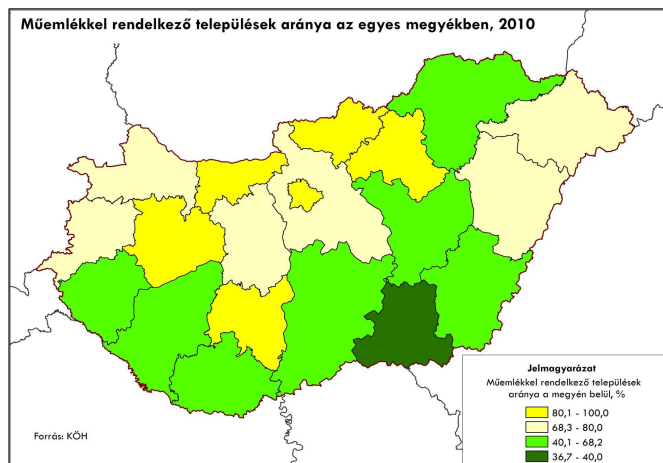
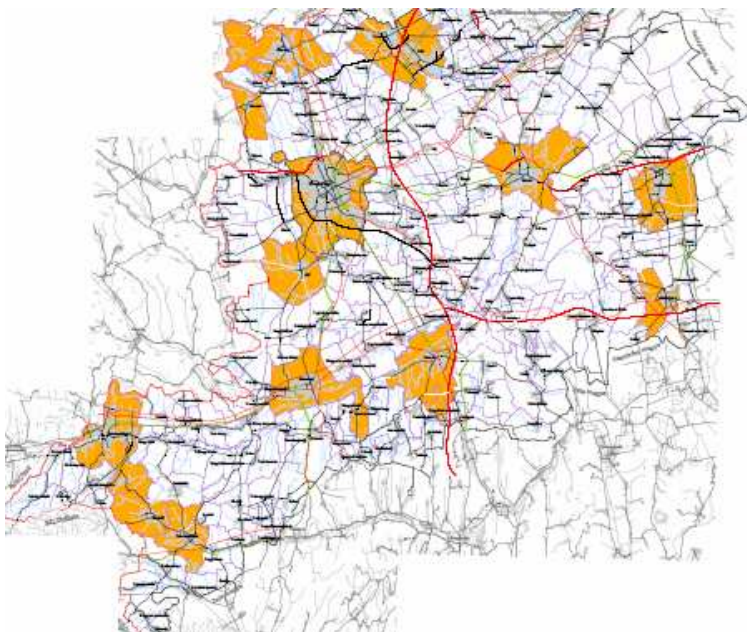
A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény szerint a csapadékvíz elvezető rendszerek kiépítése a helyi önkormányzatok feladata. Tapasztalatok szerint az önkormányzatok – tekintettel jelentős forráshiányukra – a vízvezető rendszereket nem vagy csak nagyon lassan építik ki (jellemzően állami támogatás felhasználásával). Az időnként szélsőségesé váló időjárási helyzetben a településeken a meglévő csapadékvíz elvezető hálózatok is helyenként elégtelen kapacitásúnak mutatkoznak. A nagyobb települések csapadékvíz elvezető rendszereinek állapota rendszerint jobb, mint a kistelepüléseké. Sok településen problémát okoz, hogy a korábban egyesített rendszerben kiépült csatornarendszer a csapadékhullás idején indokolatlanul nagy vízmennyiséggel terheli a hidraulikailag kisebb kapacitásúra méretezett szennyvíz-tisztító telepeket. Túlerheltség esetén a kevert víz a záporkiömlőkön keresztül közvetlenül a befogadóba kerül (pl. Szombathelyen, mintegy 5 helyen).

2.1.j. Épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

Épített örökség értékekben gazdag megye

Vas megye országos viszonylatban a kulturális örökség értékekben gazdagabb megyék közé tartozik. A megye településeinek 73%-a rendelkezik műemlékkel, ami 3%-kal haladja meg az országos átlagot. A helyi építészeti értékek fontos identitás tényezői a településeknek, miközben néhány településen (Kőszeg, Szombathely) a turizmus meghatározó tényezői. Vas megyében világörökség helyszín, vagy várományos terület nem található.

A megyében az alábbi településeken található jelentősebb műemlék, illetve régészeti lelőhely: Kőszeg, Bozsok, Cák, Csepreg, Bük, Szombathely, Ják, Sárvár, Körmend, Celldömölk, Vasvár, Szentgotthárd, Hegyhátszentpéter, Óriszentpéter, Szalafő, Szarvaskend. Kőszeg kiemelkedő a műemlékek gazdagsága az 1000 lakosra jutó műemlékek száma alapján az ország 5. műemlékekben leggazdagabb települése. Jellemző a megyében, hogy a műemléképületek többsége volt uradalmi birtok, kastély épület, amelyek nagy része felújításra és hasznosításra vár a jövőben. Ugyanakkor számos nem védett egykori kastély, uradalmi birtok épület is megtalálható a megyében, melyek magas színvonalú hasznosítása még várat magára. A megyében meghatározó Cákon, az osztkői szőlőhegyen és az Őrségben a változatos tájba illeszkedő népi építészet emlékei. Az elmúlt években a turisztikai funkcióhoz illeszkedve megújult a sárvári Nádasdy-vár, illetve felújítása végéhez közeledik a kőszegi Jurisics-vár, illetve az Iseum és környezet, valamint befejezés előtt áll a jáki templom felújítása is.

Műemlékkel rendelkező települések aránya az egyes megyékben, Forrás: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Történeti települési terület övezete Vas megyében, Forrás: Vas megye területrendezési terve

A városok település-rehabilitációs programjai alapvetően a településközpontok megújítására törekedtek, melyek részeként szinte minden városban megújult a jelentősebb műemlék épületek közvetlen környezete, illetve magukban foglaltak műemlék-épület felújításokat.

Vas megyében az alábbi településeken található jelentősebb műemlék, illetve régészeti lelőhely a megye településrendezési terv alapján:

Boszkó határában őskori kőszkőzökre leltek, de innen indult a római kori Savariát vízzel ellátó vezeték egyik ága is. A faluban római villa maradványaira bukkantak. A község legfontosabb építészeti értéke a volt Sibrik-kastély és környezete, melyet Árpád-kori alapokra emeltek az 1610-es években. Említést érdemelnek még a Batthyány kastély maradványai, valamint az Árpád kori földvár.

Bük legfontosabb építészeti értéke az ófaluban álló Szapáry-kastély együttese. Helyén a XVI. században még megerősített udvarház állt, 1696-ban Felsőbüki Nagy István építtette át korabarokk stílusban.

Cákon szabadtéri néprajzi múzeumként látogatható a nyolc épületből álló korabeli pincesor. Az épületeket a Savaria Múzeum 1974-ben megvásárolta és helyreállította, majd szőlészeti-borászati kiállítást rendezett be.

Celldömölk számos látnivalója és műemléke közül kiemelkedik a Szentháromság tér műemlék együttese. A Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt barokk stílusú római katolikus plébániatemplom 1747-48-ban épült.

Csepreg már a rómaiak idején is lakott volt, amit számos régészeti lelet és a település északi határában feltárt tégláégető kemence bizonyítja. A város legfontosabb építészeti értékei a XIV. századi eredetű római katolikus templom, a Szentkút kápolna és a Boldogasszony (Kálvária) kápolna, valamint említésre méltó a Schöller-kastély és a Rottermann-kastély.

Hegyhátszentpéter tájháza egyedülálló érték, mivel a környéken valaha általánosan elterjedt festett, faragott faoromzatú lakóházak egyetlen, eredeti helyén fennmaradt példánya. Az épület 1891-ben részben vályogból, részben téglából épült.

Ják kiemelkedő építészeti értéke az apátsági templom és környéke. A XIII. században építtetett Szent György-templom és a mellette álló Szent Jakab-kápolna nemzetközi hírű műemlék, a román kori magyar templomépítészet legjelentősebb megmaradt alkotása.

Jánosháza nemzetközileg elfogadott archeológiai lelőhely. Az itt feltárt urnasírok egy késő bronzkori kultúra, a Jánosháza-Farkasgyepű csoport néven emlegetett temetkezőhelyei. A település legfontosabb értéke az Erdődy-kastély és környezete.

Körmend legfőbb nevezetessége a barokk stílusú Batthyány-kastély és környéke. A várkastély megmaradt parkja védelem alatt áll. A látnivalók közül figyelmet érdemel a késő gótikus Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére felszentelt római katolikus templom, a későbarokk református templom, a neogótikus stílusú evangélikus templom, valamint a főtéren álló Heiszig-ház.

Kőszeg bővelkedik az egyedülálló műemlékekben. A Várkörrel övezett városmag országos védelem alatt álló műemléki jelentőségű terület. A város legnevezetesebb műemléke a vár, amelyben Vármúzeum fogadja a látogatókat. A városmag nevezetes műemléke a Fő téren álló, neogótikus stílusú római katolikus templom, valamint a barokk és gótikus jegyeket egyaránt őrző Öregtemplom. A XIV-XV. századi eredetű kőszegi városháza az ország legrégebbi, ma is változatlan funkcióban működő városházája.

Őriszentpéter fontos látnivalói az archaikus településszerkezetében fennmaradt régi parasztházai. Nevezetes műemléke a Templomszeren álló a román kori Szent Péter templom, a városszeri református templom, valamint a középkori téглаegető. Őriszentpéter nem csak a néprajzi tájegység, az Őrség központja, hanem itt található az Őrségi Nemzeti Park székhelye.

Sárvár legismertebb műemléke a XIII-XIV. században kiépített Nádasdy-vár. Szent László királynak szentelt római katolikus temploma középkori eredetű, amelynek közelében áll a város 1535-ben alapított iskolája. A Hatvany-Deutsch kastély csaknem 10 hektár területű arborétumát 1802-ben alapították.

Szalafő az őrségi szórványtelepülések tipikus példája, amely szinte megőrizte honfoglalás kori archaikus településszerkezetét. A dombhátaakra épített szerek majd mindegyikén találunk népi építészeti emléket. Szalafő legfőbb nevezetességei a Pityerszeren található szabadtéri néprajzi gyűjtemény és falumúzeum.

Szarvaskend nevezetességei a Királyhegyen és a Sashegyen látogatható védett pincesorok. III. Béla király 1183-ban alapította

Szentgotthárdot, amikor a Lapincs és a Rába összefolyásánál monostort és templomot építtetett a francia cisztercita szerzeteseknek. A város nevezetessége a Nagyboldogasszony templom és monostor (volt ciszterci apátság) monumentális barokk épületegyüttese, valamint az ahhoz kapcsolódó barokk kert. Említésre méltó a Szentgotthárdi Kaszagyár (ipari műemlék), a Mindenszentek plébániatemplom, a Brenner kápolna, valamint a farkasfai városrész kötényes haranglábja.

Szombathely (Savaria) a Kárpát-medence egyetlen városa, amely bizonyítottan a római alapítástól a mai napig városként lakott település. A város elődjét Claudius császár alapította Krisztus után 50 körül, majd a római birodalom tartományi székhelye lett. A település jelentőségét a rajta keresztül haladó Borostyánút adta. A római kor emlékeit az Iseum és környéke romkertje képviseli, ahol megtekinthető a Borostyánút egy szakasza. A város a barokk korból számos értékes műemlékkel büszkélkedhet, mint például a székesegyház, a püspöki palota és a környező egyházi épületegyüttes. A székesegyház előtti Templom tér hazánk egyik legszebb barokk tere. A Berzsenyi tér egykor várpiac volt, melyet a Vármegyeháza és a mellette álló klasszicista kismegyeháza vesznek körül. Említést érdemel a városi Kioszk épülete, a népfürdő, a múzeum, a domonkosok és karmeliták temploma és kolostora, valamint az erdei iskola. A háromszögletű Fő tér egyike legszebb városi tereinknek.

Vasvár Vas megye névadó városa. A régészeti leletek tanúsága szerint a város területén már a kőkorszak óta élnek emberek. A város határában található jelentős emlék a földsánc és a római korból származó vaskohók. A vas jelentőségét már a honfoglaló magyarok is ismerték, itt alakították ki az ország egyik nagy vastermelő központját. A város legfontosabb műemléke a középkori eredetű barokk Domonkos templom és a kolostor, melyek feltételezhetően a régi vár helyén épültek. Említést érdemel a későbarokk temetőhegyi kápolna is.

Felsőcsatár és Pinkaóvár területén lévő kiterjedt római kori halomsír lelőhely egyedülálló egész Közép-Európában.

2.2. Gazdasági bázis

2.2.a. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.

Gazdasági teljesítménye 2010-ben 16%-kal csökkent a 2000.-hez viszonyítva, miközben a gazdasági válság hatása is erősebb volt a megyére az országos átlagnál

Vas megye gazdasági teljesítménye 2010-ben 16%-kal csökkent 2000-hez képest, ami jelentősen elmarad az országos GDP mintegy 19%-os növekedésétől. Így Vas megyének az ország gazdasági teljesítményében való részesedése 3%-ról 2,1 %-ra csökkent. A 2000-es évek kiugró teljesítményének oka, hogy a feldolgozóipari külföldi tőke befektetések pl. szentgotthárdi autóipari beruházások országos viszonylatban is kiugróan magas értéket képviseltek.

Bruttó hazai termék (GDP)²

	Éves értékek (millió Ft)			Részesedés az országos értékből (%)			Változás (%)	
	2000	2005	2010	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
Vas megye	682 475	729 483	573 876	3,0	2,5	2,1	-16%	-21%
Országos	22 494 303	29 379 039	26 747 662	100,0	100,0	100,0	+19%	-9%

Forrás: T-star, KSH

A fenti táblázatból megállapítható, hogy a gazdasági válság jelentősen, az országos átlagnál jobban éreztette a hatását a megyében, hiszen a megyei GDP közel 13 %ponttal nagy mértékben esett vissza 2005-ről 2010.-re mint az országos GDP.

Egy főre jutó GDP

	Éves értékek (Ft/fő)			Változás (Ft)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Vas megye	2 535 677	2 759 420	2 227 019	-308 658	-532 401
Országos	2 205 259	2 915 576	2 678 591	473 331	-236 985

Forrás: T-star, KSH

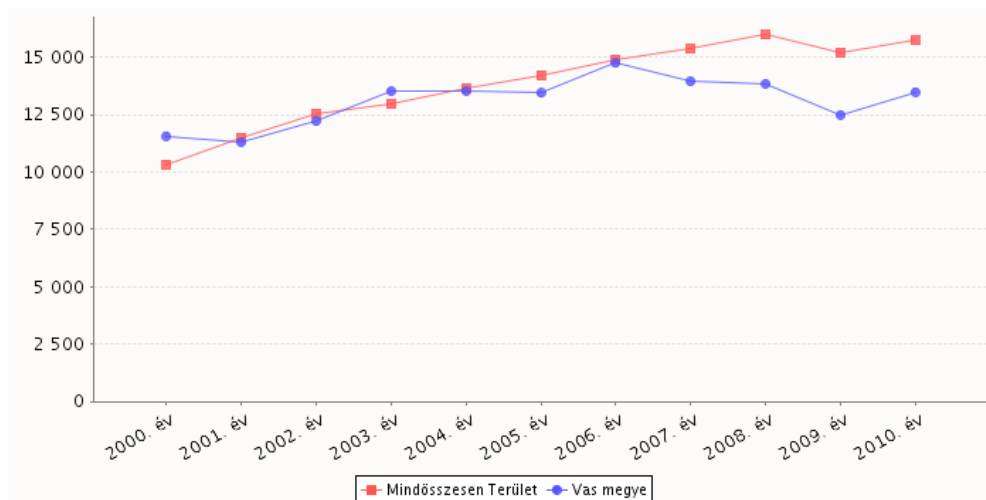
A fenti folyamatokat jól szemlélteti az egy főre jutó GDP változása. Az egy főre jutó GDP Vas megyében 2000-ben az országos átlag 115%-a volt, míg ez a viszonylat 2010-re 83%-ra esett vissza. A fenti adatok arra utalnak, hogy Vas megye gazdasága az országos átlagnál nagyobb mértékben kitett az ország határon túli gazdasági folyamatokban bekövetkező negatív változásoknak, illetve a hazai jövedelmek csökkenésével a belső fogyasztása visszaesésének.

2009-ben a megye vásárlóerőparitáson mért egy főre jutó GDP-je 53%-a volt az EU 27 tagállama átlagának.

² A pénzügyi, jövedelmi adatok a hivatalos éves infláció mértékével 2010-es értékre korrigálásra kerültek az összehasonlíthatóság érdekében.

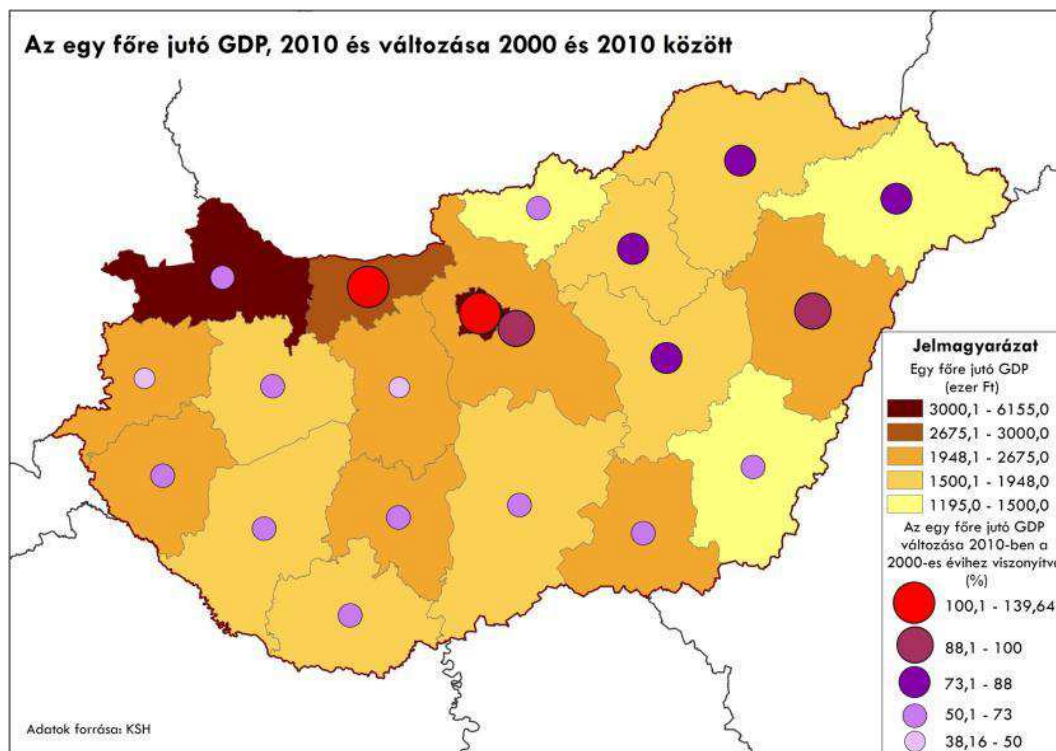
Térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal. Megjegyzés: a térképen az egy főre jutó GDP változása 2000 és 2010 között pontatlanul szerepel

Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson (pps) - Vas megye és országos átlag

Forrás: KSH

Vállalati jövedelmeket tekintve megállapítható, hogy 2010-ben az adózott eredmények is alacsonyabbak voltak a 2000-es évinél, ugyanakkor kiemelendő, hogy 2010-ben a megyei szintű pozitív adózás előtti eredmény 9,7 mrd Ft volt, szemben a 2005-ös értékhez, amikor is ugyanez az eredmény 29,1 mrd Ft volt.

Térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Feldolgozóiparnak az országos átlagnál magasabb munkatermelékenysége

Az előállított személyi és vállalati jövedelmeket együttesen vizsgálva megállapítható, hogy a bruttó hozzáadott érték 17 %-kal csökkent a megyében 2000 és 2009 között. Ez jelentősen elmarad az országos szinttől, ami 16,5%-os növekedést jelez. A megye részesedése az országban előállított bruttó hozzáadott rétekből hasonló, mint a GDP esetén. A bruttó hozzáadott értéknél is hasonló tendencia figyelhető meg, mint a GDP esetén, azaz egyenes növekedés 2005-ig, majd utána folyamatos visszaesés, ami döntően a szentgotthárdi kistérség vállalatainak működéséhez kapcsolódik.

Kistérségi szinten megállapítható, hogy a megye gazdaságában a Szombathelyi térségnek kiemelkedő a dominanciája (55% a megye bruttó hozzáadott értékének 2010.-ben). Szombathely után a sorban a Sárvári (16%), Szentgotthárdi (10%) és Celldömölki (8%) kistérség következik. Ez a négy kistérség adta a megye bruttó hozzáadott értékének a 89%-át 2010-ben. Ugyanakkor 2000-hez képest a legnagyobb növekedést az alacsony bázisról induló Őriszentpéteri és Vasvári kistérség érte el, míg visszaesés a fentebb vázolt okok miatt – a Szentgotthárdi és a Kőszegi, valamint a Csepregi kistérségben volt érezhető. Utóbbi két térségben meghatározó a turizmus, illetve a bér munka jellegű feldolgozóipar, míg a Kőszeg város megyei-regionális ellátásra épülő oktatási-intézményi köre fokozatosan visszaszorult.

Az alábbi táblázat bemutatja, hogy a lakosságárányosan mely térségekben a legnagyobb a bruttó hozzáadott érték. E tekintetben Szentgotthárd az első, míg Szombathely mellett Sárvár és Celldömölk értéke a kiemelendő, miközben a megye többi térsége a megyei átlag 50%-t sem éri el. Ez a megye gazdaságának a két részre szakadását jelenti. Fontos kiemelni, hogy nagyobb hozzáadott értékkel rendelkező térségek gazdaságában meghatározó a feldolgozóipar. Ugyanakkor fontos azt is megjegyezni, hogy a Szombathelyi körüli kisvárosok térségei (Kőszeg, Körmend, Vasvár, Csepreg, Sárvár) közelségük miatt gyakorlatilag egy munkaerőpiacot képeznek a megyeszékhellyel.

Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték

Kistérség	Éves értékek (eFt)			Változás (eFt)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Celldömölki	569	532	1 102	502	570
Csepregi	507	491	485	-22	-6
Körmendi	428	535	664	237	130
Kőszegi	542	415	442	-100	27
Őriszentpéteri	91	132	414	324	282
Sárvári	1 229	1 264	1 485	257	221
Szentgotthárdi	5 003	1 821	2 163	-2 840	342
Szombathelyi	1 135	1 718	1 571	436	-147
Vasvári	150	212	395	245	183
Vas megye	1 104	1 178	1 258	154	80
Országos	1 054	1 377	1 869	815	492

Forrás: T-star, KSH

A feldolgozóiparban előállított hozzáadott értéket vizsgálva megállapítható, hogy a feldolgozóipar megyei szinten az átlagosnál jobban teljesítő ágazat volt, a megye részesedése e tevékenység kategóriában mindig magasabb volt, mint az összes hozzáadott érték kategóriája (2009-ben 3,6%).

A munkatermelékenységet meghatározó, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték 4 456 134 Ft volt 2009-ben, mely érték csupán 77%-a az országos átlagnak. A megye termelékenységének a változása (21%) alacsonyabb volt, mint az országos átlag.

Ugyanakkor kiemelendő, hogy az ipar termelékenysége 2009-re 30 %-kal volt magasabb az országos átlagnál (348 245 Ft egy főre vetített ipari hozzáadott érték 2009-ben), azaz Vas megye iparának termelékenysége jobb az országos átlagnál, miközben vélhetően a többi ágazat teljesítménye elmarad attól.

Csökkenő beruházási mérték, nagyobb állami szerepvállalás a beruházásokban

Vas megyében a beruházások 2000 és 2010 között az országos átlaghoz képest nagyobb mértékben csökkentek. Míg 2000-ben az ország összes beruházásából 3,5% volt Vas megye részesedése, addig 2010-ben csak 2,6%. A beruházások csökkenő ütemét jelzi az is, hogy 2010-es beruházási érték (98 032 MFt) 81%-a 2000-es beruházási teljesítménynek. Ezzel szemben országos viszonylatban 2010. évi beruházások 9%-kal haladták meg a 2000. évi beruházásokat.

A beruházáson belül kiemelendő a feldolgozóipari beruházások éves szintjének visszaesése 2010-re 2000-hez viszonyítva. 2010-ben a beruházások (20 125 mFt) nem érték el a 2000. évi beruházások 30%-át, amikor is e kategóriában a megye részesedése az országos átlagnak a 5,3%-a volt.. Ez arra utal, hogy a megye egyik meghatározó gazdasági ágazatának, a feldolgozóiparnak szerkezete a 2000-es évek elején kiépült, azóta a beruházási dinamika jelentősen csökkent. Ezt jelzi az is, hogy a feldolgozóipari beruházások aránya a megyében 2000. évi 58%-ról 2010-re 21%-ra csökkent. Ugyan országos szinten is csökkent a feldolgozóipar részesedése a beruházásokból, ami a 2010-ben is meglévő gazdasági válságnak is köszönhető, de a csökkenése mértéke kisebb volt a Vas megyeinél.

A vállalkozások beruházásait az állam is segítette az Európai Unió támogatási forrásainak felhasználásával.

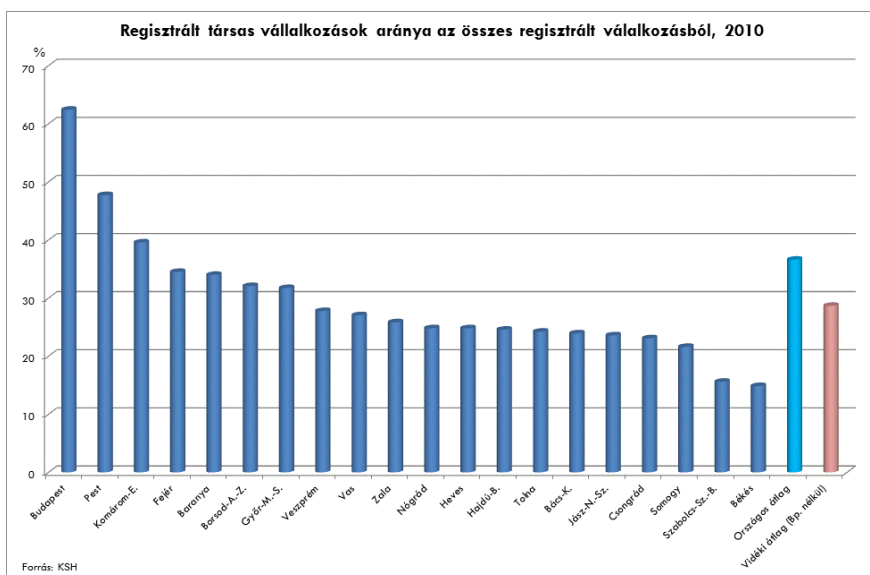
2007-13 közötti programozási időszakban a Vas megyében tervezett beruházásokra 15 872 mFt-ot ítéltek meg a Gazdaságfejlesztési Operatív Programból (GOP), melyből 12 882 mFt a vállalkozások közvetlen beruházásait támogatta a 2. prioritásból³. A GOP-os támogatásokat még kiegészítette a Nyugat-dunántúli OP gazdaságfejlesztési prioritása, mely 5 239 mFt értékben támogatott vállalkozásfejlesztési projekteket a megyében. A fentiekhez kapcsolódik még a vidéki térségekben a Nemzeti Vidékfejlesztési Program által a mikro-vállalkozásoknak nyújtott 550 mFt értékű támogatása. Az összesen 21 660 MFt értékű támogatások döntő többsége a feldolgozóiparhoz tartozó ágazatokban valósult meg A támogatásokhoz, ismerve a 30-50% közötti támogatási intenzitást, további kb. kétszer annyi saját erő társulhat. A fentiek alapján elmondható, hogy a feldolgozóipari beruházások megvalósításában egyre nagyobb szerepük van a közvetlen állami támogatásoknak. (2004-06 között a gazdaságfejlesztési operatív program 2 749,7 MFt támogatást nyújtott Vas megyei vállalkozásoknak.)

Gazdasági szereplők növekvő száma

A gazdaság teljesítményének visszaesése ellenére a megyében hasonlóan változott a regisztrált vállalkozások száma. A legtöbb vállalkozás a Szombathelyi, majd a Sárvári, Celldömölki kistérségekben működik. A regisztrált vállalkozások számának változására a statisztikában nincsenek megbízható információk.

A társas vállalkozások aránya jóval az országos átlag alatt marad a megyében, az összes vállalkozás 27%-a. A társas vállalkozások aránya nagyobb népességű és ebből kifolyólag gazdaságilag aktívabb és a mezőgazdasági szempontból kevésbé frekvenciált térségekben a magasabb: Szombathelyi, Kőszegi, Szentgotthárdi kistérségek (30% feletti részesedés).

Országos szintű viszonylatban mutatja be az ábra regisztrált társas vállalkozások arányát az összes vállalkozáson belül, mely területen Vas megye Zala megyével hasonló átlagos értékekkel rendelkezik.

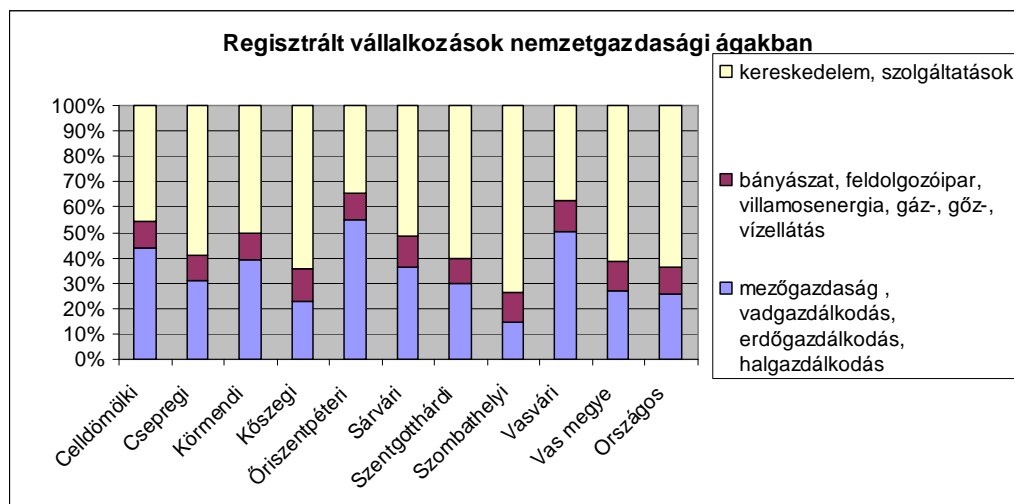

Az ábrát készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

³ A bekezdésben szereplő adatok a megítélt támogatásokra vonatkoznak, aminél a tényleges támogatási forrás lehívás biztosan alacsonyabb.

Az ország egyik leginkább iparosodottabb megyéje

A kereskedelem és szolgáltatásokban regisztrált vállalkozások száma kiemelkedő (megyei átlag közeli, illetve azt meghaladó részesedéssel) a Szombathelyi kistérség mellett a Szentgotthárdi, Kőszegi, valamint a Csepreg (büki) kistérségben. Utóbbi két kistérségben meghatározó a turizmus és a vendéglátás. Mezőgazdasági vállalkozások aránya a megye rurális területein, így az Őriszentpéteri, a Vasvári és a Celldömölki kistérségekben jelentősen magasabb a megyei átlagnál.

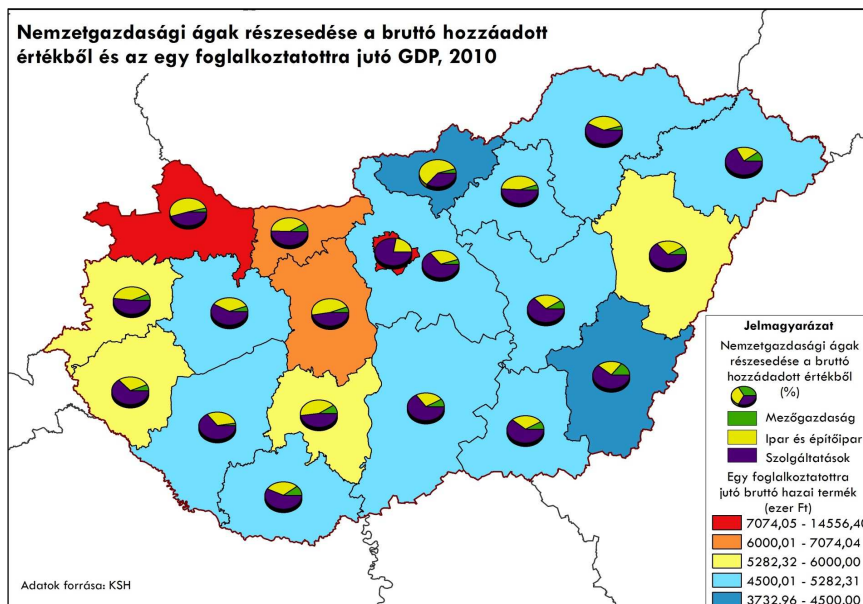
Kiemelendő, hogy a bányászat, feldolgozóipar, energetikai iparágakban a megye vállalkozásainak több mint 62% a Szombathelyi és a Sárvári kistérségekben tevékenykedik.

Főbb ágazatok részesedése a megye GDP-jéből (%), 2010

Megye	Mezőgazdaság részesedése a GDP-ből	Ipar és építőipar részesedése a GDP-ből	Szolgáltatások részesedése a GDP-ből
Vas	6,50	41,49	52,01
Országos átlag	3,77	31,28	64,95
Vidéki átlag (Bp. nélkül)	6,16	37,33	56,51

Forrás: T-star, KSH

Vas megyében az ágazatok megyei GDP-hez való hozzájárulását vizsgálva megállapítható, hogy az ipar és építőipar, valamint a mezőgazdaság részaránya jelentősen magasabb az országos átlagnál. Ugyanakkor, ha a Budapest nélkül számított országos megoszlást vizsgáljuk, akkor azt a következtetését vonhatjuk le, hogy míg a mezőgazdaság részesedése átlagos, miközben a szolgáltatások részaránya is alatta marad a vidéki átlagnak. A fenti információkhoz kapcsolódik a szomszédos térkép, bemutatva az ország többi megyéjében a 3 kiemelt ágazati kategória részesedését a megye GDP-jében

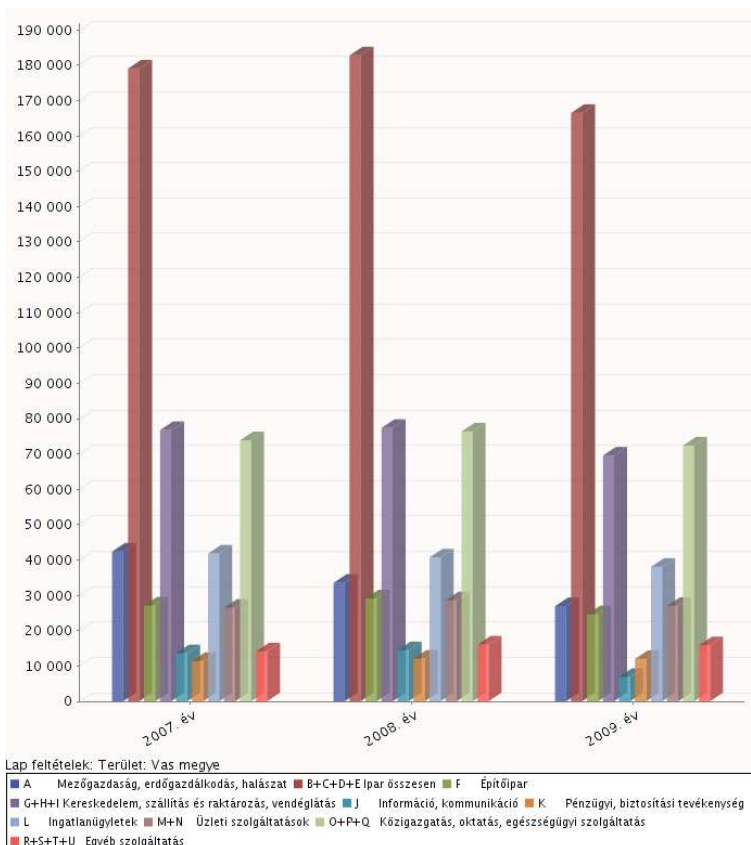

A térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

A nemzetgazdasági ágazatok részletesebb elemzése esetén megállapítható, hogy az ipar részaránya a legmagasabb a bruttó hozzáadott értékből, miközben 2007 és 2009 között az egyes ágazatok közti megoszlásban jelentős változás nem volt. (Kivétel talán a mezőgazdaság 0,7%-pontos csökkenése, illetve a közigazgatási szektor 0,8 % pontos növekedése).

2012.-ben a megyében a költségvetési szférában dolgozott az alkalmazottak 25%-a⁴. A legtöbb alkalmazottat a feldolgozóipar foglalkoztatta 2012. I. félévben (23 322 fő). A feldolgozóiparban ugyan a szellemi foglalkozásúak aránya (19%) a megyei átlag (37%) alatt marad, de a havi nettó átlagkereset 12%-kal meghaladja a megyei átlagot. 2011. azonos időszakához viszonyítva érdemben 10% felett az iparban, energiaellátásban, info-kommunikációs és a pénzügyi-biztosítási szektorban nőtt a foglalkoztatottak száma az előző év azonos időszakához képest.

A gazdasági tevékenységeket elemezve a foglalkoztatásban a feldolgozóiparnak van a legnagyobb jelentősége, majd azt követi a kereskedelem, a gépjárműjavítás, illetve a mezőgazdaság, a szállítás, raktározás és az építőipar. A mezőgazdaságnak a foglalkoztatásban való részesedése 4,3%. A kormányzat kiemelt iparágként kezeli a jövőben többek között az autóipart, a környezetipart, egészségipart, kreatív gazdaságot, logisztikát, amelyhez kapcsolódó versenyképesség javító és foglalkoztatás bővítő fejlesztéseket célszerű a megyében is megvalósítani.

Az alkalmazásban állók száma, nettó átlagkeresete gazdasági ág szerint Vas megyében, 2012. I. félév

Gazdasági ág		Fizikai foglalkozású fő	Szellemi foglalkozású fő	Összesen, fő	Alkalmazás-ban állók megoszlása %	Szellemi foglalkozásúak aránya ágazon belül	Összes változás 2011 azonos időszakához viszonyítva %	Havi nettó átlagkereset, Ft	Havi nettó átlagkereset aránya megyei átlaghoz viszonyítva, %
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 987	543	2 530	4,3%	21%	105,1	104 463	86%
B	Bányászat, kőfejtés	16	7	23	0,0%	30%	92,0	94 699	78%
C	Feldolgozóipar	18 885	4 437	23 322	39,7%	19%	98,6	136 035	112%
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	87	60	147	0,3%	41%	90,2	146 916	121%
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladék-gazdálkodás, szennyeződésk-mentesítés	707	316	1 023	1,7%	31%	107,0	125 891	103%
B+ C+ D+E	Ipar	19 695	4 820	24 516	41,7%	20%	98,9	135 641	111%
F	Építőipar	1 385	464	1 848	3,1%	25%	101,9	114 492	94%
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	3 073	1 609	4 683	8,0%	34%	97,0	103 531	85%
H	Szállítás, raktározás	1 988	434	2 422	4,1%	18%	115,0	112 652	93%
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 420	246	1 666	2,8%	15%	91,7	78 214	64%
J	Információ, kommunikáció	35	219	254	0,4%	86%	87,6	137 833	113%
K	Pénzügyi, biztosítási	28	259	288	0,5%	90%	101,4	166 740	137%

⁴ Megjegyzés Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ugyanez az érték 37%.

Az alkalmazásban állók száma, nettó átlagkeresete gazdasági ág szerint Vas megyében, 2012. I. félév

Gazdasági ág	Fizikai foglalkozású fő	Szellemi foglalkozású fő	Összesen, fő	Alkalmazás -ban állók megoszlása %	Szellemi foglalkozásúak aránya ágazaton belül	Összes változás 2011 azonos időszakához viszonyítva %	Havi nettó átlagkereset, Ft	Havi nettó átlagkereset aránya megyei átlaghoz viszonyítva, %	
tevékenység									
L	Ingatlanügyletek	330	253	583	1,0%	43%	85,2	112 935	93%
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	219	549	768	1,3%	71%	91,9	121 454	100%
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	987	300	1 287	2,2%	23%	86,1	89 013	73%
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	2 500	3 305	5 805	9,9%	57%	112,8	125 662	103%
P	Oktatás	930	4 166	5 096	8,7%	82%	98,9	120 641	99%
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1 967	3 576	5 543	9,4%	65%	101,6	99 340	82%
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	236	502	738	1,3%	68%	88,9	119 362	98%
S	Egyéb szolgáltatás	505	201	706	1,2%	28%	102,0	102 732	84%
A-S	Összesen	37 285	21 446	58 730	100,0%	37%	100,2	121 744	100%
	Ebből:				0,0%				
	versenyszféra	31 451	10 009	41 461	70,6%	24%	99,3	124 538	102%
	költségvetési szféra	5 161	9 618	14 779	25,2%	65%	103,8	114 060	94%

Forrás: KSH

A versenyszférában 2011-hez képest a foglalkoztatottak köre kis mértékben csökkent, míg a közszférában, főként a közmunkaprogramok szélesebb körű bevezetése miatt közel 4%-kal nőtt.

Országos viszonylatban kiemelkedik a külföldi tőke aránya a társas vállalkozásokban

Az 1000 lakosra jutó működő vállalkozások száma valamivel az országos átlag alatt van, miközben a működő vállalkozások jegyzett tőkéjében döntő a külföldi tőke aránya (mintegy 96,6%-os). A külföldi tőke jelentősége, illetve az ipar-feldolgozóipar relatív nagy részesedése a megye gazdaságban, illetve az alacsony megyei K+F tevékenység egy komoly kiszolgáltatottságot jelent a külföldi tulajdonú és többnyire bérnyújtást végző vállalkozások irányába.

Néhány jelentősebb, nagyobb árbevételű vállalkozás a megyében a nettó árbevétel alapján 2010-ben az APEH TOP 100 kiadványa alapján:

LUK Savaria	Swietelsky Vasúttechnika Kft	Falco Forgácsológyártó Kft
Kuplunggyártó Kft	SETIN Hungary Kft	Cellcomp Elektronikai Kft
Delphi Hungary	TARAVIS Baromfi Kft	Hétforrás Zrt
Autóalkatrészgyártó Kft	Kormberg és Schubert Kft.	Castrum Ferrum Kft
Linde Gáz Zrt	Pannunion Csomagolóanyag Nyrt	Pannon Pulyka Kft
SÁGA FOODS Zrt	Car-Inside Kft	Arcelormittal Szentgotthárd Kft
OPEL Szentgotthárd Kft	ADA Hungária Bútorgyár Kft	Vasivíz Zrt
EPCOS Kft	MÁVÉPCELL Kft	König Maschinen Kft
Schott Forma Vitrum Kft		

Szőlők, gyümölcsös és gyepterületek részaránya jóval alacsonyabb az országos arányoknál 2010-ben

Ahogy az a 2.1.b fejezetben bemutatásra került, Vas megye Magyarország egy legerdősőbb vidéke, ahol az erdők aránya 2010-ben 28,67% volt jelentősen meghaladva az országos átlagot (20,56%). Miközben a szőlők, gyümölcsös és gyepterületek aránya közel 50%-a az országos átlagnak. A szántóterületek aránya az országos átlag közeli arányban van jelen (44,97% szemben az 46,46%-os országos átlaggal).

A megyében használt mezőgazdasági területek 2 411 ha-ral mintegy 2%-kal csökkentek, miközben az összes használt terület csökkenése, illetve a területeket művelő gazdaságok számának növekedésével együtt összességben 26%-kal csökkent 2000 és 2010 között a mezőgazdasági birtokok átlagos mérete (2010-ben 580 ha/birtok). Mezőgazdasági területet használó gazdaságok száma 258 volt 2010-ben, ami 3%-os, az országos átlagot 10% ponttal meghaladó növekedést jelent 2000-hez képest.

Mezőgazdaságban foglalkoztatottak jelentős, 50%-os csökkenése

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma jelentősen csökkent 2010-ben 2000-hez viszonyítva, 2010-ben 50%-kal kevesebb, 2395 fő teljes munkaidős létszáma volt a mezőgazdasági vállalkozásoknak. Ugyan a részmunkaidős foglalkoztatottak száma növekedett, de ez ő számuk alig 5,8%-a csak a teljes munkaidős foglalkoztatotti létszámnak.

Foglalkoztatottak a mezőgazdaságban

	Teljes munkaidős foglalkozásúak létszáma (40óra/hét) (fő)			Nem teljes munkaidős foglalkozásúak létszáma (>60 óra/hó) (fő)		
	Éves értékek		Változás mértéke (%)	Éves értékek		Változás (%)
	2000	2010	2010/2000	2000	2010	2010/2000
Vas megye	4 796	2 395	-50%	120	140	+17%
Ország	127 384	69 078	-46%	5 363	7 610	+42%

Forrás: T-star, KSH

A megyében mind az állatállomány, mind az állattartó gazdaságok száma az országos átlagot meghaladó mértékben csökkent 2000 és 2010 között. A 2010. évi állatállomány 71%-a a 2000. évinek. 2010-ben egy hektárra 397 kg műtrágyát használtak fel, ami 81%-a 2004 év felhasználásnak, de még mindig magasabb, mint az országos átlag (362 kg/ha).

Állattenyésztés

	Állattartó gazdaságok száma (db)			Állatállomány nagysága (állategység)		
	Éves értékek		Változás (%)	Éves értékek		Változás (%)
	2000	2010	2010/2000	2000	2010	2010/2000
Vas megye	93	76	-18%	106 674	76 510	-28%
Országos	2438	2188	-10%	3 097 537	2 498 313	-19,3%

Forrás: T-star, KSH

Jelentős potenciál a zöldség és gyümölcs ágazat fejlesztésében

Az alábbiakban bemutatásra kerül a növénytermesztés néhány kulcsadata termőterületek mérete, illetve megyén, valamint az országon belüli megoszlása alapján.

A megyében az országos átlag feletti az ipari növények (napraforgó, repce, dohány, szója), illetve a gabonafélék termesztése, míg a zöldségfélék termesztése az országos részesedés alatt marad (0,04%-a az összes országos termőterületnek). Legnagyobb termőterületen, a vetésterület több mint 65%-án 2010-ben gabonaféléket termesztettek.

Vetésterület növénycsoportonként, 2010

	Összesen	gabonafélék	száraz hüvelyesek	gyökér-növények	ipari növények	takarmány-növények	zöldségfélék és szamóca
Vas, ha	135 730	88 170	39	868	30 309	10 114	48
Országos érték, ha	3 804 142	2 376 489	17 516	34 117	753 546	284 772	55 133
Vas megye részaránya az országból	3,6%	3,7%	0,2%	2,5%	4,0%	3,6%	0,1%
Vas megye megoszlása		65,0%	0,0%	0,6%	22,3%	7,5%	0,04%
Országon belüli megoszlás		62,5%	0,5%	0,9%	19,8%	7,5%	1,4%

Forrás: KSH

A zöldségféléken belül a megyében az országos értéket meghaladó nagyobb arányban termesztenek paradicsomot, zöldborsót, vöröshagymát, fejes káposztát, uborkát, sárgarépat.

A megyében az országos arányoknál jelentősebb a dió, körte és cseresznye termesztése. A dió (203 ha) mellett még az alma termőterülete a legmagasabb 440 hektár feletti.

Gyümölcsfákkal betelepített terület, 2010

	Törzsös gyümölcsök	alma	körte	meggy	cseresznye	őszibarack	kajszi	szilva	dió
Vas, ha	1 184	414	77	135	51	34	30	111	203
Országos érték, ha	77 015	29 938	2 831	14 798	2 718	6 223	4 720	8 005	5 563
Vas megye részaránya az országból	1,5%	1,4%	2,7%	0,9%	1,9%	0,5%	0,6%	1,4%	3,6%
Vas megye megoszlása		35,0%	6,5%	11,4%	4,3%	2,9%	2,5%	9,3%	17,1%
Országon belüli megoszlás		38,9%	3,7%	19,2%	3,5%	8,1%	6,1%	10,4%	7,2%

Forrás: KSH

A bogyós gyümölcsök országon belüli részesedése is meghaladja a vetésterületek részarányát. A bogyós gyümölcsök közül a megyében meghatározó a ribiszke és szeder, legnagyobb területen ribiszkét termesztenek.

Bogyós gyümölcsökkel betelepített terület, 2010

	Bogyósok	málna	ribiszke	köszméte (egres)	bodza	szeder
Vas, ha	91	5	33	0	28	5
Országos érték, ha	6 753	465	1 325	205	3 325	265
Vas megye részaránya az országból	1,4%	1,1%	2,5%	0,1%	0,8%	1,9%
Vas megye megoszlása		5,7%	36,4%	0,1%	30,8%	5,4%
Országon belüli megoszlás		6,9%	19,6%	3,0%	49,2%	3,9%

Forrás: KSH

Szőlőt 4 390 hektáron termesztenek a megyében, ami az ország szőlő termesztési területének a 4%-a. A Kőszeg-hegyalja és Vaskeresztes bortermő vidéke a Soproni borvidékhez tartozik

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet által a magyar mezőgazdaság kilátásairól 2012 tavaszán szervezett konferencián az alábbi legfőbb állítások hangzottak el, ami egyfajta iránymutatást is ad mezőgazdaság és ezen belül is a növénytermesztés fejlesztésének:

- Az Európai Unióba való belépés után minden második mezőgazdasági termék import áru a hazai üzletekben.
- A gabonatermelés jellemzően tökeintenzív, alacsony foglalkoztatású ágazattá vált szemben a jelentős munkaerőigénnyel bíró zöldség- és gyümölcsstermesztéssel, illetve a mezőgazdasági feldolgozóiparral.
- A mezőgazdaság külkereskedelmi mérlege pozitív, de ez döntően a gabonafélék exportjának köszönhető. A feldolgozott termékek esetén a behozatal meghaladja a kivitelt.
- Magyarországon ma a gyümölcs- és zöldségtermesztés fele az 1980-as évek átlagában megtermelt mennyiségnek, ami részben a piac beszűkülésének, illetve az import termékeknek tulajdonítható. A zöldség- és gyümölcsstermesztés visszaszorulását az EU területalapú agrártámogatási rendszere is erősíti, hiszen a jelentős vetésterületet igénylő gabonatermesztés nagyobb támogatással jár a kisebb vetésterületű zöldség-, gyümölcsstermesztéssel szemben.
- A világ egyik legnagyobb agártermék importőre az Európai Unió, valamint a biztonságos mezőgazdasági termékek, élelmiszerek iránt egyre nő az igény a világon.

A fentiek alapján nemcsak országos, de megyei szinten is jelentős lehetőségek vannak zöldség- és gyümölcsstermesztés, valamint a kapcsolódó feldolgozóipar fejlesztésében. A megyén belül különösen azokra az ágazatokra kell koncentrálni, ahol a megyének egyértelmű versenyelőnye van az országon belül, és előtérbe kerül a helyi piacra, a helyi közétkeztetési konyhákra való termelés lehetősége. Mindezek – a korábban nagyobb közöségi-állami szerepvállalással - igénylik a helyi piacok, illetve kereskedelmi láncokba történő értékesítés megszervezését, a szabad munkaerő (közfoglalkoztatottak) bevonását a helyi közkonyhákra történő termelés esetén, illetve a helyi-tájjellegű feldolgozott

termékek elkészítését. Ehhez szükséges a biztonságos és magas minőséget nyújtó termelési, valamint raktározási feltételek megteremtése. A magasabb termelési feltételek kialakításához többek között elengedhetetlen az öntözés jobb és költséghatékonyabb megszervezése víztározók kiépítésével, hiszen az országban az öntözött vetésterület a teljes vetésterület mindössze 2 százalékát teszi ki. Továbbá javasolt a megyében termálvizek többcélú hasznosításának részeként a melegházi növénytermesztés bővítése, illetve a raktározásra hűtőházak építése. Mindezen lépések után megnyílhat lehetőség a külpiaci értékesítésre is.

Az alábbi táblázat bemutatja a 2007-13 évi Nemzeti Vidékfejlesztési Programból nyújtott mezőgazdasági támogatásokat Vas megyében. Az országban benyújtott kifizetési kérelmek 2,9%-át Vas megyei vállalkozások nyújtották be.

	I. tengely Mezőgazdasági és erdészeti gazdaságok versenyképessége		II tengely A környezet és vidék fejlesztése		összesen	
	db	MFt	Db	MFt	db	MFt
Vas megye	2 708	11 206	1 313	3 239	4 021	14 445
Magyarország	72 707	332 350	88 660	169 678	161 367	502 029

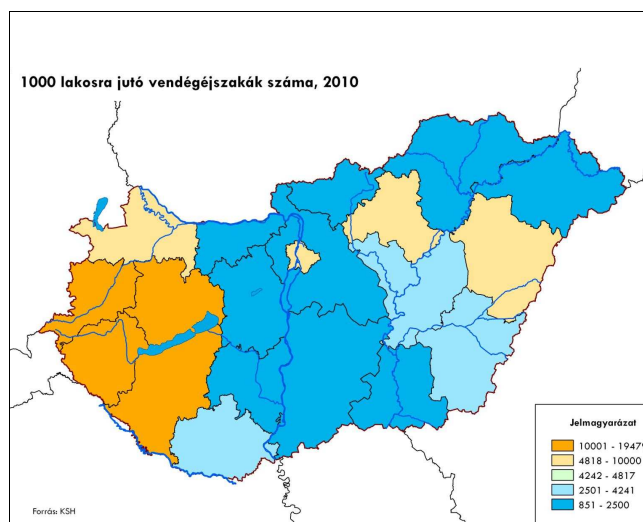
Forrás: mvh.gov.hu - <http://www.mvh.gov.hu/portal/MVHPortal/default/mainmenu/eredmenyek>

Vas megyében a turizmusnak relatív nagy a jelentősége országos összehasonlításban

1000 lakoshoz viszonyítva az országban Zala megye után a legtöbb vendégéjszaka Vas megyében van.

1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma, 2010

Legjelentősebb megye	1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma, 2010 (db)
Budapest	7 559,01
Heves	6 334,17
Somogy	12 136,22
Vas	12 682,59
Veszprém	10 935,82
Zala	19 479,49
Országos átlag	4 817,27
Vidéki átlag (Bp. nélkül)	4 241,26

Forrás: T-star, KSH

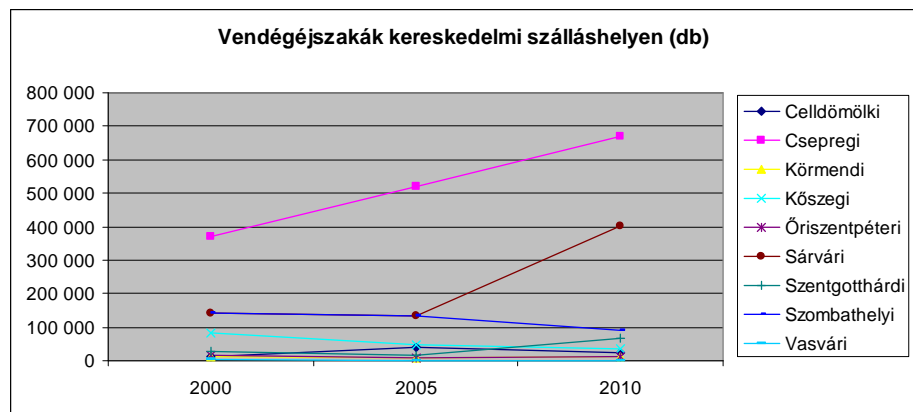
Térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal.

A turizmus alapvető mozgatórugója a gyógy- és termálvízhez kapcsolódó egészség és wellness turisztikai szolgáltatások, a vendégéjszakák nagy száma alapvetően Bük-fürdőn és Sárváron koncentrálódik. További jelentősebb turisztikai vonzerőt képvisel Kőszeg a kulturális értékek sokaságával, illetve a hegyvidéki természeti környezetével, az Őrség táji hagyományaival és jellegzetes szerves településeivel, valamint Szombathely, ahol az üdülési célú turizmus mellett a hivatás és a vallási célú turizmus is jelentős. A megyeszékhely identitását és turizmusát is meghatározza a római kori örökség és hagyományok ápolása, így a Savaria karneválhoz kapcsolódó turisztikai forgalom. A főbb természeti-kulturális értékekre épülnek különféle turisztikai szolgáltatások, melyek rendszerbe szervezve, vagy egy tematikus útra felfűzve képeznek a térségek turisztikai kínálatát. Feltörekvő turisztikai térségnek számít a termálfürdőjére és a vulkanikus Ság-hegyre építő Celldömölk.

A fürdővárosok turisztikai kínálatában egyre nagyobb szerepe van az egészségmegőrzésnek, gyógyításnak, mely összhangban van az országos szinten megfigyelt keresleti trendekkel, miszerint a külföldi turistaforgalomnak több mint 10%-a érkezik egészségturisztikai céllal érkezik

Magyarországra és kiadásaikban jelentős részt képviselnek a gyógyászati és egészségmegőrzéssel kapcsolatos szolgáltatások vásárlása.

A turizmusnak jelentős koncentrációja van a megyében: a Csepregi (Büki) és a Sárvári kistérségekben töltik el a vendégek a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák 81%-át. A 2000-es évekhez viszonyítva a Sárvári (259 ezer éj növekedés), a Csepregi (Büki) és arányaiban a Szentgotthárdi,

Celldömölki kistérségekben nőtt a kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszakák száma, miközben a Kőszegi kistérségben 57%-kal csökkent. A Celldömölki és a Szentgotthárdi kistérségek növekedése mögött az átadott új termálfürdők, illetve minőségi szálláshelybővítések állnak, miközben Kőszegen nem történt a 2000-es években érdemi turisztikai beruházás.

Vas megyében a külföldiek által a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2000-ről 38%-kal nőtt, a 2000. évi 469 024 éjszakáról 2010-re 650 472 éjre változott. A Csepregi kistérségben, azaz alapvetően Bükön a legmagasabb a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma, az összes éj 56%-a, mely aránya érdemben nem változott 2005 és 2010 között.

Vas megyébe 2011-ben a külföldi vendégek háromnegyede az EU tagállamokból érkezett: legtöbbször Ausztriából, Csehországból és harmadsorban Németországból érkeztek. A küldő országok összetétele változik az elmúlt évek trendjei alapján: míg csökken az osztrák és a német vendégek száma, addig bővül a csehországi vendégek köre.

A bővülő vendégforgalommal, illetve a szálláshelyek közül kedvezőbb kapacitáskihasználtsággal rendelkező szállodák szállásférőhelyeinek száma az országos átlagnál (22%) jóval magasabb arányban, 125%-kal bővült 2000 és 2010 között. A változás eltérő mértékű volt a kistérségekben: a legtöbb szálláshelyet Bükön, illetve Sárváron létesítettek, de jelentős az új szálláshelyek száma Szentgotthárdon és Celldömölkön is.

A kereskedelmi szálláshelyek mellett a falusi turizmus is jelen van Vas megyében, a legtöbb szálláshely az Óriszentpéteri és a Kőszegi kistérségben van, Ugyanakkor a falusi szállásférőhelyek a legdinamikusabban a Vasvár kistérségben bővültek a 2000-es években 9-ről 111 főre.

A turizmus szervezeti rendszerének azonban napjainkban jelentős hiányosságai vannak mind a települések, mint a megye egészét illetően (pl. hiányos és nem egységes TDM rendszer)

A turizmus versenyképességének megőrzése, illetve javítása érdekében 2007 óta 7 431 MFt támogatásban részesültek a Vas megyei turisztikai szolgáltatók (turisztikai látványosságok üzemeltetői, szálláshelyek egyéb szolgáltatók) a Nyugat-dunántúli Operatív Programból. Támogatásban részesültek:

- Termál- és gyógyfürdők: a büki és a sárvári fürdők
- Kulturális célú szolgáltatások: Szombathelyen az Iseum rekonstrukciója, a kőszegi Jurisics vár turisztikai célú fejlesztése, óriszentpéteri népmesepark, Kulturális értékek megőrzése az Őrallók földjén, Szalafőn,
- Öko-, aktív turisztikai termékek: Kemenes Vulkán park; az Őrségtől a Vendvidékig turisztikai fejlesztések; Kalandos Rába-part, elő folyó Körmentén; a Gyöngyös patak völgyének bekapcsolása az Alpokalja fejlett aktív és ökoturisztikai hálózatába
- Szálláshelyek és egyéb turisztikai szolgáltatások versenyképességének javítása: 2 075 MFt értékben részesültek eddig támogatásban. Jelentősebb kapacitásfejlesztés Celldömölkön

valósul meg (kemping és ifjúsági, családi szálláshely), míg a támogatások többsége a meglévő szálláshelyek minőségjavítását, illetve újabb, modernebb szolgáltatásokkal való kibővítését segíti.

- o Turisztikai Desztinációs Menedzsment (TDM) rendszer fejlesztése és működtetése: Büki TDM rendszer megalakítása. Ez esetben fontos kiemelni, hogy korábban a pályázati felhívás feltételrendszere nem ösztönözte megfelelően (túlzó jövőbeni kötelezettségvállalás, aránytalanul és kevésbé releváns tevékenyegek támogatás) a térségi turisztikai menedzsment-rendszerek támogatását, így például a mintegy 15 éve már a TDM elveknek megfelelően működő Irottkő Natúrpark Egyesület sem pályázott forrásokra.

Továbbá a vidékfejlesztési forrásból 34 db turisztikai célú projektet támogattak a megyében 230 MFt értékben 2007-től, amihez kapcsolódik még a vidéki örökség megőrzése keretében megvalósuló 57 db projekt 370 MFt támogatással.

2.2.b. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

Az egy főre jutó export árbevétel 2010-ben megegyezett az országos értékkel

A gazdaság külső kapcsolataira vonatkozóan érhetők el statisztikai adatok, így a kiemelt mutató a gazdasági társaságok árbevételén belül az export teljesítmény aránya.

Vas megye export árbevétele 2010-ben csupán 2,58%-át adta az ország összes export árbevételének. A megye relatív országos szintű kedvező pozícióját igazolja, hogy az egy főre jutó export árbevétel 2010-ben megegyezett az országos értékkel. A megyében az egy főre jutó export teljesítmény Szombathelyi mellett a Celldömölki, Szentgotthárdi kistérségekben volt jelentősebb, a megyei átlagot meghaladó. A többi térségben ugyanez az érték nem érte le a megyei átlag felét. Érdekes, hogy az egy főre jutó export árbevétel legkisebb értéke a Csepregi (Büki) kistérségben volt 2010-ben, a megyei átlag 10%-a.

Az exportértékesítés árbevételén belüli hányada a fent említett kistérségekhez képest még a Kőszegi kistérségben haladta meg az 50%-ot, ami nem csak a megyei aránynál (49%), hanem az országos értéknél (29%) is magasabb. Ez a magas rész arány

2010-re meghaladta az árbevétel 35%-át, ami az országos átlagnál is 6% ponttal magasabb. A megyén belül a Csepregi, a Sárvári és a Vasvári kistérségekben marad el az exportból származó árbevétel az országos átlagtól, ami az első két kistérség esetében a gazdaság több lábán állására is utal (feldolgozóipar, turizmus, mezőgazdaság – belföldi értékesítés).

Magyarország legjelentősebb külkereskedelmi partnere Németország, az export mintegy 25%-a oda irányul. Amennyiben a német piacon értékesítési nehézségek jelennek meg, az azonnal érzékelhető a megye termelésében is. Mivel a legjelentősebb feldolgozóipari vállalkozások is csak a termelési lánc egy adott pontján jelennek meg beszállítóként, így közvetlen ráhatásuk nincsen a piaci teljesítményre. Ez a gyakorlatban folyamatosan rövidülő idejű termelés-előrejelzéseket jelent az állandó költségleszorító intézkedések miatt, azaz növekvő kiszámíthatatlanságot a termelésben és jelentős fluktuációt a foglalkoztatásban.⁵

Az export árbevétel aránya egy részről utal arra, hogy az adott térségben vannak külpiacra termelő vállalkozások, de ha azt hozzátesszük, hogy ezen vállalkozások döntő hányada külföldi tulajdonban, akkor megállapíthatjuk, hogy az adott térség gazdaságában elég nagy jelentőségű a külföldi tulajdonos üzletpolitikája. A gazdaság belső kapcsolataira vonatkozóan nem rendelkezünk megbízható információkkal. Fontos kiemelni, hogy egy erős térségi gazdaságban egyaránt jelen vannak az export tevékenységet végző vállalkozások, miközben a helyi adottságokhoz illeszkedve biztosított a helyi piacra való termelés. Ez utóbbira példa a termelőktől való közvetlen vásárlás terei, az újabban ismét – főként a turisztikailag frekventált településeken - népszerűvé váló termelői piacok. Továbbá minél több egy térségben a vállalkozások közti üzleti interakció, annál erősebb a gazdaság térségi beágyazottsága.

⁵ Forrás: Pannon Gazdasági Hálózat jelentése Vas megye gazdaságáról, 2012, Kézirat

Kétszer annyit költenek a vas megyeiek burgenlandi kiskereskedelmi üzletekben, mint a burgenlandiak Vas megyében

A külpiaci kapcsolatoknál érdemes megemlíteni az elmúlt évek határ menti kiskereskedelmi folyamatait. Burgenlandban a tudatos és folyamatos fejlesztések révén jelentős ma már az a többlet (kb. 15 mrd Ft), amit a vasi lakosok költenek el az osztrák kiskereskedelmi üzletekben, ahhoz képest, amit az osztrákok nálunk. A Vas Megyei Kereskedelmi és Iparkamara megrendelésére a CIMA Beratung GmbH által készített a „Kereskedelem főbb trendjei Vas megyében és Szombathelyen” c. tanulmány alapján a Vas megyeiek Burgenlandban 56,3 millió euro-t, míg a Burgenlandiak Magyarországon 29,6 millió euro-t költenek. Mindez azt eredményezi, hogy a hazai vállalkozók számára a piacuk tovább csökken, jelentősebb mértékben, mint ahogy azt a vásárlóerő változás indokolná.

2.2.c. A termelési infrastruktúra állapota

A termelési infrastruktúra alapfeltételei leginkább az ipari parkokban állnak rendelkezésre.

Az elmúlt években folyamatosan volt elérhető támogatás alap-infrastrukturális fejlesztésekre, igaz a feltételek inkább ingatlan-fejlesztési, mintsem gazdaságösztönzési szempontokat képviseltek. A rossz támogatási feltételek, illetve a termelői infrastruktúra korábbi években való kiépítettsége következtében az ipar területek fejlesztésére kevesebb igény jelentkezett az elmúlt években, ezért a termelői infrastruktúra fejlesztését a vállalkozások telephelyeinek fejlesztése keretében támogatta a kormány, preferálva az ipari parkokban tervezett beruházásokat. Az alábbi táblázat az ipari park címmel rendelkező területeket foglalja össze, de ezen kívül is vannak a településeknek gazdasági övezetei, ahol ipari termelés folyhat kedvező infrastruktúrális feltételek mellett.

Vas megye ipari park címet viselő területei

Ipari park	A cím viselője	Elnyerés dátuma	Honlapja
Alpok Ipari Park (Kőszeg)	Zöld Erőmű Kft.	2008	www.zolderomu.hu
Celldömölki Ipari Logisztikai Park (Celldömölk)	Celldömölk Város Önkormányzata	1999	-
"Claudius" Ipari és Innovációs Park (Szombathely)	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasznosító és Városgazdálkodási ZRt.	1997	www.claudiusiparipark.hu
Körmendi Ipari Park (Körmend)	IBK – Ipari Park Körmend Kft.	2005	www.ibk-koermend.hu
Kőszegi Ipari és Innovációs Park (Kőszeg)	Kőszeg Város Önkormányzata	2006	-
Répcelaki Ipari Park (Répcelak)	Répcelak Város Önkormányzata	2004	www.repcelak.hu
Sárvári Ipari Park (Sárvár)	Flextronics International Kft.	1997	www.flextronics.com
Szentgotthárd Ipari Park (Szentgotthárd)	Szentgotthárd Város Önkormányzata, Szentgotthárdi Ipari Park Gazdaságfejlesztő és Beruházó Kft. *	1997	www.ip.szentgotthard.hu

Forrás: NGM - <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/belgazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/ipari-park-cim-viselesere-jogosult-parkok-es-szervezetek>

Továbbá Szombathely térségében a várostól északra, Söpte-Gencsapáti irányában a Szombathely város Önkormányzat tulajdonában van olyan összefüggő terület, mely megyei szinten is jelentős léptékű ipari-logisztikai célra hasznosítható a szükséges infrastruktúrális fejlesztések után.

Általános tematikájú ipari parkok jelenléte a megyében ipari termelési központokban

Jellemző, hogy az ipari parkok által befogadott vállalkozásoknak egy ipari parkon belül nincs különösebb specializált tevékenységi köre, vagy ágazati kötődése (tán a Flextronics ipari park a kivétel). A jövőben célszerű lenne végig gondolni, hogy az ipari parkok profilját miként lehet erősíteni az adott parkon belül meghatározó, sikeres vállalkozás tevékenységéhez kapcsolódóan. Ezáltal együttműködések alakulhatnak a vállalatok között (fejlesztési, gyártási, értékesítési tevékenységben,

vagy munkaerő biztosításában), miközben javulhat a hasonló profilhoz tartozó vállalkozások versenyképessége.

Vállalkozásfejlesztését segítő közvető szervezetek jelenléte bizonytalan működési környezetben

Az inkubátorházak fejlesztésével is hasonló volt a probléma, mint az ipari parkok esetén, jellemzően üzleti alapon irodai célú fejlesztések történtek, ahol az inkubációs, kezdő vállalkozásoknak nyújtott tanácsadási szolgáltatások rendszertelenek, csupán az adminisztrációs szolgáltatások maradnak meg.

A Vas Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány működtetett inkubátorházat Szombathelyen az 1990-es években, de ez az ingatlan irodaház jellegű funkciókkal üzemel. Az alapítvány a szokásos tanácsadási, mikro-hitel finanszírozási és térségfejlesztési szerepet tölt be a megye gazdaságában. A vállalkozásfejlesztésben még információ nyújtással, illetve a szakképzési rendszer szervezésével részt vesz a Kereskedelmi és Iparkamara.

2007-13 között a nyugat-Dunántúli OP keretében iparterület fejlesztésre Körmenden ítélték meg támogatást, míg Szombathelyen kettő darab és Körmenden egy darab inkubátorház létesítéséhez nyújtottak támogatást.

A megyében nagyobb léptékű logisztikai funkció telepítésére az M86-os elkészülte, M8-as fejlesztése, valamint a Bécs-Sopron-Szombathely-Graz, illetve a jövőben a Körmend-Zalalövő vasútvonal fejlesztése nyit újabb lehetőségeket, elsősorban Körmend és Szombathely térségében. Jelenleg a logisztikai tevékenységet végző vállalkozások döntően a megyében tevékenykedő feldolgozóipari vállalkozásokat szolgálják ki, illetve közvetlenül a fogyasztóknak értékesített áruk elosztásában vesznek részt.

2.2.d. A telepítési tényezők értékelése

A vállalkozások letelepedésének és fejlődésének főbb tényezői megjelennek a fejlesztési koncepció helyzetelemzésének egészében, mint például

- a termelő infrastruktúra rendelkezésre állása
- szakképzett munkaerő elérhetősége,
- piacok elérhetősége
- lehetséges vállalkozási együttműködések, üzleti partnerek köre a térségben
- vállalkozások fejlesztéseit finanszírozó eszközök (közvetett és közvetlen támogatások) – jelenleg főként országos, de részben területi programokban állnak források rendelkezésre
- technológiai, transzfert, innováció közvetítési, vállalkozások letelepedését, kezdő (start up) vállalkozások indítását segítő tanácsadási szolgáltatások.

Utóbbi szolgáltatások a megyében részben jelen vannak, részben nem, mindenesetre kezelésük rendszertelen. Általában vállalatok letelepedésének ösztönzésével a települési önkormányzatok, ipari park menedzsmentek foglalkoznak, miközben kezdő vállalkozások indítását segíti a Vas Megyei Vállalkozás Fejlesztési Alapítvány. Innováció ösztönzés terén a meghatározó társaság a Regionális Innovációs Ügynökség. A megyében több klaszter, vagy inkább hálózatos együttműködés is működik: pl. textilipar, megújuló energiák, helyi termékek, mérnöki szolgáltatások, környezettechnológia területén. A vállalkozások hálózatos együttműködését segíti még elő a Pannon Gazdasági Kezdeményezések Hálózata, akik számtalan nemzetközi projekt eredményét igyekeznek a gazdaság fejlődésének szolgálatába állítani. Finanszírozási forrást és nemzetközi együttműködési keretet ad a gazdaságfejlesztésnek a Nyugat-Pannon Regionális Fejlesztési Zrt.

A Szombathely-Szentgotthárd-Zalaegerszeg autóipari beszállítói versenyképességének javítása érdekében kidolgozásra kerülő 3. mechatronikai központ stratégia alapú fejlesztései a jövőben pozitívan befolyásolják a térségben a beruházási kedvet.

További telepítési tényezőnek számít a vállalkozások működését meghatározó szabályozási, adóízületi környezet stabilitása, de ezen tényezőkre helyi szinten kisebb ráhatás van. Amire lehetőség nyílik, az a vállalkozások helyi adminisztrációs ügyei intézésének segítése, illetve az iparüzési adóhoz

kapcsolódó mentességek nyújtása. Az iparüzési adó mentességénél fontos megjegyezni, hogy világos preferált kritériumok alapján kell megítélni, miközben a mentesség nyújtása ellen hat, hogy az önkormányzatok központi finanszírozása napjainkban bizonytalan, valamint az elmúlt években megvalósított beruházásaikra hiteleket vettek fel, kötvényeket bocsátottak ki, melyek visszafizetésére szüksége van a bevételre az önkormányzatoknak.

2.2.e. A területi innovációs potenciál

Alacsony kutatás-fejlesztési kapacitás

Vas megye kutatás-fejlesztési (K+F) potenciálja rendkívül alacsony. Ugyanakkor a 2000-es években érdemi növekedés figyelhető meg, mind a K+F-ben foglalkoztatott kutatók és fejlesztők, mind a ráfordítások arányában.

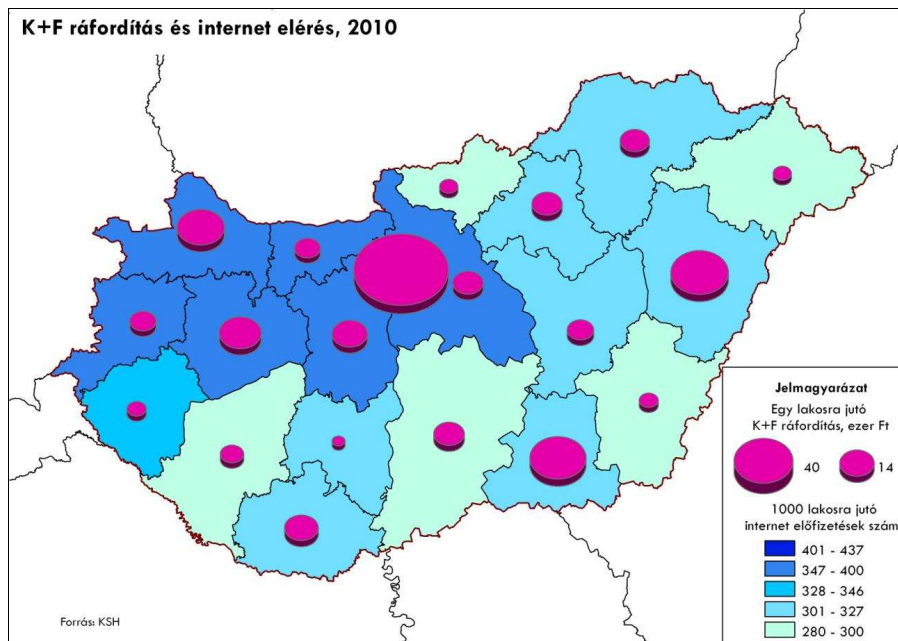
Kutatás-fejlesztés

	Éves értékek			részesedés (%)			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
<i>K+F-ben foglalkoztatott kutatók és fejlesztők számított létszáma</i>								
Vas megye	95	159	184	0,7	1,0	0,9	193,68	115,72
Országos	14 406	15 878	21 342	100,0	100,0	100,0	148,15	134,41
<i>K+F-ben az összes foglalkoztatott számított létszáma</i>								
Vas megye	126	312	249	0,5	1,3	0,8	197,62	79,81
Országos	23 534	23 239	31 480	100,0	100,0	100,0	133,76	135,46
<i>K+F ráfordítások (millió Ft)</i>								
Vas megye	600	1 155	2 118	0,3	0,4	0,7	352,73	183,37
Országos	178 280	276 757	310 211	100,0	100,0	100,0	174,00	112,09
<i>K+F beruházások (millió Ft)</i>								
Vas megye	19	19	152	0,1	0,0	0,4	806,27	813,45
Országos	31 048	42 889	35 496	100,0	100,0	100,0	114,32	82,76

Forrás: T-star, KSH

A K+F-ben való elmaradottságot mutatja, hogy míg országosan egy lakosra 3 555 Ft beruházás jutott 2010-ben, addig Vas megyében ez az érték csupán 589 Ft volt. Hasonló a lépték az országos átlagtól való eltérésben az egy lakosra jutó K+F ráfordításokban: Vas megyében 8 218 Ft, míg országos szinten 31 065 Ft volt 2010-ben.

Ahogy az az alábbi térképen is látszik Vas megyében a kutatás-fejlesztési ráfordítás országon belül alacsonynak számít. 2010-ben az ezer lakosra jutó internet előfizetések száma 375,79 db volt Vas megyében ami 8%-kal haladja meg az országos és 15 %-kal a Budapest nélküli vidéki átlagot.

A térképet készítette:
 Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Megyén belül jelentős eltérés van az 1000 lakosra jutó kábelhálózatba bekapcsolt lakások számában. Többnyire a sűrűn lakott, városi településeken magasabb ez az érték. Míg 2010-ben 1000 lakosra vetítve Szombathelyen 250 lakásban volt elérhető a kábeltelevízió-hálózat, addig például az Órszágon csak 19 lakásban.

Az egymillió foglalkoztatottra jutó szabadalmak számában nemcsak Vas megye van elmaradva az országos teljesítménytől, hanem Magyarország egésze is a fejlettebb Nyugat-európai térségektől.

A megyében működik a Gabonakutató Nonprofit Kft Táplánszentkereszti Növénynevelési állomása, ahol nemesítő és agrotechnikai munkák zajlanak.

A Savaria Egyetemi Központ Természettudományi Karán nem napjainkban adtak át - európai uniós támogatással megvalósított és több mint 500 millió forint összköltségvetésű - laboratóriumot. A laboratórium az oktatási tevékenység támogatása mellett alkalmas lesz kutatási tevékenységekre, illetve elsősorban helyi, de távolabbi vállalkozások számára is üzleti szolgáltatások nyújtására. A laboratórium alkalmas vizsgálatok és elemzések végzésére az egészségügy, a környezetipar számára a következő tématerületeken: molekuláris biológia, toxikológia és farmakológia, illetve atom emissziós és környezetfizikai vizsgálatok. A beruházás részei továbbá:

- Energetikai demonstrációs labor, ahol az emberek testközelben, működés közben tekinthetik meg a különböző környezetbarát technológiákat, ötletet és ihletet merítve belőlük saját életmódjuk megreformálásához.
- Nagyteljesítményű számítógép-klaszter, amely biztosítja az intézményben folyó alapkutatásokhoz és képzéshez kapcsolódó kutatási, elemzési, adatfeldolgozási, és numerikus szimulációs feladatok végrehajtásának hardveres hátterét.
- Mechatronika laboratórium, ami elsősorban hallgatói csoportok órarend szerinti gyakorlati oktatására, illetve önálló témadolgozati elkészítésének támogatására szolgál.
- Ergonómiai laboratórium, ami lehetőséget ad számítógépes tervezéssel a termékek és munkahelyek antropometriai elemzésére és tervezésére.
- Műszaki mechanikai laboratórium helyt ad a Rapid Prototyping (RP) rendszerben alkatrészek, termékek prototípusának legyártására. Megvalósul a gyártandó alkatrészek 3-dimenziós digitális modellezése, majd 3D-printer segítségével a termék prototípusának előállítás, terméktervező/fejlesztő feladatok megvalósítása.

Világos, hogy amíg további kutatás-fejlesztési tevékenység nem települ a megyébe, addig nehéz a jelenlegi helyzetből jelentős elmozdulást elérni, ugyanakkor törekedni kell arra, hogy a megyében meglévő, működő felsőoktatási intézményekhez kapcsolódó kutató-fejlesztő bázis bővüljön.

Hazai tulajdonú vállalkozások több dimenzióban versenyképesek nemzetközi szinten, de alacsony a jövedelmezőségük és gyenge az innovációs képességük

A Pannon Gazdasági Hálózat által készített kérdőíves felmérés és saját kutatás alapján a vas megyei hazai tulajdonú vállalkozások számára a legnagyobb kihívás, hogy jelenleg versenyképességüket elsősorban az árazásuknak köszönhetik, és nem innovativitásuknak. Márpedig a versenyképesen dolgozó, viszont alacsony innovációs tartalommal bíró cégek a sérülékeny üzleti pozíciót tudják csak elfoglalni, hiszen eredményességük hosszútávon nem fenntartható.

A hazai vállalkozások képesek felvenni a versenyt a nemzetközi szinten is kiemelkedően teljesítő stájer cégekkel a termelés számos aspektusában – a termék megbízhatóságától kezdve, az időben szállításon keresztül a foglalkoztatás minőségéig. Amiben viszont jelentős az eltérés, hogy ez a hatékonyság Ausztriában elegendő mennyiségű árbevételt, és nyereséget képes előállítani, míg Magyarországon a nyereséges drasztikusan elmarad tőlük. Vezetői szempontból a legjelentősebb különbség az innovációs tanulás, ismeretek üzleti gyakorlatra fordításában van, amiben a hazai vállalkozások el vannak maradva a hasonló osztrák vállalkozásoktól. Ez azonban, a pénzügyi eredményességben érzékelhető különbséggel együtt már döntő eltérést jelent abból a szempontból, hogy mennyire sikerül új termékeket kifejleszteni, illetve új piacokat meghódítani.

Vállalati innováció jelenléte a támogatásokon keresztül

A Gazdaság-fejlesztési OP kutatás-fejlesztési, innováció támogatást alapvetően a vállalati innovációs, fejlesztési tevékenységre nyújtott 2 896 Mft értékben a megyében 2007-től. A támogatások többsége mintegy 80%-a vállalati innovációt célozta meg, míg a maradék forrás vállalati piacorientált kutatás-fejlesztési tevékenységre fordítódott. Ezen támogatásokban részesült vállalkozások tevékenységi körének, illetve pályázati céljának elemzése fontos lehet a jövőben, hisz azon vállalkozások körét alkotják, akik üzleti pozícióikat termék, vagy gyártástechnológiai fejlesztésekkel stabilizálni akarják, így meghatározóak lehetnek a megye gazdaságának jövőbeni fejlődésében.

2.3. Társadalmi környezet

2.3.a. Kulturális adottságok, értékek

A megyében az országos átlagot kissé meghaladja a műemlékekkel rendelkező települések aránya (72,6%). (Az épített örökség legfontosabb elemeit a 2.1.j alfejezet foglalja össze)

A megye jelentősebb múzeumai az alábbiak:

- Szombathely: Savaria Múzeum, Schmidt Múzeum, Vasi Skanzen, Szombathelyi Képtár, Iseum Savariense Régészeti Műhely és Tárház
- Kőszeg: Vármúzeum, Táborkoház, Patikamúzeum.
- Sárvár: Nádasdy-vár

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata 2007-ben alapította a Weöres Sándor Színház Nonprofit Kft-t. A színház első évada 2008 augusztusában nyílt meg. A társulat első előadásai, az ún. „kampányműsorok” a megye nagyobb településein zajlottak. Az első premier 2009 januárjában volt, a színház épülete 2011 januárjában készült el. Az állandó társulattal működő színház előtt befogadó-színházi előadásokat kínált a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, a Művészetek Háza és a Művelődési és Sportház. A két intézményben ma is élnek a befogadó-színházi bérletsorozatok.

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata egy nemzeti (Savaria Szimfonikus Zenekar), és két kiemelt minőségű (Mesebolt Bábszínház, Weöres Sándor Színház Nonprofit Kft.) előadó-művészeti szervezetet tart fenn.

A város közművelődési tevékenységét az AGORA Szombathelyi Kulturális Központ látja el tagintézményeivel, a Gyermek Házával, a Savaria Mozival, a Művelődési és Sportházzal, Berzsenyi Dániel Könyvtárral és az AGORA Központtal együtt.

Városunk jelentős kulturális, művészeti színterei:

Weöres Sándor Színház épülete	IseumSavariense Régészeti Műhely és Tárház
Mesebolt Bábszínház kamaraterme	Szombathelyi Képtár
Savaria Szimfonikus Zenekar koncertterme, a Bartók Terem	Smidt Múzeum
AGORA Művelődési és Sportház	Járdányi Paulovits István Romkert
AGORA Savaria Mozi	Savaria Múzeum
AGORA Gyermek Háza	Vasi Skanzen
AGORA Központ (Művészetek Háza)	Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ
AGORA Berzsenyi Dániel Könyvtár	

Kőszegen már közel 30 éve szervezik nyáron a Várszínházban a szabadtéri színházi előadásokat, ami Vas megyében a nyár egyik meghatározó művészeti rendezvénysorozata.

A megye néprajzi örökségének, épített értékeinek kiemelt bemutatóhelyei: a pityerszeri és szombathelyi skanzen, valamint a cáki pincesor, illetve az oszkói hegypásztori pincék. A megyében jelen vannak a hagyományos kézműves mesterségek, melyek közül az Őrségben a fazekas tevékenység a leghíresebb, azt művelik a legtöbben.

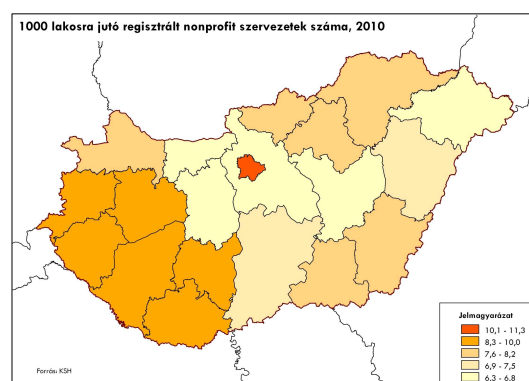
A megye életében egyre nagyobb szerepet töltenek be a kulturális, hagyományőrző rendezvények, mint pl. Savaria Karnevál, Kőszegi Ostromnapok, Bartók Szeminárium, Nemzetközi Néptáncfesztivál Sárváron, és további programok...

A megyei és a települési önkormányzatok feladatkörének változásai érintik a közművelődési és közgyűjteményi intézmények fenntartását, némelyek a megyei kormányhivatal, míg mások a települési önkormányzatok fenntartása alá kerülnek. Az átalakulás célja hogy hosszú távon biztosítsa az intézmények fenntartását, illetve másrésztől hozzájáruljanak az érintett térség, vagy település turistákat is vonzó kulturális gazdagságához.

2.3.b. Területi identitás, civil aktivitás

Vas megyében hagyományosan aktívak a civil szervezetek. A megyében a civil szerveződések munkáját a Vas Megyei Civil Szolgáltató Központ segíti. A megyében működik önkéntes centrum, foglalkoztatási tanácsadás. Ugyanakkor a civil szervezetek működése és projektjei nagyrészt az állami támogatások függvényei. Az 1000 lakosra jutó non-profit szervezetek száma 8,92 db, ami meghaladja az országos átlagot (8,17 db).

A 2001-es népszámlálás eszmei időpontjában a megye lakosságának mintegy 2,5%-a, 6.688 személy vallották magát valamelyik nemzetiséghez tartozónak. A hazai kisebbségek közül a horvát, a szlovén, a cigány és a német képviselteti magát nagyobb számban. Ők rendelkeznek érdekeiket képviselő és hagyományait ápoló megyei szervezetekkel - a lengyel nemzetiséggel kiegészülve -, melyek segítségével ápolják kultúrájukat, nyelvüket élővé teszik.

A térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Nemzeti és etnikai kisebbségek lélekszáma, 2001

	összesen	Cigány		horvát		német		szlovén	
	fő	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Vas megye	6 688	1 378	0,7	2 321	14,9	1 023	1,6	1 706	56,1
Nyugat-Dunántúl	19 924	6 785	2,5	7 009	44,9	3 285	5,2	1 822	59,9
Magyarország	314 060	190 046	100	15 620	100	62 233	100	3 040	100

Forrás: KSH népszámlálás

A nemzetiségek közül a horvát a legnagyobb lélekszámú, és zömében a határ mentén fekvő településeken élnek. Az ország szlovén nemzetiségnek több mint fele lakik a megyében, elsősorban Szentgotthárdon és a Vendvidék falvaiban. A harmadik legnagyobb létszámú hazai nemzetiség a cigányoké, területi elhelyezkedésük azonban nem koncentrálódik a megye egy-egy településére vagy térségére. Vas megyében 18 Cigány Kisebbségi Önkormányzat működik, melyek fontos szerepet tölthetnek be a közösség önszerveződésnek ösztönzésében. A németiség néhány határ mentén fekvő településére koncentrálódik.

2.3.c. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete;

Lakónépesség országos átlagot kis mértékben meghaladó csökkenése

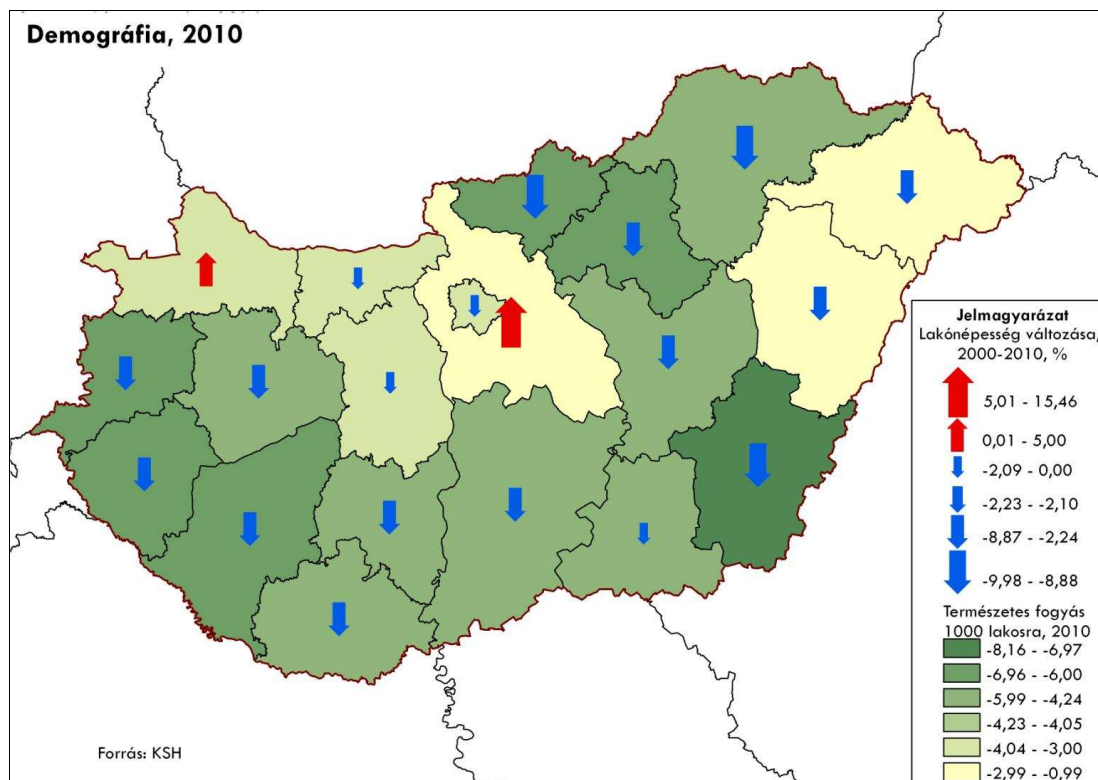
Egy térség fejlődési esélyeit alapvetően leírja és meghatározza a lakónépességnek változása. A megye népessége 2000 és 2010 között 2,7%-ponttal nagyobb mértékben csökkent, mint az ország lakónépessége. Megyén belül vannak nyertes térségek, mint a Kőszegi és a Szombathelyi kistérség ahol bővült a lakónépesség száma. Ugyanakkor arányaiban a legnagyobb népesség csökkenést a Vasvári és az Őriszentpéteri kistérség szenvedte el. Vas megye az ország lakónépességének 2,58%-át adta 2010-ben.

Lakónépesség száma az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat (fő))

	Éves értékek				Változás mértéke (%)		
	1990	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005	2010/1990
Celldömölki	28 274	26 850	26 024	24 217	-10%	-7%	-14%
Csepregi	11 688	10 741	10 804	10 676	-1%	-1%	-9%
Körmenyi	22 199	22 214	21 973	20 972	-6%	-5%	-6%
Kőszegi	17 917	17 784	18 291	18 528	4%	1%	3%
Őriszentpéteri	8 113	7 289	7 071	6 437	-12%	-9%	-21%
Sárvári	38 578	37 487	37 107	35 457	-5%	-4%	-8%
Szentgotthárdi	15 323	15 309	15 089	14 513	-5%	-4%	-5%
Szombathelyi	117 306	112 216	113 281	113 489	1%	0%	-3%
Vasvári	16 546	15 489	14 721	13 399	-13%	-9%	-19%
Vas megye	275 944	265 379	264 361	257 688	-3%	-3%	-7%
Országos	10 374 823	10 005 211	10 076 581	9 985 722	0%	-1%	-4%

Forrás: T-star, KSH

Országos viszonylatban csak Győr-Moson-Sopron és Pest megyében nőtt 2010-ben 2000-hez képest a lakónépesség, az ország minden más megyéjében a csökkenés volt tapasztalható. Míg az előző megyében a növekedés mögött a munkahelyeket kínáló erős gazdaság és az osztrák határ közelsége áll, addig Pest megyében a 2000-es évek egészében főként agglomerációs hatások, a fővárosból kiköltözők nagy száma miatt nőtt a lakónépesség.

Térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Az aktív korú lakónépesség aránya az elmúlt években megyei szinten nem változott jelentősen, ugyanakkor az Óriszentpéteri és a Vasvári kistérségben nőtt az arányuk.

0-18 éves korosztály létszámának országos átlagot meghaladó csökkenése a 2000-es években

A 0-18 év közötti korosztály részesedését tekintve megállapítható, hogy az országos átlagnál (2,33% pont) nagyobb mértékben csökkent az arányuk (Vas megye 2,83% pont) a lakónépességben belül. Ehhez kapcsolódóan érdemes áttekinteni az állandó népességből a 6-13 évesek számát. Ebben a korosztályban az elmúlt 2010-ben 2000-hez képest jelentős létszámcsökkenés volt a megyében: 6 515 fővel csökkent a teljes korosztály létszáma. Ez a létszámcsökkenés meghatározza fiatalok oktatási-nevelési intézményeinek kapacitás igényét, illetve szervezési módját is. A korosztályban a legnagyobb arányú csökkenés a Vasvári, a Sárvári, a Celldömölki és a Csepregi kistérségekben volt. A 0-2 és a 3-5 éves korosztály tekintve tovább folytatódik az egyes korosztályok népességcsökkenése.

Idősödő társadalom

A fentiekkel összhangban van a lakónépesség elöregedése, Vas megye állandó népességén belül a 60 évesnél idősebb korosztály száma az országos átlaggal megegyezően nőtt 11%-kal 2000 és 2010 között. Az idősebb korosztály részesedése a legnagyobb az Óriszentpéteri kistérségben, amit a fiatalabb bevándorlók sem tudnak ellensúlyozni. A társadalom öregekedése a megye többi részén is előrevetíti az időseknek nyújtott szociális, egészségügyi és egyéb szolgáltatások iránti kereslet növekedését.

Születések számának folyamatos csökkenése

Vas megyében 230 fővel csökkent 2010-ben az élveszületések száma 2000-hez viszonyítva, ez valamivel nagyobb mértékű csökkenés, mint az országos átlag. Legnagyobb csökkenés arányaiban a Körmentői és az Óriszentpéteri kistérségben volt.

A megye természetes szaporodása csökkenő tendenciát mutat, azaz fogy a bevándorlók nélküli lakónépesség, a 2000-es években (a 2000, 2005, 2010-es éveket vizsgálva) egyre többen haláloznak el, mint ahányan születnek.

Természetes szaporodás (fő)

Kistérségek	2000	2005	2010
Celldömölki	-171	-143	-203
Csepregi	-61	-74	-74
Körmendi	-43	-72	-117
Kőszegi	-62	-156	-137
Óriszentpéteri	-83	-91	-86
Sárvári	-198	-233	-277
Szentgotthárdi	-106	-96	-143
Szombathelyi	-613	-424	-365
Vasvári	-78	-128	-168
Vas megye	-1 415	-1 417	-1 570
Országos	-38 004	-38 236	-40 121

Forrás: T-star, KSH

A nők Vas megyében is hasonlóan az országos viszonyokhoz mintegy 7,8 évvel élnek tovább, mint a férfiak.

Várható élettartam 2010

	Nők	Férfiak
Vas	78,51	70,71
Országos átlag	78,23	70,93

Forrás: T-star, KSH

2001-hez viszonyítva a máj betegségek kivételével minden betegség kategóriában több megbetegedést regisztráltak. Az országos értékhez viszonyítva a megyében a rosszindulatú daganatoknak, a cukorbetegségeknek, illetve a pszichiátriai rendellenéseknek nagyobb a gyakorisága.

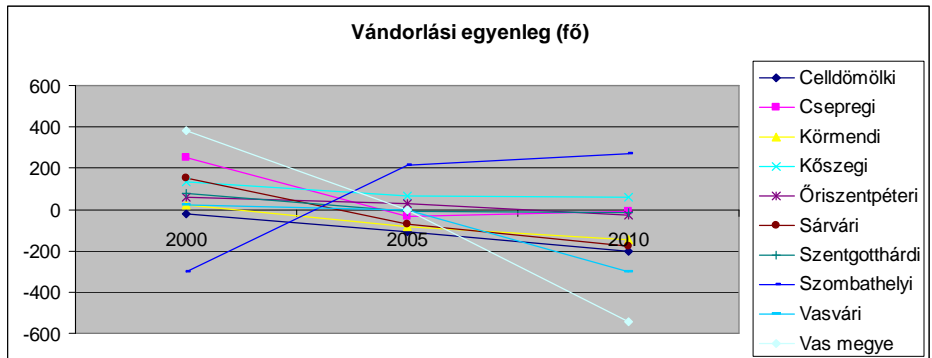
Néhány jellemző betegség adatai

Betegségek	A házi orvosokhoz bejelentkezett 19 éves és idősebbek főbb betegségei (fő)			1000 lakosra jutó betegségek az országos érték arányában (%)		
	2001	2005	2009	2001	2005	2009
Roszzindulatú daganatok (C00-C97)	5 400	6 616	8 399	131%	134%	125%
A vér és vérképző szervek betegségei és az immunrendszert érintő bizonyos rendellenességek (D50-D89)	2 468	3 957	8 273	71%	96%	111%
Diabetes mellitus (E10-E14)	11 967	15 517	24 896	97%	108%	122%
Schizophrenia, schizotipias és paranoid (delusiv) rendellenességek (F20-F29)	1 304	1 488	1 650	124%	141%	115%
Idült rheumás szívbetegségek (I05-I09)	488	482	495	72%	61%	50%
Magasvérnyomás (hypertensiv) betegségek (I10-I15)	45 032	55 462	77 375	96%	105%	109%
Ischaemiás szívbetegségek (I20-I25)	15 782	17 859	30 292	87%	93%	108%
Cerebrovascularis betegségek (I60-I69)	4 843	5 961	10 784	80%	83%	85%
Asthma (J45)	2 332	3 447	7 076	78%	92%	109%
A máj betegségei (K70-K77)	3 632	3 305	3 313	78%	76%	78%
A csontsűrűség és csontszerkezet rendellenességei (Osteoporosis) (M80-M85)	5 678	6 675	11 716	78%	85%	119%

Forrás: T-star, KSH

A megyéből folyamatos az elvándorlás

Míg 2000-ben Vas megye a bevándorlók célpontja volt, addig 2010-re már többen vándoroltak el, mint érkeztek a megyébe. A bevándorlók célpontja a megye központja, Szombathely térsége, illetve a kedvező lakóhelyi adottságokkal rendelkező Kőszegi kistérség volt. Ezzel együtt a megye többi térségben folyamatos elvándorlás figyelhető meg

Országos viszonylatban érdekes megfigyelni, hogy 2000-hez képest megváltozott a fővárosban a vándorlás iránya, míg korábban inkább elhagyták a fővárost többnyire az agglomerációban lévő településekre kiköltözve, addig 2010-ben már többen költöztek a fővárosba, mint ahányan elköltöztek onnan. Vélhetően csökkent azok szám, akik a főváros helyett a környező kistérségeket választották lakóhelyül. Vas megyében a nettó migráció viszonylag alacsonynak számít, miközben az elvándorlásnak jelentős száma és erősödő tendenciája figyelhető meg Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyékben.

Vándorlási egyenleg (fő)

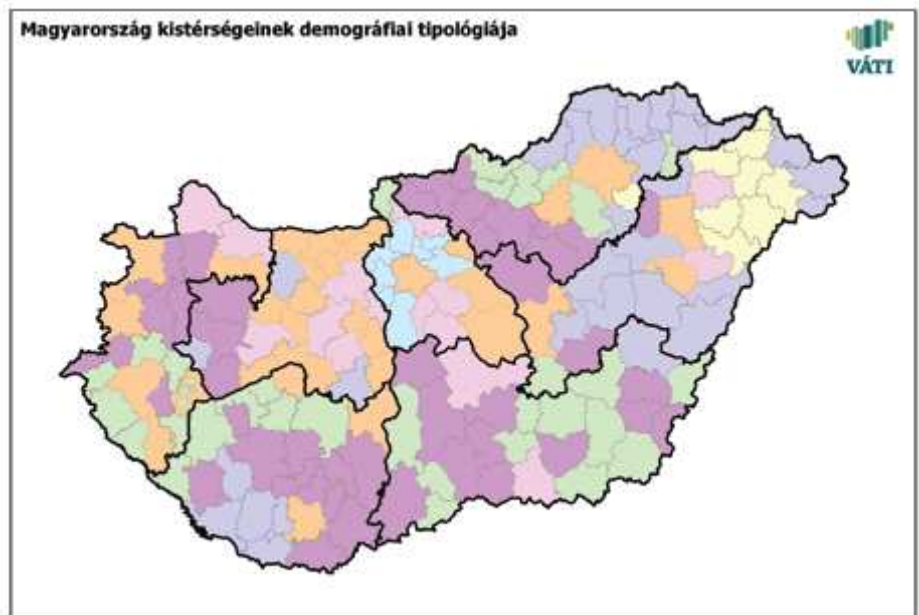
	2000	2005	2010
Celldömölki	-24	-110	-199
Csepregi	249	-36	-11
Körmendi	19	-86	-146
Kőszegi	133	66	62
Óriszentpéteri	59	25	-31
Sárvári	150	-69	-176
Szentgotthárdi	76	-9	-13
Szombathelyi	-303	216	273
Vasvári	24	-1	-302
Vas megye	383	-4	-543

Forrás: T-star, KSH

Válások magas aránya társadalmi instabilitásra utal

Egy társadalom lelki állapotáról, stabilitásáról sokat elmond a házasságok és a válások viszonylata. A válásoknak fokozott kockázata van a fiatalok viselkedésére, egyéni motivációikra tekintve. Ugyan nincs arra adat, hogy a válások miként érintik a gyermeknevelést, illetve hány megszűnő házasságban volt fiatalos gyermek, de az összesített adatot érdemes kiemelni: a megyében 2010-ben a házasságok (804 db házasságkötés) 100 házasságra 71,5 db válás jutott. Ez az arány jelentősen nőtt 2000-hez képest, amikor is csak a házasságok kétötödére jutott egy válás. A romló arányt inkább a házasságok drasztikusan csökkenő száma és a válások kis mértékű emelkedése együttesen okozza.

Vas megyében demográfia szempontból a Szombathelyi és a Kőszegi kistérségek vannak a legkedvezőbb helyzetben, míg a Vasvári és az Óriszentpéteri térségek a legrosszabb státuszban.

A térképet készítette: Váti Nkft, Helyünk és jövőnk Európában - ESPON eredmények magyar szemmel, 2011; a DEMIFER projekt módszertana alapján, 2005-2009. évi adatok

A NUTS2 régiók szintjén végzett vizsgálat négy fő változót vett alapul: a 20-39 év közöttiek arányát, a 65 év feletti arányát 2005-ben, az éves átlagos természetes népességváltozást és a nettó migrációs rátát 2001-2005 között. A 20-39 év közöttiek jelentik az elsődleges reprodukciós kort, illetve ők a fiatalabb munkaképes korúak generációja, a 65 év feletti csoportja pedig jó mutató az idősödés folyamatára. Az átlagos természetes népességváltozás jelzi a népességnövekedés, vagy fogyás mértékét (a születések és halálozások száma alapján), míg a nettó migrációs ráta azt fejezi ki, hogyan növekedett, vagy csökkent a népesség a vándorlások következtében. A fenti térkép az alábbi kategóriákat tartalmazza a megyére vonatkozóan:

- Aktív térségek enyhén fogyónépességgel (narancssárga): Szombathelyi és Kőszegi kistérségek
- Rohamos előregedés és népességfogyás kihívása (zöld): Vasvári, Óriszentpéteri kistérségek
- Hazai átlagos kategóriába (lila) tartozik a megye többi kistérsége.

Foglalkoztatottak csökkenő száma

A foglalkoztatással kapcsolatosan alapvetően megyei adatokkal rendelkezünk. Amíg a foglalkoztatottak száma változatosan alakult, addig a gazdaságilag aktív népesség 2010-ben 9 500 fővel volt alacsonyabb a megyében, mint 2000-ben

Foglalkoztatási adatok

	Éves értékek			Megoszlás országon belül (%)			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
<i>Foglalkoztatottak száma (ezer fő)</i>								
Vas	119,30	112,00	103,60	3,1	2,9	2,7	86,84	92,50
Országos	3 849,1	3 902	3 781,2	100,0	100,0	100,0	98,24	96,90
<i>Gazdaságilag aktív (ezer fő)</i>								
Vas	125,1	122	115,6	3,0	2,9	2,7	92,41	94,75
Országos	4 111,6	4 205	4 256	100,0	100,0	100,0	103,51	101,21
<i>Munkanélküli (ezer fő)</i>								
Vas	5,8	10	12	2,2	3,3	3,0	206,90	120,00
Országos	262,5	304	401,5	100,0	100,0	100,0	152,95	132,07

Forrás: T-star, KSH

A megyében munkanélküliségi ráta 2010-re jobban megközelítette az országos rátát, mint 2000-ben

A megyében 2010-ben (10,4%) jelentősen magasabb (5,8 %ponttal) volt a munkanélküliség, mint 2000-ben, vagy a 2005-ben, a gazdasági válság erősen érzeteti hatását a megye foglalkoztatásában is. Míg a megye munkanélküliségi adatai kedvezőbbek voltak 2000-ben és 2005-ben az országos átlagnál, addig ez már 2010-ben nem volt így, ugyanis a megyében a munkanélküliség jobban megközelítette az országos értéket.

Munkanélküliségi ráta (%)

	Éves értékek			Változás mértéke (százalékpont)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Vas	4,6	8,2	10,4	5,7	2,2
Országos	6,4	7,2	11,1	3,0	2,2

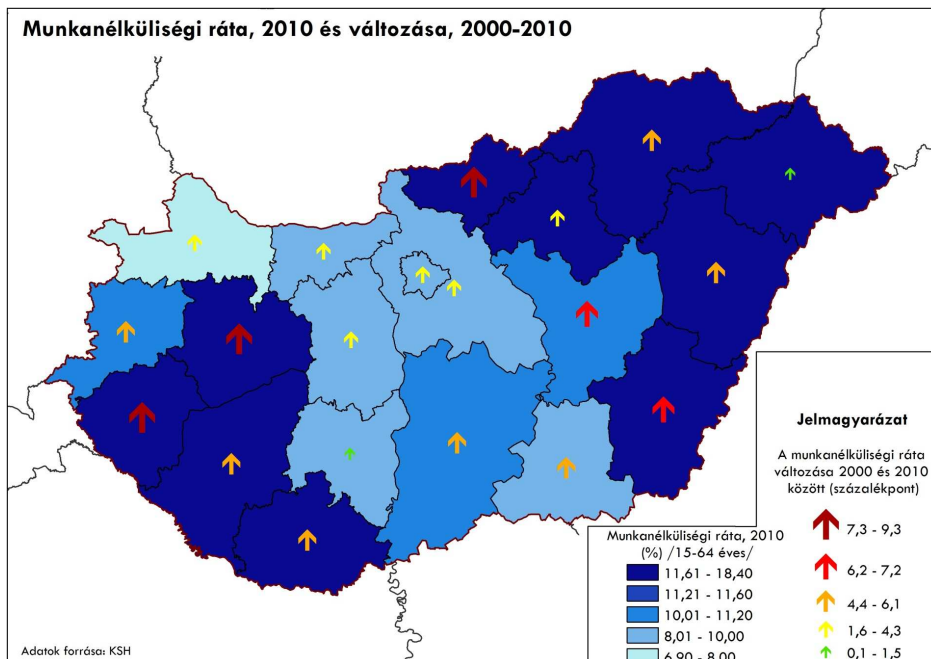
Forrás: T-star, KSH

A munkanélküliségi arány a Vasvári és az Óriszentpéteri kistérségekben volt a legmagasabb 2010-ben, 10% feletti és ezekben a kistérségekben is nőtt a legnagyobb mértékben (3-4% közötti növekedés) a munkanélküliség 2000-hez képest. Fontos megjegyezni, hogy Vas megyéből sokan dolgoznak

külföldön, sokan a határ mentén Ausztriában, ami szintén hozzájárul a munkanélküliség csökkentéséhez.

A legtöbb nyilvántartott álláskereső a szombathelyi kistérségben van, de a megye többi részében is jelentős munkaerő-piaci tartalékok vannak: Sárvári és a Celldömölki kistérségben volt 1 000 fő felett a nyilvántartott álláskeresők száma 2010-ben, amitől nem sokkal marad el az alacsonyabb lélekszámú Vasvári kistérség.

2010-hez képest a munkanélküliség az ország egészében magasabb volt, mint 2000-ben. A munkanélküliség változásnak mértéke nem volt egyforma. Vannak térségek, ahol a munkanélküliségi ráta az országban a legnagyobb mértékben növekedett (Zala, Nógrád, Veszprém), vannak olyan megyék, ahol a foglalkoztatottak magasabb aránya miatt kisebb mértékben (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Budapest, Pest, Fejér), míg azokban térségekben ahol már 2000-ben relatív magas volt a munkanélküliség értelemszerűen 2010-ben kisebb volt a munkanélküliek arányának a növekedése.

Az alábbi táblázat tartalmazza a legfrissebb munkaerőpiaci adatokat: 2012 júniusában az előző évihez képest 11,2%-kal csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma a megyében. A vizsgált időszakban 13,2%-kal csökkent a bejelentett betöltetlen álláshelyek száma is.

A térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

A nyilvántartott álláskeresők főbb jellemzői (fő) – 2011-2012

Időpont	Nyilvántartott álláskeresők	Ebből			Bejelentett betöltetlen álláshely	Álláskeresési		Szociális ellátásban	Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatott	
		nő	Pályakezdő	25 éven aluli		Járadékban	segélyben részesült			
Száma										
2011.	március	10 620	4 838	739	1 352	1 443	2 800	1 514	2 245	2 970
	június	8 057	4 131	611	1 047	1 188	2 109	921	1 490	4 248
	szeptember	7 718	3 935	767	1 179	1 009	2 231	874	1 180	4 353
	december	8 290	4 079	691	1 168	235	2 211	284	1 751	3 954
2012.	március	8 840	4 401	790	1 295	867	2 101	229	1 866	2 276
	június	7 153	3 805	719	1 068	1 031	1 128	226	1 632	4 656
Előző év azonos időpontjához viszonyított változás										
2012.	március	-16,8	-9,0	6,9	-4,2	-39,9	-25,0	-84,9	-16,9	-23,4
	június	-11,2	-7,9	17,7	2,0	-13,2	-46,5	-75,5	9,5	9,6

Forrás: KSH

Vas megye munkaerőpiacára jelentős hatással volt az osztrák munkaerőpiac liberalizációja. 2011. márciusához képest másfél év alatt 28.000-ről 50.000-re nőtt az Ausztriában dolgozó magyarok száma, akiknek a döntő része ingázó. Burgenlandban a külföldi munkavállalók száma nagyjából 20 ezer fő, vagyis a burgenlandi munkaerőpiacon minden ötödik külföldi. A legnagyobb számban pedig a magyarok vannak jelen. A vas megyeiek mellett a határ menti foglalkoztatásban fokozódó mértékben jelennek meg az ország keleti térségeiből érkezők, akik ausztriai munkavállalás reményében költöznek

a határszélére, ezzel is élénkítve az adás-vétel és a bérletek forgalmát a lakáspiacon. Ausztriában többnyire az építőiparban, mezőgazdaságban, vendéglátásban-szállodaiparban és az egészségügyi, szociális szektorban a legjelentősebb a kereslet. Ugyanakkor a munkaviszonyok egy jelentős része időszakos vagy szezonális, ami a magyar munkaerő mobilitására utal. Az ausztriai foglalkoztatás hatással van a hazai foglalkoztatásra is, vagy hiányzik a jól képzett munkaerő, vagy csak a hazai jövedelmeknél jóval magasabb bérszinten lehet megbízható munkaerőt alkalmazni.

Az Ausztriában dolgozóakra jellemző, hogy sokszor napi bevásárlásaikat is ott intézik, ezáltal csökkentve a hazai kiskereskedelmi egységek vásárlóközönségét. A közszolgáltatásokat már vegyesen használják a két ország között, így jónéhányan az óvodai nevelést, iskolai oktatást, vagy az egészségügyi szolgáltatásokat már Ausztriában veszik igénybe. A következő lépés az lehet, különösen a magasabb jövedelműek esetén, hogy az ingázás helyett áttelepülnek Ausztriába.

A munkanélküliek több mint a fele tartósan, 180 napon túli álláskereső

Az összes álláskereső 52%-a volt 180 napon túli álláskereső 2010.-ben a megyében, ez 10%-pontos növekedést jelent 2000-hez viszonyítva, miközben majdnem eléri az országos arányokat. A megyében 7%ponttal nagyobb mértékben lett magasabb a tartós munkanélküliek aránya 2000-hez viszonyítva, mint az ország egészében. A legtöbb 180 napon túli álláskeresőt a Szombathelyi kistérség mellett a Sárvári és a Celldömölki kistérségben tartottak nyilván, de szinte a megye minden kistérségben 50% volt az arányuk 2011-ben. 180 napon túli álláskeresők aránya és száma arra utal, hogy a megyében a munkanélküliek több mint a fele gyakorlatilag tartósan munka nélkülinek számít, a munkaerőpiacról kiestek és munkába való visszailleszkedésük komoly erőfeszítéseket igényel.

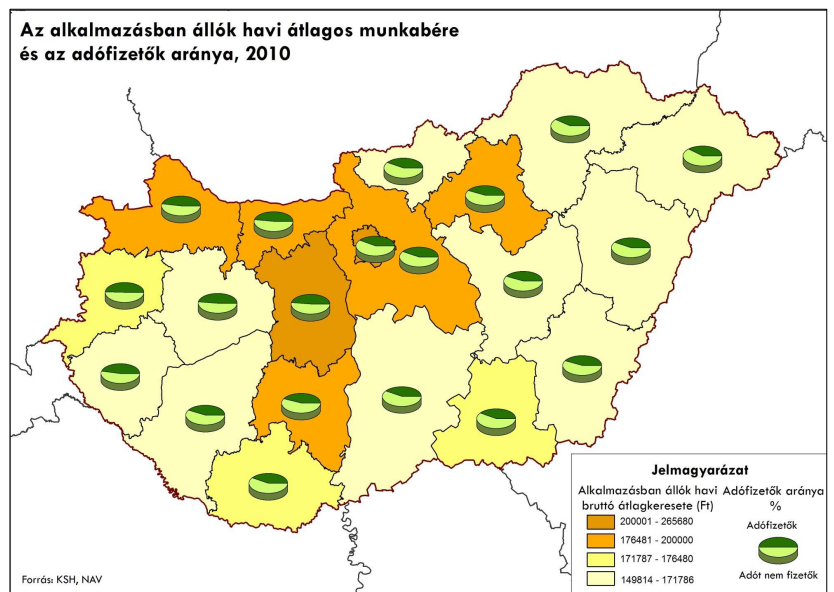
Vas megyében a nyilvántartott álláskeresők között a felsőfokú végzettségűek aránya (6,09% 2010-ben) mind a három vizsgált évben meghaladta az országos átlagot.

Foglalkoztatási paktumok, mint az elhelyezkedés ösztönzői

A foglalkoztatás bővítése, így többek között a tartós munkanélküliek elhelyezkedésének segítése érdekében működnek a megyében Szombathely környékén, Kőszeg-Bük térségben és a Vasi Hegyháton foglalkoztatási paktumok. A paktumok összehangoltan próbálnak meg segíteni a munkahelyek létrehozásában, illetve a megfelelő képzettségű munkaerő biztosításában, ami integrált, több ágazatot érintő beavatkozást igényel.

Vas megyében a jövedelmek tartósan az országos átlag alatt maradnak

Vas megyében az adófizetők számában 2000-hez képest jelentős változás volt, csupán 6 808 fővel tartottak nyilván kevesebb adófizetőt 2010-ben. Megyén belül a Csepregi (Büki) kistérséget kivéve minden térségben csökkent a személyi jövedelemadó fizetők száma. A legkisebb csökkenés a Kőszegi kistérségben volt, mely térségben a lakónépesség a vizsgált időszak alatt növekedett. Az SZJA-t nem fizetők növekvő száma azt is jelenti, hogy ezen személyek külföldön, jellemzően a határ mentén Ausztriában dolgoznak és a munkavállalási helyükön fizetik a személyi jövedelem adót. Ugyanezen jövedelmek egy részét a megyében költik el, de az önkormányzatok elesenek azoktól az állami támogatásoktól, amit közfeladataik ellátása érdekében az SZJA arányában határoznak meg.

A térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

A fenti térkép országos viszonylatban mutatja be, hogy az alkalmazásban állók havi átlagos munkabére Vas megyében alatta marad az iparilag fejlettebb megyékkel, azon térségekkel van egy

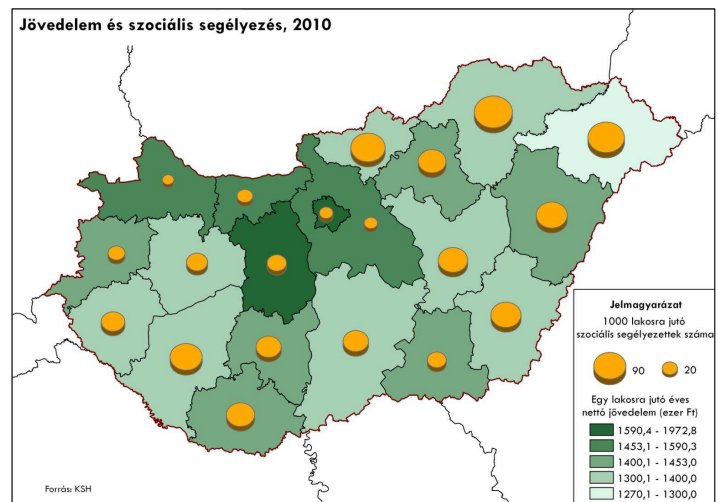
kategóriában, ahol a gazdaság teljesítménye az országos átlag alatt marad, miközben jelentős számú felsőfokú képzettségűeket foglalkoztató intézménynek adnak helyet (Baranya, Csongrád).

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 2010-ben 174 903 Ft Vas megyében, míg országos viszonylatban 176 480 volt, azaz az országos átlag maradnak az átlagos személyi jövedelmek.

A megyében az összes személyi jövedelem (ami a jövedelemadó alapba beleszámít) lassabban, csak 23,6%-kal nőtt 2010-re 2000-hez viszonyítva, mint az országban (35,5%). A legnagyobb növekedés, az országos mértékkel szinten meggyező növekedés 2000-hez képest a Csepregi (Büki) és a Kőszegi kistérségekben volt, míg a Szentgotthárdi és Körmenyi kistérségben nőtt legkevésbé a személyi jövedelemadó alapja.

Az egy főre jutó SZJA Alap 94%-a volt az országos átlagnak 2010-ben

Az egy főre jutó személyi jövedelemadó-alap kapcsán is hasonló arányok figyelhetők meg, mint az összes személyi jövedelemadó-alap esetén. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az egy főre jutó SZJA Alap 94%-a volt az országos átlagnak 2010-ben, ami 2000 óta hasonló különbséget mutat országos viszonylatban, miközben csak a Szombathelyi kistérségben haladja meg 1-2%-kal az érték az országos átlagot! Statisztikák alapján úgy tűnik, hogy Vas megyében a jövedelmek ugyan kis mértékben, de tartósan az országos átlag alatt maradnak. A személyi jövedelemadó-alaphoz hasonlóan az egy főre jutó nettó jövedelmek is alacsonyabbak Vas megyében 144 348, mint az országos átlag (159 039 Ft) és ugyan nem sokkal, de elmaradnak a Budapest nélkül számított vidéki átlagtól is (145 300 Ft). Ugyanakkor 2010-ben az ezer lakosra jutó szociális segélyezettek száma 10 %-kal alatta maradt az országos átlagnak és 14 %-kal a Budapest nélkül számított vidéki átlagnak, ami egy kedvezőbb képet nyújt a megye társadalmi helyzetéről országos összehasonlításban. (Ezen kategóriában csak Budapesten, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyében van kedvezőbb helyzet)

A szociális segélyben részesülők egy részét bevonják közfoglalkoztatási programokba, 2010-ben 1 724 főt. 2005-höz viszonyítva jelentős mértékben (175%-kal) nőtt a közfoglalkoztatású programokba bevont személyek száma. A statisztika ugyanakkor nem tartalmazza, hogy mennyi ideig dolgoztak a foglalkoztatásba bevontak. A foglalkoztatottak számához képest nagyobb mértékben nőtt a foglalkoztatásra fordított összeg nagysága. Szombathely mellett a Celldömölki, Vasvári, Körmenyi és Sárvári kistérségekben voltak be legnagyobb számban segélyezetteket a közfoglalkoztatásba.

2.4. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra:

2.4.a. Vonalas rendszerek, létesítmények

Közúthálózat

Vas megyét elkerülik, nem érintik az ún. Helsinki közlekedési folyosók⁶, azok a Nyugat-dunántúli régió északi és déli határsávjában haladnak. Vas megye ilyen formán beékelődik a délen húzódó, Zala megyét érintő V. páneurópai közlekedési folyosó⁷, illetve ennek egyik alága az V/B. jelű folyosó,

⁶ A Boba-Zalaegerszeg vasútvonal, mely az V. páneurópai közlekedési folyosó vasúti ága, rövid szakaszon érinti a megye délkeleti (Boba) és délnyugati (Őriszentpéter) részét.

⁷ Az V. páneurópai közlekedési folyosó közúti ága a Velence–Trieszt/Koper-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lvov, ennek V/B. jelű alága pedig Fiume-Zágráb-Budapest főirányban húzódik.

valamint az északon húzódó, GYMS megyét érintő IV. páneurópai közlekedési folyosó⁸ közé. Jelenleg folyik az Európai Unióban a közlekedési folyosók újraértelmezése. A jelenlegi tervek szerint a három Nyugat-dunántúli megyén áthaladó 86-M86-M9-86-os utak (a CETC Magyarországon áthaladó folyosója) nem a COR network, hanem a Comprehensive network besorolásba került. Ugyanakkor a megyét érintően a 86-os főútvonalon jelentős tranzit forgalom zajlik, ami szinte elviselhetetlenné teszi a hétköznapokat az érintett települések belterületi szakaszain. A megyét délen kelet-nyugati irányba átszelő 8-as főúton - az M7-es autópálya horvát, illetve szlovén határig történő kiépítése következtében - csökkent a főként Olaszország irányába haladó átmenő forgalom. A nemzetközi közlekedési forgalomba való hatékonyabb bekapcsolódás és a fejlesztések összehangolása érdekében Vas megye tagjává vált a Közép-Európai Közlekedési Folyosó Európai Területi Együttműködésnek.

Vas megye közúthálózata, 2011. december 1.

Megnevezés	Vas megye	Magyarország
Országos közutak		
hossza	1 542 km	29 858,8 km
<i>Hálózati jellege szerint</i>		
gyorsforgalmi utak	0 km	1099 km
főutak	311,6 km	6 614 km
I. rendű főút	80,1 km	2123,3 km
II. rendű főút	231,5 km	4465,3 km
mellékutak	1 230,5 km	22 964,2 km

Forrás: feldolgozás a www.kozut.hu alapján

Az országos közutak hossza tekintetében megállapítható, hogy Vas megye területi arányához (3,6%) képest magasabb a részesedése (5,0%), ami a települések sűrűségéből következik. Jelenleg még gyorsforgalmi út nem érinti a megyét, és a főutak aránya is elmarad az országos átlagtól.

Az országos közutak megyei mellékúthálózata döntően megfelel a megye geográfiai viszonyainak és sajátos településhálózatának. Vas megye mellékútjainak hossza (1 230 km) az országos mellékúthálózat 5,3%-át képviseli. Ennek ellenére Vas megye nem tekinthető jobban ellátottnak alsóbbrendű úthálózat tekintetében, mint az ország többi megyéje, ugyanis a mellékúthálózat nagyobb hosszúsága a viszonylag sűrűbb településhálózat és a domborzati viszonyok végett szükséges, azaz a megye lakossága lényegében nem élvezhet jobb ellátási színvonalat a sűrűbb úthálózat ellenére. Ezt támasztja alá a zsáktelepüléseknek, illetve azoknak a településeknek a viszonylag magas száma, melyek ugyan közel fekszenek egymáshoz, de az egyes mellékút-hálózati elemek hiánya miatt csak az egymás közötti távolság többszörösét megtéve lehet eljutni egyikből a másikba. A megye településeinek mintegy 12%-a (26) sorolható ide. A hálózati hiányosságok elsősorban az ország- és megyehatár menti települések esetében mutatkoznak. Közlekedési kapcsolati hiányok például Kőszeg-Ólmod és Porpác-Vép térségében vannak, hiszen az érintett településeket csak jelentősebb kerülővel lehet elérni. Ezen problémák kezelésére hivatott többek között a magyar-szlovén határ menti programból tervezett Kétyölgy-Felsőszőlők út kiépítése.

Az önkormányzatok kezelésében lévő utak adatait foglalja össze az alábbi táblázat:

Belterület (km)						Külterület	ÖSSZE- SEN	Kerékpá- rutak	Gyalogutak és járdák	
Főutak			Mellékutak			Belterület összesen				Közutak
Első- rendű főutak	Másod- rendű főutak	Együtt	Gyűjtő	Lakó, kiszolgáló	Együtt					
-	38,41	38,41	185,96	1 299,78	1 485,74	1 524,15	4 864,00	6 388,20	61,78	1 981,79

Forrás: Magyar Közút Zrt.

⁸ A IV. páneurópai közlekedési folyosó közúti ága a Berlin/Nürnberg-Prága-Pozsony/Bécs-Budapest-Konstanca/Szaloniki/Isztambul.

Fontos kiemelni, hogy a megye méretéhez viszonyított sűrűbb és hosszabb közúthálózat fenntartása jelentős feladatot jelent, melynek szinte lehetetlen maradéktalanul megfelelni, így folyamatos az igény az utak felújítására.

Növekvő forgalom, lassan korszerűsödő főúthálózat

Vas megye közúthálózatának gerincét a 303 km hosszú főúthálózat képezi, amelynek legfontosabb elemei a meghatározóan K-Ny irányú 8, 88, 89 sz., és az észak-déli irányú 86, 84, 87 sz. főutak. A megye főúthálózatát a Szombathely központú sugaras szerkezet jellemzi, a 8 és 84 sz. főutak kivételével meghatározóan a megyeszékhely elérhetőségét szolgálják.

2010. évi fogalomszámlálási adatok alapján az alábbi terhelés jelentkezik a megye főútjain egy átlagos napon

Forgalmi adatok

Főút	Forgalom e/nap
8-as	11 033 - Körmendnél, 7 800 – Csákánydoroszló, 5 234 - Rábfüzes
84-es	6 411 - Hegyfalva, 4 557 – Sárvár
86-os	14 284 - Balogunyom, 15 155 - Szombathely, 15 701 - Nemesböd, 8 943 – Répcelak
87-es	4 081 - Csempezkopács, 7 952 – Szombathely, 8 313 - Kőszeg
89-es	5 317 - Szombathely, 3 347 - Bucsú

Forrás: Magyar Közút Zrt., saját szerkesztés

A főutak forgalmi terhelése nem egyenletes. Vannak kiemelten terhelt szakaszok – jellemzően a nagyobb városok térségében –, ahol az előírásokat⁹ meghaladó mértékű a forgalom. A megye főútjain 2000-hez és 2004-hez is viszonyítva nőtt a forgalom. A megye legforgalmasabb útszakasza a 86-os út, annak is a Szombathely és Vát közötti illetve Szombathely települési elkerülő szakasza, mely a településközi forgalom mellett jelentős észak-dél irányú tranzit forgalmat bonyolít le. A 86-os főút Rédics-Szombathely-Csorna-Mosonmagyaróvár közötti szakaszának fejlesztését 7 ütemre bontva tervezték meg. A Vát és Szeleste elkerülő szakaszok forgalomba helyezése már megtörtént, a többi fejlesztési ütem megvalósítását a megyében a Közlekedés-fejlesztési Operatív Program (KÖZOP) részeként tervezik. Sárváron zajvédelmi szempontból a 88-as számú főút városon áthaladó forgalma volt problémás, amely az elkerülő út II. ütemének átadását követően megoldódott. Körmenden a 8-as sz. főút környezetvédelmi engedéllyel rendelkező elkerülő szakaszának megépítése hozhat megoldást a tranzitforgalom várost terhelő légszennyezésre és zajterhelésre, miközben a 8-as főút Körmend és az országhatár közti szakaszának gyorsforgalmi úttá fejlesztése folyamatban van. A fentiekben említett utakon kívül még a 87-es út Szombathely-Kőszeg közti szakaszán van jelentős forgalom, ami érinti Gyöngyösfalu és Lukácsháza belterületét is. Továbbá az útnak jelentős a forgalma a Szombathely belterületi szakaszon is, ami indokolja a szombathelyi külső körgyűrű 87-es 89. sz. főút Zanati úti felüljárótól északra húzódó börtönt keletről megkerülő szakaszának megépítését, amely jelentősen gyorsítaná, javítaná a megye Észak-Dél és Kelet-Nyugat irányú közút forgalmát.

8-as, 86-os út gyorsforgalmi úttá fejlesztése

A megyében régóta fejlesztési cél az észak-déli és a kelet-nyugati irányú közúti közlekedési infrastruktúra fejlesztése. Ehhez kapcsolódóan volt Vas megye kezdeményezője az M8 térségi fejlesztési tanácsnak és az un Észak-déli közlekedési tengely fejlesztésének, mely kapcsán transznacionális együttműködésnek is részese a megye.

Mindezen közlekedésfejlesztési igények megvalósításához kapcsolódóan a Kormány 132/2012. (VIII.30.) Korm. határozata döntött a KÖZOP keretében finanszírozott és finanszírozandó egyes

⁹ Két forgalmi sáv, kétirányú forgalmi utakon, külterületen 1.200-1.700 egységjármű/óra, belterületen 1.400-1.800 egységjármű/óra a megengedett forgalom nagyság. Az útszakasz kapacitásproblémáját jelzi, ha a forgalom meghaladja a 9-10.000 járművet naponta, azaz a 900-1.000 egységjármű/óra csúcóra-értéket.

kiemelt beruházások nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások nyilvánításáról, melyből kiemelésre kerültek a Vas megyét érintő projektek:

85–86. sz. főutak Győr–Csorna–Szombathely szakasza - NIF Zrt.

86. sz. főút Szombathely–országhatár - NIF Zrt.

86. sz. főút 11,5 tonnás burkolat erősítés 37–53 kmsz. között - NIF Zrt.

86. sz. főút Nádasd elkerülő - NIF Zrt.

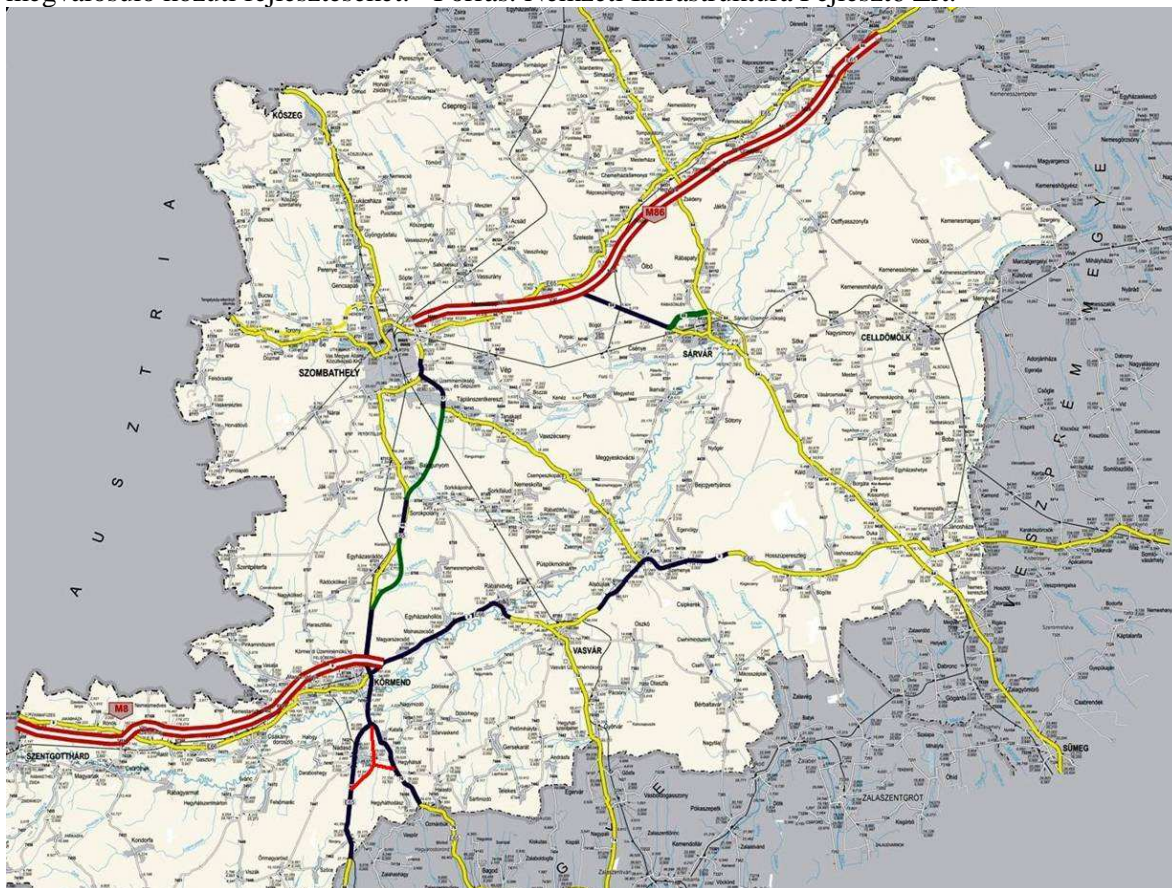
86. sz. főút hiányzó, (M86) Szeleste–Csorna 98+300–139+165 km sz. közötti szakasz I. ütem - NIF Zrt.

8. sz. főút 131,5–143,4 km közötti szakasz 11,5 t burkolatmerősítés - NIF Zrt.

8. sz. főút 149,5–161,7 km közötti szakasz 11,5 t burkolatmerősítés - NIF Zrt.

A jövőben a Pápai repülőtér polgáris és kereskedelmi célú hasznosítása kedvező lehetőséget teremt a megye külgazdasági kapcsolatainak a bővítésére. Ezen fejlesztési célok a jövőben szükségessé teszik a 8404-es Sárvár-Pápa közútvonal és a Győr-Pápa – Celldömölk vasúti kapcsolat fejlesztését. Mindezen beruházások elősegítik a megye keleti perifériális területeinek Celldömölk és Pápa térségének a szorosabb kapcsolatát.

A térkép bemutatja a Vas megyében a jövőben tervezett, részben a KÖZOP finanszírozással megvalósuló közúti fejlesztéseket. - Forrás: Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.

Megjegyzés a tervezett fejlesztésekhez:

- A 86-os számú út gyorsforgalmi úttá fejlesztése kapcsán a Szombathely-Vát között gyorsforgalmi paraméterekkel tervezett négsávós útszakasz kivitelezése folyamatban van. A 86-os főút Szeleste és a megyehatár közti szakaszban a tervek szerint két ütemben fog megépülni. Ugyanakkor a jövőben megoldást kell találni arra, hogy Egyházásrádóc elkerülő szakasza mihamarabb megépüljön, melynek időbeli ütemezése most nem látszik.
- Az M8-as út fejlesztése engedélyezési szakaszban van, kivitelezésének időszaka nem látható előre.

- Az M9-es gyorsforgalmi út fejlesztése előkészítés alatt van, de kivitelezésének időpontja nem látható előre, az M8-as megépítésnél is későbbre tolódhat.
- 88. sz. főút 11,5t burkolaterősítés és kerékpárút építése Sárvár-Porpáci bekötő út között leghamarabb 2013. év végén kezdődhet el.

Közúti határátlépő pontok

Miután Vas megyének 33 települése az európai unió schengeni belső határszakaszán van, ezért különösen fontos ezen települések és kapcsolódó térségek számára a határ átjárhatóságának biztosítása.

Magyar település	Ausztriai település	megjegyzés	Magyar település	Ausztriai település	megjegyzés
Kőszeg	Rötfalva		Pornóapáti	Beled (B)	a teherforgalom csak 3,5 t-ig
Bozsok	Rohonc	a teherforgalom csak 2 t-ig	Szentpéterfa	Mogyorókerék	
Bucusu	Rohonc	Egynyomú földút, újjáépítése tervezés alatt	Pinkaminszent	Szentkút	
Bucusu	Csajta		Nemesmedves	Zsámánd	csak gyalogos és kerékpáros, lovas
Narda	Csém	csak gyalogos és kerékpáros, lovas	Rönök	Borosgödör	csak gyalogos és kerékpáros, lovas
Vaskeresztes - Vas-hegy	Csejke	csak 3,5 t-ig	Szentgotthárd-Rábafüzes	Rábakeresztúr	
Horvátlövő	Németlövő	csak 3,5 t-ig	Szentgotthárd Ipari Park	Rábakeresztúr Ipari Park	
Pornóapáti	Németlövő	a teherforgalom csak 3,5 t-ig	Szentgotthárd – Hunyadi utca	Nagyfalva	csak 5 t-ig, külön kerékpárút épült

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1gi_hat%C3%A1r%C3%A1tkel%C5%91helyek_list%C3%A1ja#Magyarosz.C3.A1g_.E2.80.93_Ausztria

Alsószölnök, Nemesmedves és Rönök térségében a magyar kormány elkötelezett újabb közúti határátlépő pontok létesítésére. Továbbá új közúti határátkelő pontokat terveznek Kőszeg és Szentgotthárd térségében, a 87-es és a 8-as gyorsforgalmi utak fejlesztésével egyidejűleg.

Ugyan a megye határon kívül van, de a környező települések számára mégis fontos, hogy a Zsira-Lutzmannsburg között már közúti határ átkelő van és a „Határradí” program keretében 2012. októberében átadásra került a fürdő területét elkerülő új közút.

Szlovénia felé: Magyaroszombatfa–Prosenjakovci (Pártosfalva); Bajánsenye–Hodoš (Hodos); Kétvölgy (Verica)–Cepinci (Kerkafő); Felsőszölnök (Gornji Senik)–Martinje (Magasfok)

A határmentén további átlépő pontok működnek a gyalogos, kerékpáros túrázás határon átnyúló tájakat is felfedező ösztönzése érdekében.

Vasúti közlekedés folyamatos korszerűsítése

A vasútvonalak hossza a megyében 290 km, ebből csupán 18 km a mellékvonal. A megye vasúthálózata a Porpác-Szombathely szakasz kivételével egyvágányú (kétvágányú pályarész 24,3 km), részben villamosított (Szombathely-Boba, Szentgotthárd-Szombathely-Soproni vonalakon), általában 80-100 km/h engedélyezett sebességgel. Az elmúlt években megvalósult a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút Zrt. (GYSEV) által üzemeltetett Sopron-Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal korszerűsítése, teljes szakaszon történő villamosítása. A korszerűsítés eredményeként ezen a szakaszon a vonatok 2011-től 160 km/h sebességgel közlekedhetnek. A Körmend-Zalalövő vonalon jelenleg szünetel a személyszállítás.

A megye vasútvonalainak hálózati szerepe kiemelt jelentőségű, mert mind a tranzitszállításban, mind a hazai forgalomban fontos irányokat szolgálnak ki. Ez egészült ki a szlovén, adriai vasúti kapcsolat kiépülésével (V. sz. közlekedési folyosó része), amely tovább növelte a megye vasúti potenciálját. Ki kell emelni, hogy Szombathelyről közvetlen IC vonat közlekedik Zágráb és Bécs felé is. A megyében

több fontos vasúti csomópont (Szombathely, Celldömölk, Boba) is található, melyek az észak-déli és kelet-nyugati irányok gyűjtő-elosztó állomásai.

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő vasúti pályák:

1. Győr – Celldömölk; 2. Szombathely – Sopron – oh. (GYSEV Rt. kezelésű), 3. Szombathely – Székesfehérvár; 4. Szombathely – Szentgotthárd – oh. (GYSEV Rt. kezelésű); 5. Boba – Zalaegerszeg – Bajánsenye – oh.;

Egyéb országos törzshálózati vasúti pályák:

1. Hegyeshalom – Porpác; 2. Szombathely – Zalaszentiván; 3. Körmend – Zalalövő;

Országos vasúti mellékvonal:

1. Szombathely - Kőszeg

A megye nemzetközi vasúti kapcsolatai Ausztria felé Szentgotthárdnál, Szlovénia felé Bajánsenyénél biztosítottak.

A GYSEV a közeljövőben tervezi a Vas megyei vasútforgalom fejlesztését:

- Hegyeshalom-(Csorna)- Porpác, és a Szombathely-Zalaszentiván vonalak rekonstrukcióját (állomások átépítése, pályahibák felszámolása, biztosító berendezés korszerűsítése) és villamosítását
- Központi forgalomirányítás kiépítését, üzembiztonság fokozását, illetve az utas-tájékoztatás korszerűsítését
- Kőszeg-Szombathely vasútvonal elővárosi fejlesztését Kőszegen a városközponthoz közelebbi buszpályaudvarhoz csatlakozó intermodális állomás kiépítésével együtt
- Szombathely-Sopron vonalon P+R; B+R rendszer kiépítését a komfortosabb utazás biztosítása érdekében

Ugyanakkor a közösségi közlekedés fejlesztéséhez nélkülözhetetlen az érintett szereplőkkel együttműködve (pl. Volán társaságok, önkormányzatok) egy sikeres közlekedési szövetség működtetése.

Repülőterek

A megyében nincs nemzetközi repülőtér a legközelebbi repülőtér a charter járatokat fogadó Sármelléken, illetve Bécsben, Graz-ban, Pozsonyban van. Nem nyilvános kisrepülőtér Szombathelyen van. Szombathely térségében (Váton) mind az országos területrendezési terv, mind a megyei területrendezési terv lehetőséget ad egy „Nemzetközi (regionális) kereskedelmi repülőtér” létesítésére. A kormányzat tervezi, hogy Pápán a jelenleg katonai funkcióval működő repülőtérrel vegyes használatúvá minősíti, azaz polgári, üzleti céllal is működhet. Ezzel lehetőséget ad arra, hogy külföldi tőkebefektetés után egy transzkontinentális kereskedelmi forgalomra épülő logisztikai központja legyen az Észak-nyugat Dunántúlnak.

Kombinált közlekedés, logisztika

A kombinált közlekedés Vas megyét kizárólag a közúti-vasúti relációban érinti, hiszen légi és vízi kapcsolódási pontok nincsenek. Az észak-déli irányú közúti tranzitforgalom (86 sz. főút) dinamikus növekedése indokolja a nehézgépjárművek egy részének vasútra terelését. Vas megyében azonban jelenleg nem adottak a kombinált közlekedés feltételei, mert az ehhez szükséges kombiterminál (RO-LA) nem épült ki. Ugyanakkor Szombathely térségnek jó lehetősége vannak a vasúti szállításhoz kapcsolódó központi logisztikai szerepre a (Bécs)-Sopron-Szombathely-Szentgotthárd-(Graz) és a Rajka-Gyékényes irányba.

Kerékpáros közlekedés

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény által az Országos Kerékpáros Törzshálózat elemeiként kijelölt 22 regionális kerékpárútvonal közül kettő érinti a megyét, az Alpokalja-Őrség kerékpárút (Kőszeg-Bozsok-Szombathely-Körmend-Szentgotthárd-Rábfüzes-

Felsőszölnök-Őriszentpéter-Lenti), és az Alpokalja–Balaton kerékpárút (Szombathely-Kám-Keszthely). Ezen országos törzshálózati elemek részeként épült ki az Írottó kerékpárút Kőszeg-Bozsok-Bucusu (89 sz. főút) között, illetve ettől délre a Vashegy kerékpárút Bucsu és Szentpéterfa között. Szombathely kerékpáros közlekedési rendszerében jelentős fejlesztések voltak az elmúlt években. A megyében az elmúlt években 476 millió Ft támogatással épültek új kerékpárutak, mely részeként jelentősebb léptékű fejlesztések Szombathelyen, illetve a 87-es főút mentén Táplánszentkereszten és környékén valósultak meg. Ugyanakkor hiányzik Szombathely és az osztrák határ kerékpárúton való összekötése, valamint vannak még hiányos szakaszok az agglomerációs közlekedésben is. Ezen hiányok részben hamarosan megszűnhetnek, mivel a szombathelyi kistérség szervezésében tervezik a Dozmat-Szombathely, Narda-Csém, Bucsu-Rohonc kerékpárutak kiépítését. Ezen fejlesztések nemcsak hivatásforgalmi, hanem turisztikai célokat is szolgálnának. Az elmúlt években kerékpárút épült még főként turisztikai céllal Bük-fürdő térségében a gyógyfürdő irányába.

2.4.b. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

A térség közötti megközelíthetőségét illusztráló néhány adat:

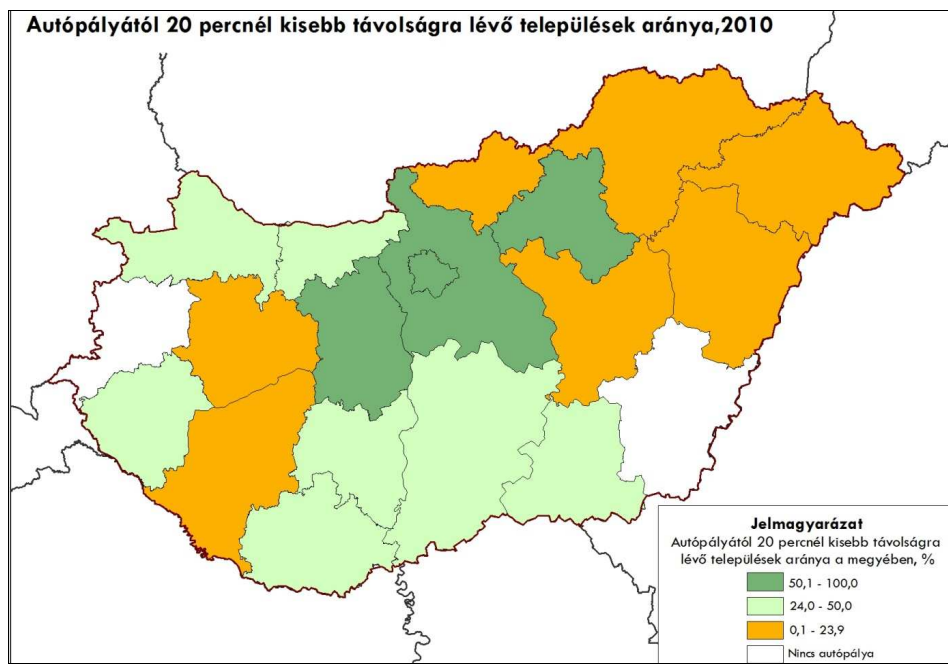
	Szombathely			Szombathely	
	km	perc		km	perc
Sárvár	28	29	Budapest	228	174
Körmend	27	31	Zalaegerszeg	54	63
Kőszeg	19	23	Sopron	65	75
Csepreg	22	30	Győr	115	109
Bük	26	36	Veszprém	102	107
Vasvár	29	39			
Vép	8	13	Ljubljana	310	196
Celldömölk	48	49	Pozsony	157	134
Szentgotthárd	57	61	Graz	128	100
Őriszentpéter	55	61	Zágráb	232	194
Répcelak	39	42	Bécs	138	114

Forrás: google.com, saját szerkesztés

A megye összes városa Celldömölk, Szentgotthárd és Őriszentpéter kivételével Szombathelytől 30 km-en belül található, azaz ezen városokból Szombathelyre a napi ingázás könnyen megoldható. Ugyanakkor a kistelepülésekről Szombathelyre való eljutás már nehezebb, többnyire közvetlen helyközi autóbuszjárat működik, illetve néhány esetben biztosított az autóbuszos csatlakozás a vonat közlekedéshez. Fontos kiemelni, hogy a közösségi közlekedést elsősorban diákok, nyugdíjasok, illetve hivatásforgalmi (pl. közigazgatási ügyintézés, orvosi ellátás) célból veszik igénybe. Ugyanakkor napjaikban még sokan személyautóval oldják meg a rendszeres napi munkába járást. Szombathely térségében folyamatban van a közlekedés-fejlesztési operatív program finanszírozásával megvalósuló intermodális közösségi közlekedési csomópont létesítése, ami nemcsak a megyeszékhely lakosságát szolgálja ki, hanem különös jelentősége van a megye lakossága számára is Szombathely munkaerőpiaci vonzása, illetve közigazgatás-szervezési, kulturális szerepe miatt is.

Szombathelytől a környező nagyvárosok Zalaegerszeg és Sopron hasonló távolságra vannak, mint pl. Szentgotthárd, vagy Celldömölk, azaz jó közlekedés-szervezéssel javítani lehet a települések közti elérhetőséget. A megyének sajátos a helyzete Budapesthez, hiszen két főváros közelebb van Szombathelyhez, mint Budapest: Bécs és Pozsony, míg Zágrábba és Ljubljanába sem sokkal lassabb az eljutás, mint Budapestre.

Az autópályától 20 percen közelebb eső települések aránya

Térképet készítette: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

2.4.c. Vízellátás¹⁰

Vas megye településeinek egészséges ivóvízzel történő ellátása 1992-re kiépült. Jelenleg a lakások 97%-a rendelkezik vízbekötéssel.

Ivóvízellátás főbb mutatói

	2000		2005		2010	
	Országos	Vas megye	Országos	Vas megye	Országos	Vas megye
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	388 062	8 401	371 163	8 922	341 425	8 567
Közüzemii ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	62 285	1 860	64 641	1 947	65 978	2 003
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	560 103	12 787	520 841	13 031	454 661	11 762
Közüzemii ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	3 751 770	99 067	3 956 388	103 310	4 132 976	107 650
Közüzemii ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)			94,0%	96,7%	95,0%	97,4%

Forrás: T-star, KSH

A 216 település vízellátását 47 db kistérségi vízellátó rendszer és 20 db egyedi, egy-egy települést ellátó vízmű biztosítja. Az ivóvíz kitermelése nagyrészt mélyfúrású kutakkal, rétegvízből történik. Felszín közeli vízbázis a megyében csak néhány üzemel: a Perenyei és a Kőszegi parti szűrésű vízbázis, valamint a Velemi és Bozsoki források. A megye vízkészleteinek hasznosítását nagyrészt a Vasvíz Zrt. és a Bük és térsége Vízmű Kft. biztosítja. Egy-egy településen szolgáltat a Kemenesvíz Kft., a Sárvár-Víz Kft., a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt., a Bakonykarszt Zrt és az Aquazala Kft. A vízműveknél biztosítva vannak a jó minőségű ivóvíz-szolgáltatáshoz szükséges tárgyi és személyi feltételek. A közművállalatok az elmúlt időszakban évente átlagosan 12-13 millió m³ vizet

¹⁰ A 2.4.d, e, f, g fejezetek elsődlegesen „Vas Megye környezeti állapota, Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi felügyelőség, 2012 május” tanulmány alapján készültek el.

szolgáltattak, ennek kétharmadát a lakosság részére. Egy személy évente átlagosan 32 m³ vizet használt el.

Ahhoz, hogy az üzemi veszteség csökkenthető legyen folyamatos beruházás szükséges az ivóvíz-hálózati rendszerekbe, illetve a vízellátását, víztisztítást biztosító rendszerekbe

2.4.d. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

A szennyvízhálózatra való csatlakozás aránya 72%-os elmarad a kívánatos 85-90%-tól

A megyében a szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 72% volt 2010-ben, ami 9% pontos növekedést jelent 2005-hoz viszonyítva. Ezzel párhuzamosan közműolló is záródott, a 2005. évi 49%-ról 62%-ra változott. Vas megyében a szennyvízhálózat fejlesztését nehezíti, hogy sok alacsony lélekszámú település van, amelyek szennyvízkezelést, vagy összehangoltan egy agglomerációs rendszerben lehet megoldani, vagy a domborzati viszonyok csak egyedi, természetközeli szennyvíz-tisztítást tesznek lehetővé.

	2000		2005		2010	
	Országos	Vas	Országos	Vas	Országos	Vas
Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	62 285	1 860	64 641	1 947	65 978	2 003
A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózat (köz-csatornahálózat) hossza (km)	24 683	724	36 878	956	43 339	1 244
1 km ivóvízvezeték-hálózatra jutó szennyvíz-hálózat aránya	40%	39%	57%	49%	66%	62%
Az összes tisztított szennyvízből III. tisztítási fokozattal is tisztított szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	57 304	6 464	196 784	9 769	258 986	12 340
Összes tisztított szennyvízből III. tisztítási fokozattal is tisztított szennyvíz aránya (%)	12%	65%	36%	88%	47%	85%
A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya			65%	63%	73%	72%

A megyén belül a legjobban ellátott a kőszegi és a szombathelyi település-együttes, köszönhetően annak, hogy megvalósult a Kőszeg és Szombathely közötti regionális csatornahálózat, melyhez a kistérségek számos települése csatlakozhatott. Az ellátottság tekintetében a megye legproblematikusabb vidéke a szabdalt felszínű, apró és törpefalvakkal legsűrűbben fedett Órség és a Hegyhát, bár a fejlesztések itt is elkezdődtek Mindkét kistérségben új szennyvíztisztítót létesítettek annak érdekében, hogy be tudják fogadni a központok vonzáskörzetébe tartozó települések szennyvizét is.

A megyében található nagyobb ipari üzemek kibocsátott szennyvizei zömében előkezelést követően települési szennyvíztisztítóba kerülnek. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs.

Lehetőség az 1-25 lakosegyenértéknek megfelelő egyedi szennyvízkezelési rendszerek kiépítésére

A Kormány „a közműves szennyvízelvezető és -tisztító művel gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programjáról” szóló 174/2003. (X. 28.) rendelete alapján az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területeken olyan egyedi szennyvízkezelési létesítmények (berendezések) alkalmazása lehetséges, amelyek 1-25 lakosegyenértéknek (főnek) megfelelő települési szennyvíz tisztítását és/vagy végső elhelyezését, illetve átmeneti gyűjtését, tárolását szolgálják. A program 2015-2020-ig megvalósuló fejlesztésekre vonatkozik és a megye aprófalvas településszerkezete következtében ezen megoldásoknak várhatóan szerepük lesz a szennyvízkezelés további fejlesztésében. E témakörben szerepet kaphatnak a különböző természetközeli eljárások, amelyek hazai alkalmazása eddig csak minimális teret kapott.

A Nyugat-dunántúli OP-ból 1 958 mFt támogatással fejlesztették Csehimindszent, Kemenesmihályfa, Hegyháthodász, Püspökmolnári, Rábahidvég, Sitke, Uraiújfalu szennyvízelvezetési és tisztítási rendszerét.

2.4.e. Energiaellátás¹¹

Egy főre jutó villamos-energiafogyasztás jóval az országos átlag alatt van a megyében 1063,64(KWh/év), szemben az országos értékkel 1 104,98 (KWh/év). A háztartások villamos-energia fogyasztása 5 % ponttal kevesebb arányban nőtt az országos mértéknél 2000 és 2010 között, Vas megyében 2000-hez viszonyítva 7% volt a növekedés az energiafogyasztásban.

Távfűtéssel és melegvíz-hálózat a megyében 7 település rendelkezik, eggyel több, mint 2000-ben. A megyében 2010-ben a távfűtésbe bekapcsolt lakások aránya 14,2% volt, amit még kiegészít az azon lakások aránya (9%), melyeket csak melegvízzel látnak el a távhőszolgáltató rendszerek. A távhőszolgáltató rendszerek alkalmasak arra, hogy az energiaellátás módjának megváltoztatásával hatékonyabban, nagyobb lakónépességet érjenek el, amihez szükséges a távhővezetékek hővesztésének minimalizálása, illetve az épületek energetikai jellemzőinek javítása. Biogázt Szombathelyen hasznosítanak fűtésre, a termálvíz geotermikus energiáját pedig Vasváron használják fel helyiségek melegítésére. Ugyanakkor a távfűtés ma már nem csak a városok lakótelepein élők kiváltására lehet, hiszen a határ menti Pornóapátiban európai uniós támogatással bio-fűtőüzem létesült, ahonnan távvezetéken át tudják a lakások és intézmények melegítéséhez szükséges hőenergiát biztosítani.

A háztartási gázfogyasztók aránya 2010-ben az országos átlag (78,1%) alatt maradt (67%), 2005 óta a megyében nem nőtt számottevően (4,8%) a gázfogyasztó lakások aránya. Csepreg és Szombathely vonzáskörzetében az átlagosnál jóval többen használtak vezetékes gázt az otthonok fűtésére, mint az Őrségben és a Hegyháton. Utóbbi kistérségekben ezt a jelenséget magyarázza többek között többek között a lakosság átlagosnál rosszabb anyagi helyzete, a szórt településszerkezet és hagyományos fűtőanyag, a tüzfifa könnyebb elérhetősége. Egyre inkább érződik az a tendencia, hogy gázfogyasztás helyett más energiahordozókkal kívánják a lakások fűtését és melegvíz-előállítását megoldani.

2.4.f. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

Elkezdődik a szelektív hulladékgyűjtés kezelés komplex rendszerének kiépítése

Vas megye területén a hulladék szervezett gyűjtése és elszállítása gyakorlatilag teljesen kiépült. A megye nagyobb városaiban, így Szombathelyen, Kőszegen, Sárváron, Körmenten és Szentgotthárdon is megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés lehetősége, kialakították a hulladék udvarokat, hulladékszigeteket. Celldömölk és Vasvár térségében ez a Nyugat-Balatoni Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Rendszer kiépülésével valósult meg.

A szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya 2010-ben 30% volt a megyében. A legmagasabb 80% fölötti az arány a Celldömölki és a Vasvári kistérségben, míg Szombathely, Kőszeg és Csepreg térségében ez a feladat nem megoldott. Ezen hiányosság megoldása érdekében a megyében a Nyugat-dunántúli Regionális Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás megalapításával elkezdődött a hulladékok mind nagyobb arányú szelektív gyűjtésének, előkezelésének a megoldása. A KEOP programból már támogatott, de a tervek szerint 2013-tól megvalósuló komplex program eredményeként a megye területén új szelektív hulladékgyűjtő szigetek, üveggyűjtő konténerek telepítésére; a begyűjtéshez szükséges géppark és hulladékgyűjtő udvarok, valamint az újrahasznosítást előkészítő válogatómű megépítésére kerül sor. Több településen megszervezzük a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtést és csaknem 28 ezer komposztáló beszerzésére és kiosztására is sor kerül. Ez prioritást ad a hulladékok hasznosításának (újrafeldolgozás, visszanyerés, energetikai hasznosítás) azok ártalmatlanítási lehetőségeivel szemben.

Ezzel párhuzamosan fontos a megyében is a jellemző illegális, féllégális korábbi, mai környezetvédelmi elvárásoknak már nem megfelelő, lezárt hulladék lerakók rekultivációja, felszámolása. A megye területén összesen 5 db kommunális hulladéklerakó üzemel, (Szombathelyen, Kőszegen, Harasztifaluban, Répcelakon és Csepregen), mindegyikük műszaki védelemmel ellátott. A celldömölki lerakó már nem működik, helyette átrakóállomást létesítettek. Az inert hulladékok lerakására Vönöckön létesült lerakó, Sótönyban pedig építés alatt áll.

¹¹ A fejezet további kiegészítése szükséges.

2.4.g. A települések humán szolgáltató intézményei

A fejezetben csupán röviden mutatjuk be a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális intézményekkel való ellátottságát. Alapvetően az intézmények jelenlétével, számával, kihasználtságával foglalkozik a fejezet, az intézmények műszaki állapota, illetve eszköz felszereltsége települési szinten értelmezhető, meghaladja jelen elemzés kereteit.

Kórházi ágyak számának csökkenése

A működő háziorvosok száma összesen 3 fővel csökkent a megyében 2010 és 2000 között, mely csökkenési arány országos szinten is megfigyelhető. A legnagyobb arányú csökkenés a Celldömölki kistérségben volt, ahol 3 fővel kevesebb háziorvos dolgozott 2010-ben.

A háziorvosi ellátásban megjelentek száma 2010-re az országos értéket (7,8%) meghaladó mértékben nőtt a megyében (11,9%) 2000-hez viszonyítva, miközben a 2005-höz képest ugyanazon a szinten maradt a beteg-orvos találkozások száma.

2000-hez viszonyítva mind országos, mind megyei szinten csökkent a működő kórházi ágyak száma. A csökkenés mértéke Vas megyében kisebb volt, mint országos viszonylatban. A működő kórházi ágyak száma az egészségügyi ellátás újabb átszervezésének következményeként tovább változott, megyei szinten tovább csökkentek a kórházi ágyak száma, miközben területi megoszlása, illetve egyes kórházak ellátott feladatköre is változott az aktív és rehabilitációs ellátás viszonylatában.

Összes működő kórházi ágyak száma /szülőotthonnal együtt/ (db)

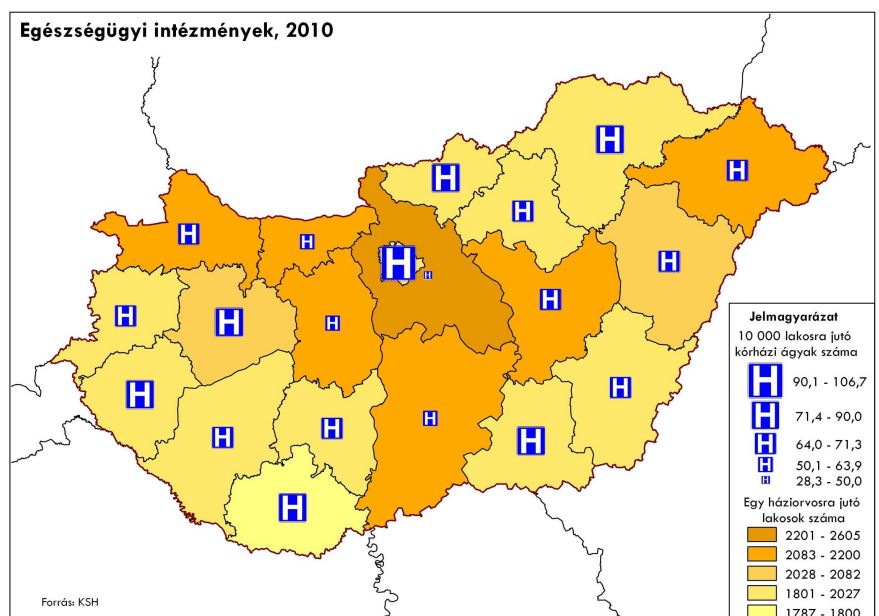
	Éves értékek			Változás (%)	
	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
Celldömölki	170	174	160	-6%	-8%
Csepregi	65	62		0%	0%
Körmendi	130	120	132	2%	10%
Sárvári	285	120	201	-30%	68%
Szentgotthárdi	120	120	130	8%	8%
Szombathelyi	1 225	1 309	1 191	-3%	-9%
Vas megye	1 995	1 905	1 814	-9%	-5%
Országos	83 430	79 605	71 216	-15%	-11%

Forrás: KSH, T-Star

A mellékelt térkép együttesen szerepelteti a 10 000 lakosra jutó kórházi ágyak számát, illetve az egy háziorvosra jutó lakosok számát. Vas megye helyzete egyik mutatóban sem rosszabb, mint az ország nagy többsége.

Teljes kihasználtságú bentlakásos szociális intézmények

Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok működő férőhelyeinek száma 10%-kal nőtt 2010-re 2000-hez képest., miközben az országos szintű bővülés 24%-os volt. A férőhelyek kapacitás kihasználtsága 100%-os volt a megyében, az idősödő társadalomban az igények általában

A térképet készítette: Nemzet-gazdasági Tervezési Hivatal

meghaladják a lehetőségeket. A legjelentősebb kapacitásnövelés 150 fővel a Sárvári, majd 90 fővel a Vasvári, illetve 64 fővel a Celldömölki kistérségekben volt 2000 óta.

A szociális étkeztetésben részesülők száma 2010-200-hez képest 6,6%-kal nőtt, mely növekedési ütem valamivel kisebb, mint az országos átlag. Ugyanakkor a szociális étkeztetésnek volt egy felfutása a 2000-es évek közepén, majd a szabályozás és a normatíva változásával párhuzamosan csökkent az igénybe vevők száma is.

A házi segítségnyújtásban részesülők létszáma 2000-hez képest több 64%-kal nőtt, mely bővülés kisebb volt, mint az országos szintű növekedés. A legtöbben a Celldömölki, a Szombathelyi, a Sárvári és a Vasvári kistérségekben részesültek ellátásban. A megyében gyakorlatilag kiépültek a lakossági közeli szociális ellátási formák, a rászoruló lakosok, többnyire alacsony nyugdíjú idősök nagy résznek lehetősége van a házi segítségnyújtás elérésére. Ezen szolgáltatást egészítik ki még a kistelepeleéseken a falugondnokok.

A megyében a bölcsődei férőhelyek száma (742 férőhely) 19%-kal nőtt 2010-re 2000-hez képest, mely növekedés elmarad az országos átlagtól.

A bölcsődék nagy segítséget nyújtanak abban, hogy az édesanyák szülés után minél hamarabb visszaállhassanak a munkába. A megyében 2000 óta a Vasvári kistérségben szűnt meg a bölcsőde, miközben az Óriszentpéteri kistérségben már 2000-ben sem működött ilyen intézmény. Ezen kistérségek jellemzője, hogy nincsen nagyobb lélekszámú központi települése. Ezen térségekben és a kis falvakban a családi napközi üzemeltetésével lehet megoldani a bölcsődei jellegű elhelyezést. A kormány az elmúlt években támogatta a bölcsődék korszerűsítését, indokolt esetben az intézmények felújítását, miközben folyamatban van a családi napközök, gyermekek napközbeni alternatív ellátására vonatkozó támogatási kérelmek bírálata.

Stabil, de területileg változó óvodai férőhelyek, jelentősebb létszámcsökkenés és alacsony kihasználtság Vasvár és Óriszentpéter kistérségében

2010 és 2005 között az óvodai férőhelyek száma nem változott a megyében (8 991 férőhely). Az óvodák férőhely kihasználtsága mindkét vizsgált évben 88%-os volt, a kihasználtság az Óriszentpéteri és a Vasvári kistérségekben a legalacsonyabb, míg a Kőszegi, a Szombathelyi és a Sárvári kistérségben a legmagasabb. 2005 és 2010 között a legnagyobb arányú férőhelycsökkentés az Óriszentpéteri, a Vasvári, Szentgotthárdi és a Körmendi kistérségben volt, míg a Szombathelyi térségben 236 új férőhelyet alakítottak ki. A csökkenő gyermeklétszám miatt további, kisebb arányú férőhelycsökkentés várható a jövőben, miközben a kapacitások – egy-két kivételtől eltekintve – elegendők a 3 éves kortól kötelező óvodáztatás követelményeinek való megfeleléshez is.

Csökkenő feladat-ellátási helyek az általános iskolákban, a Celldömölki kistérségben volt 2005 óta a legnagyobb változás

Az általános iskolai feladat-ellátási helyek száma 14 hellyel csökkent 2005 óta, mely a gyermeklétszám csökkenését követő – az állam által anyagilag is ösztönzött - intézményi működési racionalizálás eredménye. A 2005. évi 117 db általános iskolai feladat-ellátási helyből csak 103 maradt 2010-re. 2005 óta a legtöbb feladat-ellátási hely, 5 db a celldömölki kistérségben szűnt meg.

Átalakuló szakképzési rendszer

A megyében a középiskolai képzés fejlődése igazodott a középiskolai oktatás fejlődésének nemzetközi és hazai irányaihoz. Jelentősen emelkedett az érettségit adó iskolákban tanulók száma, erősödött az általánosan alapozó képzés iránti igény. Növekvő hangsúlyt kapott az idegen nyelvek tanulása, a számítástechnikai eszközök alkalmazása, növekedett a szakközépiskolákban végzetek továbbtanulási szándéka.

Az utóbbi évtizedben több vonatkozásban átalakult a szakképzés tartalma. Egyre inkább leépültek, visszaszorultak a nagyüzemi, nagyvállalati munkaerőigényt kielégítő képzések, előtérbe kerülnek a szolgáltató jellegű szakmák. Elterjedt a szakképzésben is az informatikai ismeretek oktatása, szinte minden szakképesítéshez hozzákapcsolódnak a vállalkozási, közgazdasági ismeretek, javul a szakképzésben is az idegen nyelv oktatásának eredményessége.

Vas megyei Szakképzés-szervezési Társulásban több mint fél száz szakmát oktatnak a megye Szombathelyen kívül működő szakközép- és szakiskolájában, míg a Savaria TISZK Szombathely város szakközép- és szakiskoláit fogja össze.

A TISZK-ek kialakításához jelentős mértékben járultak hozzá az EU pályázatos forrásai. A jövőben a közoktatás és a szakképzés átszervezésével változik a TISZK-ek jogi helyzete, az egyes intézmények együttműködése alapvetően a tankerületekben szerveződik. Fontos, hogy a jövőben is egy rugalmas, a vállalati igényekre gyorsan reagáló, gyakorlatorientált és a műszaki fejlődést, technológiai haladást követő szakképzési rendszer működjön a megyében. A szakközép- és szakiskolákban a korábbi években pályázati forrásból, vagy szakképzési hozzájárulásból megvalósított, a gyakorlati foglalkoztatáshoz használt eszközök beszerzését a jövőben újabb eszközök beszerzésének kell követnie, hogy folyamatosan biztosított legyen a legkorszerűbb gépeken való tanulás. A jövőben a gépbeszerzéseket a gyakorlati tanuló helyekkel összhangban kell megvalósítani, hogy az iskolai keretek között, illetve a gyakorlati helyen végzett oktatás kiegészítse egymást. A szakképzésről szóló 2001. évi CLXXXVII. Törvény rendelkezései alapján 2013-ban a TISZK-ekre épülve jelentős koncentrálódás várható a szakképző intézmények esetében. A szakképzés terén a jövőben szorosan együtt kell működni a Megyei Fejlesztési és Szakképzési Tanáccsal, mely a szakképzési célú támogatások döntéshozó testülete a megyében.

„REMEK” (Regionális Munkaerőpiaci Képző Központ), mint a felnőttképzés kiemelt intézménye

Az állami foglalkoztatáspolitikai kiemelt feladatainak ellátására az 1990-es évek elején létrehozott állami intézmény működésének ideje alatt a Nyugat-Dunántúli Régió felnőttképzésének meghatározó szereplőjévé vált. A volt „REMEK” 2011. július 1. napjától a Türr István Képző és Kutató Intézet (TKKI) részeként működik. A TKKI állami felnőttképzési és kutatás-módszertani intézmény, mely kiemelt feladatként segédkezik a közfoglalkoztatási rendszer működtetésében és a hátrányos helyzetű rétegek – romák, álláskereső, alacsony végzettségűek, megváltozott munkaképességűek, hátrányos helyzetű térségekben élők – felzárkózásában, kilencvenes évek elején létrehozott Regionális Képző Központok hálózatának bázisán egyesített, országos hatáskörű szervezetként.

A TKKI Szombathelyi Igazgatósága képzési tanácsadás, felnőttképzési információs tanácsadás, térségi foglalkoztatási tanácsadás, pályaorientáció, rehabilitációs tanácsadás, mentálhigiénés tanácsadás, szakmai alkalmassági vizsgálatok lefolytatása, kompetencia-felmérés, mentori tanácsadás, álláskereső tanácsadás nyújtása mellett vizsgaközponti feladatok ellátásával áll a megye lakosságának, illetve gazdasági és önkormányzati szereplőinek rendelkezésére.

A felnőttképzést számos oktató vállalkozás szolgálja ki, mely szakterületen az elmúlt években számos EU finanszírozású program valósult meg, melyek hatékonyságáról nincsenek megbízható információk.

A Savaria Egyetemi Központban kevés a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló felsőfokú képzési terület

A megyében rendszeres felsőoktatási tevékenység alapvetően csak Szombathelyen folyik a Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központja keretében. A központban a hallgatók száma 2005 óta negyedével csökkent. A központ a korábbi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola utódja, jelenleg Szombathelyen bölcsészettudományi, természettudományi, művészeti, sport és neveléstudományi alap és mester szintű képzés zajlik. A főiskola keretén belül a gazdasághoz kapcsolódó két alapszakon folyó képzési forma a műszaki menedzser és a gazdálkodási menedzsment képzés. További, gazdasághoz kötődő képzések vannak a felsőfokú szakképzések és a szakirányú továbbképzések között.

Kőszegen működik még alkalmanként az ISES Alapítvány és Corvinus Egyetem közös szervezésében mesterszakon folyó levelező képzés kulturális örökség menedzsment témakörben, míg korábban a Berzsényi Főiskolával együtt folyt Európai tanulmányok levelező mesterfokú képzés. Ezen képzések fontosak a város életében, hisz a tanulók és oktatók részéről vendégeket hoznak, miközben gazdagítják a város életét.

Felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma minden tagozaton (nappali, esti, levelező, távoktatás) (kihelyezett tagozatok szerint) (fő)

Felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma (kihelyezett tagozatok szerint) (fő)

	Éves értékek		Változás mértéke (%)	Éves értékek		Változás (%)
	2005	2010	2010/2005	2005	2010	2010/2005
Szombathelyi	3 419	2 592	-24,2%	382	343	-10,2%
Országos	238 674	240 727	+0,9%	23 127	21 450	-7,3%

Forrás: KSH, T-Star

A Savaria Egyetemi Központ által nyújtott a felsőoktatási bázis a kisebbek közé tartozik országos összehasonlításban. Ahhoz, hogy a gazdaság versenyképessége javuljon és több magasabban képezett szakember dolgozzon a megyében a nagyobb hozzáadott értéket hozó tevékenységekben, szükséges a felsőoktatási bázis stabilizálása, gazdasággal való kapcsolatának erősítése, esetleg új szakok beindítása Szombathelyen, vagy az egyetem más karaival való szorosabb együttműködés, hogy már képzési idő megkezdésétől ösztöndíjjal a gyakorlati, illetve a majdani munkahelyhez lehessen kötni a megyéből induló hallgatókat.

A települési könyvtárak olvasóinak a száma megyei szinten 20%-kal, az országosnál nagyobb mértékben nőtt 2010 és 2000 között. Megyén belül a legnagyobb arányú létszámnövekedés a Szombathelyi és a Vasvári kistérségben volt.

2010-ben a megyében a legtöbb múzeumlátogatást Szombathelyen (60 ezer látogatás), majd Kőszegen (39 ezer látogatás), illetve Sárváron (30 ezer látogatás) regisztráltak. 2005 óta. A kulturális örökség értékek arányaiban ezen településeken jelentenek kiemelkedő vonzerőt.

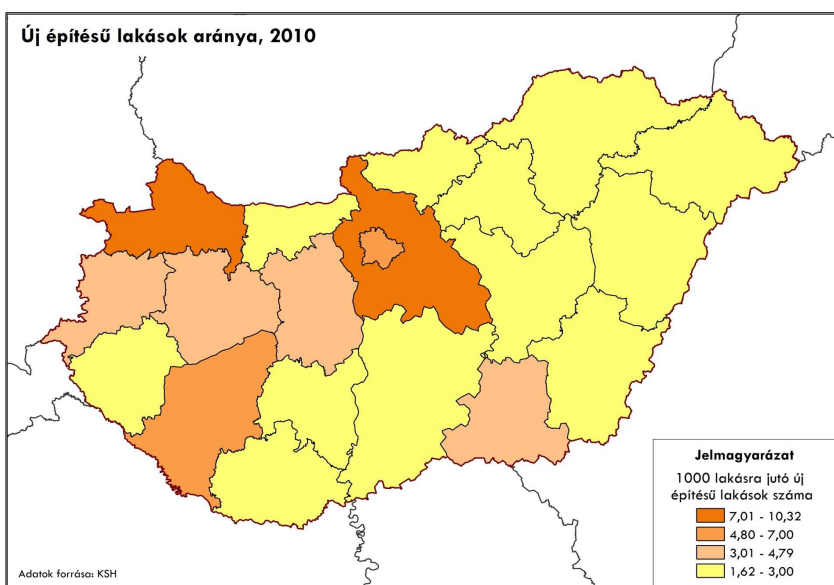
2.4.h. A települések jellemző lakásviszonyai

A lakásépítések üteme jelentősen lelassult a 2000-es évek végére

A lakásállomány 2010-re 3,4%-kal bővült a megyében 2005-höz viszonyítva, és ez a bővülés a megye összes kistérségben tetten érhető. A lakásállomány legnagyobb bővülését Szombathelyi, Körmenyi, Sárvári, illetve arányaiban a Csepregi (Büki) és a Kőszegi kistérségekben regisztrálták.

A lakásépítések üteme a gazdasági válság beköszöntével, így a hitelezés, illetve az állami támogatások visszafogásával rendkívül lelassult a 2005-ös évhez viszonyítva. 2010-ben a 2005-ben kiadott lakás építési engedélyeknek csak a 23%-át adták ki a hatóságok. 2005-höz viszonyítva arányaiban a legtöbb lakásépítési engedélyt a pozitív bevándorlási egyenleggel rendelkező Kőszegi kistérségben adták ki 2010-ben, míg a Vasvári, Óriszentpéteri, Celldömölki kistérségekben szinte teljes mértékben megszűnt az új lakásépítések iránti igény.

A megyén belüli új építésű lakások számának visszaesését 2010. évi adatokkal a fenti térkép is igazolja.

A térképet készítette:
Nemzetgazdasági
Tervezési Hivat

3. Településhálózati adottságok

3.1. Településhierarchia

Településrendszer

A megyében a 2010. január 01.-i állapot szerint a 259 364 főnyi lakosság 59%-a él a megye 11 városában, ami valamivel a 64 %-os országos szint alatt marad. Ennek fő oka egyrészt a kistelepülések rendkívül magas száma és aránya, másrészt Szombathelyen kívül a városok viszonylagosan kis mérete (mindegyik 15 ezer lakos alatti). A megyében sajátos Szombathely helyzete, hiszen ahogy a megyén belüli elérhetőségnél megjelent, 30 km-es távolságban van a megye 11 további városából 7 város, azaz kifejezetten jelentős a megyén belül a gazdasági-oktatási-kulturális-közigazgatási szervező ereje. A megye városainak lakosság száma a következőképpen alakul az adott év január 1.-én:

Megye városainak lakosság száma (fő)

	1990	2000	2008	2009	2010	Változás 2010/2008	Változás 2010/1990
Celldömök	12 061	11 778	11 257	11 247	10 956	-3%	-9%
Bük	2 904	2 987	3 360	3 402	3 410	1%	17%
Csepreg	3 935	3 333	3 454	3 452	3 503	1%	-11%
Körmend	12 157	12 405	12 128	12 028	11 924	-2%	-2%
Kőszeg	11 945	11 715	12 021	12 032	12 020	0%	1%
Óriszentpéter	1 208	1 206	1 226	1 198	1 187	-3%	-2%
Répcelak	2 828	2 798	2 443	2 396	2 371	-3%	-16%
Sárvár	15 836	15 525	15 099	15 011	14 906	-1%	-6%
Szentgotthárd	8 664	9 001	8 979	8 953	8 881	-1%	3%
Szombathely	85 617	81 228	79 300	79 513	79 438	0%	-7%
Vép	4 073	3 313	3 481	3 461	3 411	-2%	-16%
Vasvár	5 643	4 688	4 466	4 396	4 326	-3%	-23%
Vas megye	275 944	266 411	261 877	260 950	259 364	-1%	-6%

Forrás: KSH

A megye lakónépessége 6%-kal csökkent 2010-re 1990-hez viszonyítva. Míg arányaiban a legnagyobb népességcsökkenés Vasváron figyelhető meg, addig Bükön 17, Szentgotthárdon 3%-kal nőtt a népesség. Kőszeg lakossága gyakorlatilag stagnált, míg a megyeszékhelyen, Szombathelyen 20 év alatt több mint 6 ezer fővel kevesebben laktak.

A táblázat megmutatja, hogy az egyes kistérségekben mekkora a 120 fő/nkm feletti népsűrűségű településeken lakók aránya. Vas megye vidékies jellege az országos átlaghoz közelít, hisz a lakosság több mint a fele (59%-a) több, mint 120 fő/nkm népsűrűségű településen él. A leginkább városias térségek: Szombathelyi, Kőszegi és a Szentgotthárdi térségek, míg a többi kistérség kimondottan vidékiesnek tekinthető.

120 fő/nkm feletti népsűrűségű településeken lakók aránya (%)

	Éves értékek		
	2000	2005	2010
Celldömölki	54,02	54,09	44,63
Csepregi	28,83	30,34	32,00
Körmendi	55,82	55,94	56,22
Kőszegi	65,87	65,32	65,35
Óriszentpéteri	0,00	0,00	0,00
Sárvári	48,77	47,78	48,18
Szentgotthárdi	58,84	60,21	60,84

120 fő/nkm feletti népsűrűségű településeken lakók aránya (%)

	Éves értékek		
	2000	2005	2010
Szombathelyi	74,07	75,38	77,84
Vasvári	0,00	0,00	0,00
Vas megye	57,35	58,15	59,04
Országos	62,42	62,40	63,21

Forrás: KSH, T-Star

A térségközpont lakosságának aránya a kistérségen belül arra utal, hogy a kistérség népessége mennyire koncentrálódik egy településen, ezzel több funkciót, feladatot, munka- és üzleti lehetőséget, és pl. vonalas infrastrukturális fejlesztéseknél jobb méretgazdaságosságot maga után hozva. A leginkább centralizált, nagyobb méretű központi településsel rendelkező kistérség a Szombathelyi, a Kőszegi, a Szentgotthárdi és a Körmenti. Ezek azok a térségek, ahol a központi településnek a népességszáma miatt is van egy gazdasági vonzóereje, így biztosítva lehetőséget a térség többi településének fejlődéséhez.

A térségközpont lakosságának aránya a kistérség lakosságában (%)

	Éves értékek			Változás mértéke (százalékpont)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Celldömölki	43,53	43,74	44,63	1,10	0,89
Csepregi	31,76	32,99	32,57	0,80	-0,43
Körmenti	55,82	55,94	56,22	0,40	0,27
Kőszegi	65,87	65,32	65,35	-0,52	0,03
Őriszentpéteri	16,53	18,09	18,07	1,55	-0,01
Sárvári	41,28	40,89	41,50	0,23	0,61
Szentgotthárdi	58,84	60,21	60,84	2,00	0,64
Szombathelyi	71,62	70,64	70,05	-1,56	-0,59
Vasvári	30,10	30,99	31,35	1,26	0,37
Vas megye	56,52	56,46	56,83	0,31	0,37
Országos	6,68	6,67	6,48	-0,20	-0,19

Forrás: KSH, T-Star

A településhálózat

A településhálózat fő elemei:

Megyei jogú város: Szombathely

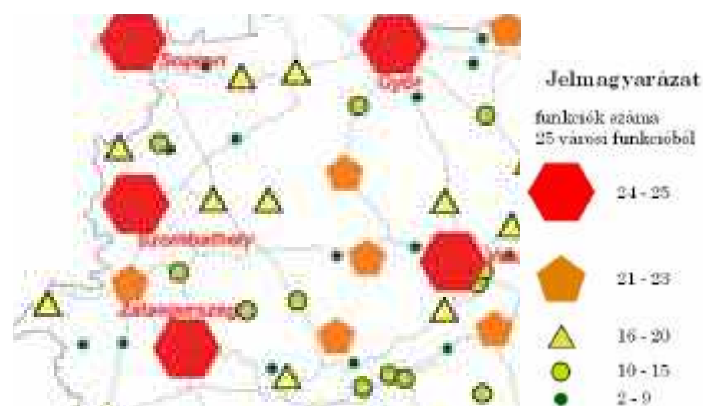
Városok: Celldömölk, Bük, Csepreg, Körment, Kőszeg, Őriszentpéter, Répcelak, Sárvár, Szentgotthárd, Szombathely, Vép, Vasvár

Funkcióellátottság tekintetében

emelt szintű városi központ: Szombathely

teljes körű ellátást biztosító város: Körment, Kőszeg, Sárvár, Celldömölk, Szentgotthárd

teljes körű ellátást biztosító város, hiányos igazgatási funkcióval: Répcelak, Csepreg, Vasvár, Őriszentpéter, Vép

Ábra forrása: A magyar településhálózat helyzete és távlatai MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007

Vas megye településhálózatának legfőbb jellemzője a kisvárosok köre és aprófalvas jellege. Sajátos településstruktúráját jellemzi, hogy 216 településből 135-ben alacsonyabb a lakosság száma, mint 500. Ez a települések mintegy 62%-át teszi ki. Kistérségi szinten, a megyén belül jellemzően nagy eltérés van a kis lélekszámú falvak arányát tekintve. A meglehetősen elaprózódott település struktúra és magas település sűrűség jele a magas, 100 km² területre jutó településszám (6,4/100 km²), ami közel kétszerese az országos értéknek, ugyanakkor a népsűrűségi mutató az országban az egyik legalacsonyabb: 77 fő/km² (az országos érték 107fő/km², a vidéki érték Budapest nélkül 89 fő/km²).

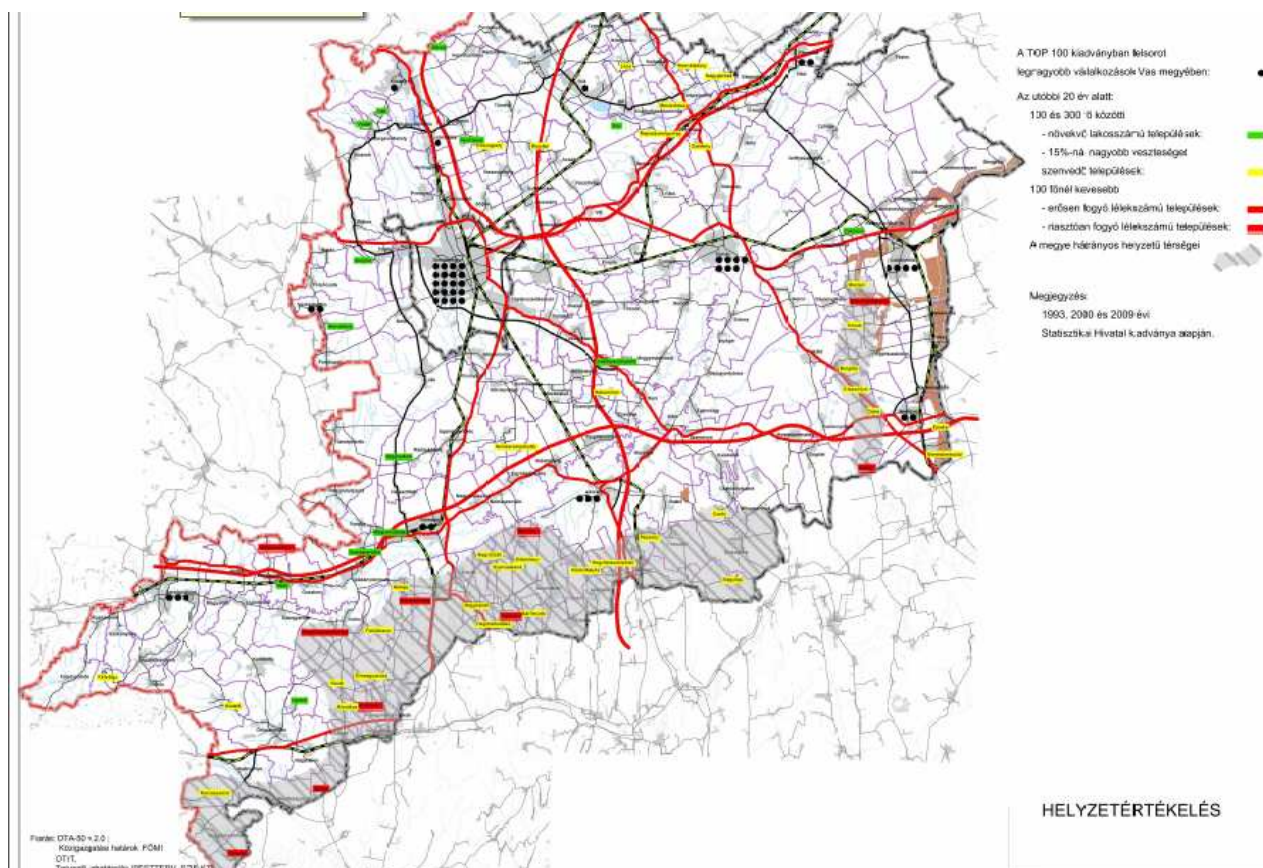
Településszerkezeti adatok, 2010

	Nyugat-Dunántúl					Magyarország
	Zala	GyMS	Vas	Baranya	Somogy	
lakosságszám	285 154	451 287	256 458	388 907	315 850	9 957 731
települések száma	258	183	216	301	245	3 176
átlagos lakosságszám	1 105	2 466	1 187	1 292	1 289	3 135
1000 fő alatti települések száma	215	102	184	257	181	1 776
100 fő alatti településeken élő lakosság száma	74 151	48 112	65 636	85 120	74 686	767 374
1000 fő alatti településeken élő lakosság aránya	26%	11%	26%	22%	24%	8%
500 fő alatti települések száma	159	59	135	207	119	1 109
500 fő alatti településeken élő lakosság száma	34 774	16 695	34 990	49 012	32 626	288 683
500 fő alatti településeken élő lakosság aránya	12%	4%	14%	13%	10%	3%

Forrás: KSH települési adatok 2012. 01. 01., saját szerkesztés

A megye egyik sajátossága, hogy egyszerre vannak jelen a kistérségek központi települései és az egészen apró falvak. Míg a központi települések jövője biztosított, addig egyes, a megye periferiáján, a kistérségi központtól távolabb eső, nehezen megközelíthető kistelepülés fennmaradása a jövőben veszélybe kerülhet. A következő térkép egyszerre szemlélteti a megye 20 legnagyobb vállalkozásának működési helyét, illetve azon kis településeket, melyek az elmúlt 20 évben a legnagyobb arányú népességcsökkenést szenvedték el.¹²

¹² Vizsgálatot készítette: Godavszky Beáta Vas megyei főépítész

100 főnél kisebb lakosú és a népességcsökkenés szempontjából a legrosszabb helyzetben lévő, a „kihalás” által leginkább veszélyeztetett települések: Döröske, Nemesmedves, Halastó, Daraboshegy, Szatta, Keléd, Szaknyér, Velemér, Hegyhátszentmárton, Kemeneskápolna. A jövőben törekedni kell arra, hogy ezen településeken is maradjon lakófunkció, miközben ösztönözni kell az épített örökség értékek és épületállomány megőrzését, mely esélyt kínál a kistelepülések üdülési-pihenési célú használatára is. A kistelepülések fennmaradásában, népességmegőrzésükben fontos szerepük lehet az önfenntartó gazdasági tevékenységeknek (pl. helyi élelmiszertermelés és feldolgozás, energiatermelés, érték teremtő közfoglalkoztatás), melyre az ország több pontján találni jó példát. (pl. Rozsály).

Szombathely helyzete és megye határon átnyúló településhálózati kapcsolatai

Szombathelyen az elmúlt 10 évben nőtt lakónépesség száma, a bevándorlók egyik célpontjának számított. Szombathely megyén belüli központi fekvése valamelyest ellensúlyozza a rossz közúti elérhetőségét, hiszen a közeli városok kistérségeinek lakosait is beszámítva mintegy 200 ezer lakosnak jelenti a gazdasági központot. Ez egy olyan gazdasági potenciál, amit a megyén belüli elérhetőség, illetve a szomszédos, gazdaságilag meghatározó nagyvárosok (Zalaegerszeg, Sopron) jobb közúti, vasúti és közösségi közlekedési elérhetőségével tovább kell erősíteni. Ezáltal az érintett térségben lakók számára kibővül a potenciális munkahelyek köre, míg a vállalkozások számára megnő a választási lehetőség a munkaerő, illetve a telephelyek tekintetében.

A város gazdaságában meghatározó a külföldi tulajdonú vállalkozásokban végzett gépgyártás és elektronikai összeszerelés. Ezekben az üzemekben gyakorlatilag a megrendelők által előírt feltételeknek megfelelő gyártási tevékenység, vagy összeszerelés folyik. Szombathelynek és a környező településeknek arra kell törekedni, hogy erősítsék mindazon tényezőket, ami a nyugat-európainál alacsonyabb munkabéren túl az érintett cégeknek befektetési helyszínt, illetve hosszú távú kötődést jelenthetnek: pl. jó képzett munkaerő és kapcsolódóan rugalmasan működő szakképzési, felsőfokú képzési rendszer, innováció ösztönzése a jelentősebb vállalkozások tevékenységével, termékeivel, vagy gyártástechnológiájával kapcsolatban, rugalmas adminisztrációs ügyintézés a mindennapi működés és a telephelyi fejlesztések terén. Mindezeket még elősegíthetik a megyét érintően tervezett vasúti, illetve gyorsforgalmi úthálózati fejlesztések.

A fentiek érdekében született meg Szombathely-Szentgotthárd-Zalaegerszeg autóipari beszállítóihoz kapcsolódóan a mechatronikai jellegű tevékenységek erősítését szolgáló kezdeményezés, illetve ezen a szakterületen tevékenykedő vállalkozások közti üzleti interakciók, illetve innovációs tevékenységek ösztönzése. Az együttműködés a koncepcionális kereteken túlmutatva a szakmai munkacsoportokban zajlik.

Szombathely élhetősége és elérhetősége az elmúlt években sokat javult, az átmenő forgalom gyakorlatilag a város körgyűrűjén bonyolódik le, miközben az M86-os gyorsforgalmi úttá fejlesztésével a város Budapestről, Győrből, illetve Zalaegerszegről való közúti elérhetőség javulásra lehet számítani.

Szombathelyen van szándék a római kultúrára és hagyományápolásra, barokk örökségre, a gyógy- és termásvízre, illetve a Csónakázó-tó környéki rekreációs térre építve a turizmus fejlesztésére, mely ágazatban egyelőre még az esemény- és a hivatás turizmus dominál, a megye más térségnek nagyobb a potenciálja az üdülési célú turizmusban.

Szombathely várost egy agglomerálódó térség övezi a nyugati határ, illetve Kőszeg irányába. Továbbá a 87-es út déli szakasza mentén Táplánszentkereszt, Vasszécsény térségében, illetve nyugaton Dozmat irányába alakult ki egy Szombathely közeli agglomerációs övezet. Kőszeg felé gyakorlatilag az Abért-tavakat is beszámítva szinte összefüggő a településháló. A térség lakónépessége 5,2%-kal nőtt az elmúlt 10 évben, és ezen belül is kiemelkedő a 87-es út mentén található Gencsapáti és Lukácsháza 12%, valamint 8%-os népesség növekedése. Ezzel együtt az agglomerációs térségben a 87-es főút forgalma jelentős a forgalomszámlálási adatok alapján. A Kőszegi kistérség lakói pl. a kereskedelmi, közigazgatás, szakorvosi szolgáltatásokat döntő többségben Szombathelyen veszik igénybe, miközben Kőszeg és térsége a szombathelyiek egyik rekreációs-pihenő zónája.

Szombathely agglomerálódó térség és más közeli települések népesség adatai

	Lakónépesség					Vándorlási egyenleg 2010 (fő)
	1990 (tovább számított népesség)	2000 (fő)	2010 (fő)	2010/1990	Változás 2000/2010 (%)	
Gencsapáti	2 363	2 567	2 867	21%	12%	-6
Gyöngyösfalu	929	1 066	1 116	20%	5%	-20
Kőszeg	11 945	11 673	12 077	1%	3%	58
Lukácsháza	958	970	1 047	9%	8%	9
Perenye	635	646	688	8%	7%	0
Söpte	762	779	820	8%	5%	10
Sé	722	1 076	1 392	93%	29%	0
Torony	1 624	1 609	1 947	20%	21%	-6
Szombathely	85 617	81 228	79 438	-.7%	-2%	332

Forrás: KSH

A városnak a határ menti kapcsolatok szorosságára is törekedni kell, hiszen ahogy az elérhetőségi fejezetben szerepel, két főváros, Bécs és Pozsony is közelebb van Szombathelyhez, mint Budapest, miközben Graz hasonló távolságra található, mint Győr. Ezt a relatív kedvező elérhetőséget ki kell használni, elsődlegesen az üzleti kapcsolatok építése, innováció-ösztönzés, kutatás-fejlesztés, oktatási együttműködések terén. Mindeközben Ausztria irányába egyre nagyobb mértékű a határ menti munkavállalás, ami ellensúlyozza a város és a környező települések Magyarországon belüli perifériális helyzetét.

Kistérségek főbb jellemzői

Az alábbiakban a megye kistérségeinek az elemzésből kirajzolódó főbb karakterisztikus elemeit mutatjuk be:

Celldömölki	Egyre jelentősebb ipari dominanciával, feltörekvő turisztikai szolgáltatásokkal, és racionalizált általános iskola intézményrendszerrel rendelkezik.
Csepregi	Több lábon álló gazdaság: jelen van a mezőgazdaság, feldolgozóipar, míg a turizmus a megyében itt a legjelentősebb
Körmendi	Gazdaságban különleges jellemzőkkel nem rendelkezik, a település élhetőségét nagyban elősegítené a 8-as főút elkerülő szakaszának megépítése
Kőszegi	Növekvő lakosság, kiszolgáltatottság a külföldi tulajdonú feldolgozóipari – bér munka jellegű 2-3 vállalkozásnak, alacsony hozzáadott érték előállítás és hanyatló tendenciájú turizmus
Őriszentpéteri	Csökkenő népességszám, elöregedés egy agrárjellegű térségben, ahol a kicsi, de speciális értéket, terméket előállító vállalkozások lehetnek sikeresek a mező- és erdőgazdaság, élelmiszeripar, feldolgozóipar, internet alapon is nyújtható szolgáltatások és a „szelíd turizmus” területén
Sárvári	A gazdaság több lábon állása kiemelendő, a feldolgozóipar mellett jelen van az élelmiszeripar és jelentősen fejlődött a turizmus az elmúlt 10 évben
Szentgotthárdi	Az OPEL gyár erős dominanciája a térségben, a gazdasági szerkezetben, törekedni kell a vállalkozások megőrzésére a közszolgáltatások magas színvonalával, illetve a családok minden tagjának kínált munkalehetőséggel
Szombathelyi	Szombathelynek földrajzi elhelyezkedéséből és méretéből következően abszolút központi, a kistérségi határokon jóval túlmutató szerepe van a megye gazdaságában, így foglalkoztatásában, illetve az emelt szintű közszolgáltatások nyújtásában. Fontos a város munkahelyteremtő képességének javítása, így a nemzetközi és megyén belüli elérhetőségének javítása, munkaerő képzettségének folyamatos fejlesztése, valamint a kutatási-innovációs potenciál növelése.
Vasvári	Csökkenő népesség, elöregedés figyelhető meg a Szombathely és Zalaegerszeg között félúton lévő térségben. A kistérség több településének elérhetősége nehézkes, ezen belső periférián a népességszám tovább csökkenhet. Erősíteni kell a helyi adottságra épülő termelést, energia-előállítást.

A helyi munkaerőpiaci vonzaskörzetek ingázási intenzitása (2001) - Ábra forrása: A magyar településhálózat helyzete és távlatai MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007

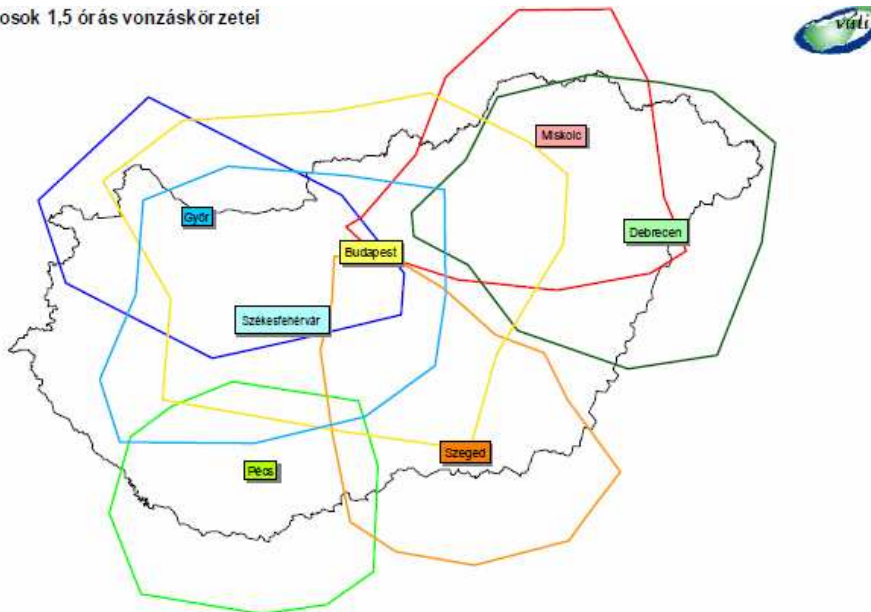
3.2. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzaskörzetek, agglomerációk)

Külső kapcsolatrendszerét tekintve a megye székhelye és jelentős része a környező európai nagyvárosok közül leginkább Bécs vonzási térségéhez tartozik, bár a vonzás mértéke csekély. Az É-D közlekedési kapcsolatok megerősödésével a kapcsolat erősödhetne. A Bécs – Pozsony – Budapest tengely egyértelmű fejlődési folyamatai miatt a nyugat-dunántúli térségben Győr központi szerepének megerősödésével számolhatunk, fontos tehát egyrészt az ez irányba mutató közlekedési kapcsolat, másrészt viszont a megfelelő gazdasági – társadalmi „ellensúly” kiépítése, pl. a Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Szentgotthárd, Szombathely Sopron együttműködés erősítésével.

A magyar településhálózat helyzete és távlatai (MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007) elemzési anyagai szerint „Amennyiben a gazdasági súlyon (jövedelem nagysága) és elérhetőségi viszonyokon alapuló gravitációs számításokat vizsgálunk, látjuk, hogy a főváros dominanciája túlzott és a regionális pólusok csak korlátozottan képesek kisugárzó hatás kifejtésére. Különösen a Nyugat-Dunántúl déli területeinél szembevetendő, hogy bár három pólus is található a Dunántúlon, a főváros elméleti vonzaskörzete egészen az osztrák-szlovén-horvát határig nyúlik el és a regionális pólusok hatása ezeken a területeken nem érvényesül.”

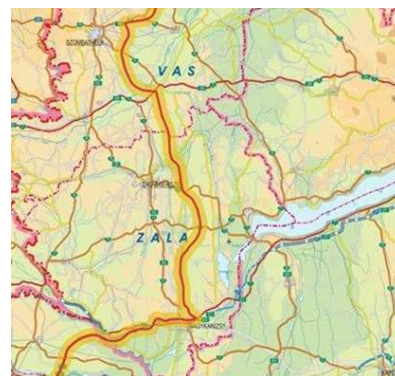
Nagyvárosok 1,5 órás vonzaskörzetei

Vas megye az elmúlt 15 évben a határ menti együttműködési programok eredményeként is szoros kapcsolatot épített ki Ausztriával és Szlovéniával: közös társadalmi, kulturális, oktatási, foglalkoztatási, gazdasági hálózatszervezési, energetikai, közlekedési, egyéb hálózatos műszaki infrastrukturális és turisztikai programok révén. A megye számára különösen fontos a természeti és környezeti szempontból értékes területen a szlovén-osztrák-magyar hármashatár menti fejlesztések ösztönzése.

A megye szakemberi a nemzetközi, de elsősorban az osztrák partnerekkel való együttműködésben számtalan jó térségfejlesztési, vagy szakterületi megoldást ismertek meg és vettek át pl. munkaerőpiaci speciális programok, natúrparkok működése. Ezen példák a későbbiekben országos szinten is mintaértékűvé váltak. Fontos, hogy a jövőben a megye megerősze ezen adaptációs, innovatív képességeit és továbbra is az új megoldások zászlóvivője legyen a fejlesztéspolitikában. A határ menti és nemzetközi együttműködések erősítésének egyik feltétele a jó közlekedési kapcsolatok megléte.

A megye határon átnyúló együttműködés intenzívebbé válásának kiemelt fontosságú akadályá az É-D irányú közlekedési kapcsolatok (közúti, vasúti) elégtelensége, hiánya. Az É-D-i közúti és vasúti kapcsolatok kiépítése, ill. ez utóbbi felújítása lassú lépésekben halad előre. Ennek kapcsán gondolható újra pl. a nyugati határszélén húzódó 86-os főút kétszer kétsávosra fejlesztése mellett a megye tengelyében végigvezető M9-es gyorsforgalmi út esetleges megépítése, Szombathely keleti része (Táplánszentkereszt) és Zalaegerszeg északi területei között. Mindezek mellett fontos a kelet-nyugati irányú kapcsolatok elősegítéséhez az M8 fejlesztése, valamint a határok mentén a településeket összekötő utak újjáépítése, helyreállítása.

Forrás:

M9 út
Fejlesztési
Tanács

Ugyanakkor a megye intenzíven kapcsolódik nemzetközi közúthálózatba, ami sok esetben a nagy nemzetközi tranzit forgalom számára alternatív útvonalat is jelent, amivel jelentősen növelik a megye

főúthálózatának forgalmi terhelését. A megye nemzetközi közúti kapcsolatait a határon túl az alábbi gyorsforgalmi utak jelentik pl.:

- Bécs felé a 2014-ig Kőszegig kiépülő S31 gyorsforgalmi út
- Ausztriai A2-es autópálya, illetve az M8-as út folytatásaként megépülő S7 fürtsenfeldi gyorsforgalmi út Olaszország irányába nyújt kapcsolatot
- Szlovén A5-ös autópálya és H7 autótút leágazása Rédicss felől Koper felé biztosítja az eljutást

3.3. Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések

A megye kistérségeinek többcélú önkormányzati társulásai által jellemzően ellátott feladatok:

Munkaszervezet működtetése	<i>pedagógiai szakszolgálati tevékenységek, mint pl.</i>
Közös belső ellenőrzés	Gyógypedagógiai tanácsadás
Családsegítő- és Gyermekjóléti szolgáltatások	Korai fejlesztés és gondozás
Házi segítségnyújtás	Fejlesztő felkészítés
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	Nevelési tanácsadás
Támogató Szolgálat	Logopédiai ellátás
	Továbbtanulási-, pályaválasztási tanácsadás
	Gyógytestnevelés
	Konduktív pedagógiai ellátás (a Nagykanizsai kistérségben)

A megyében – a településszerkezethez alkalmazkodva – jelentős az intézményfenntartó társulások által működtetett közoktatási intézmények száma. A többcélú kistérség társulások a fentiek közül eltérő mértékben vállaltak feladatot magukra. Jövőjüket meghatározza, hogy mely feladataik kerülnek át a járási hivatalokhoz és mely feladatok maradnak meg a települési önkormányzatok által alapított társulások hatáskörében.

A megye Leader akciócsoportjai (HACS) és székhelyük a 2007-13 programozási időszakban:

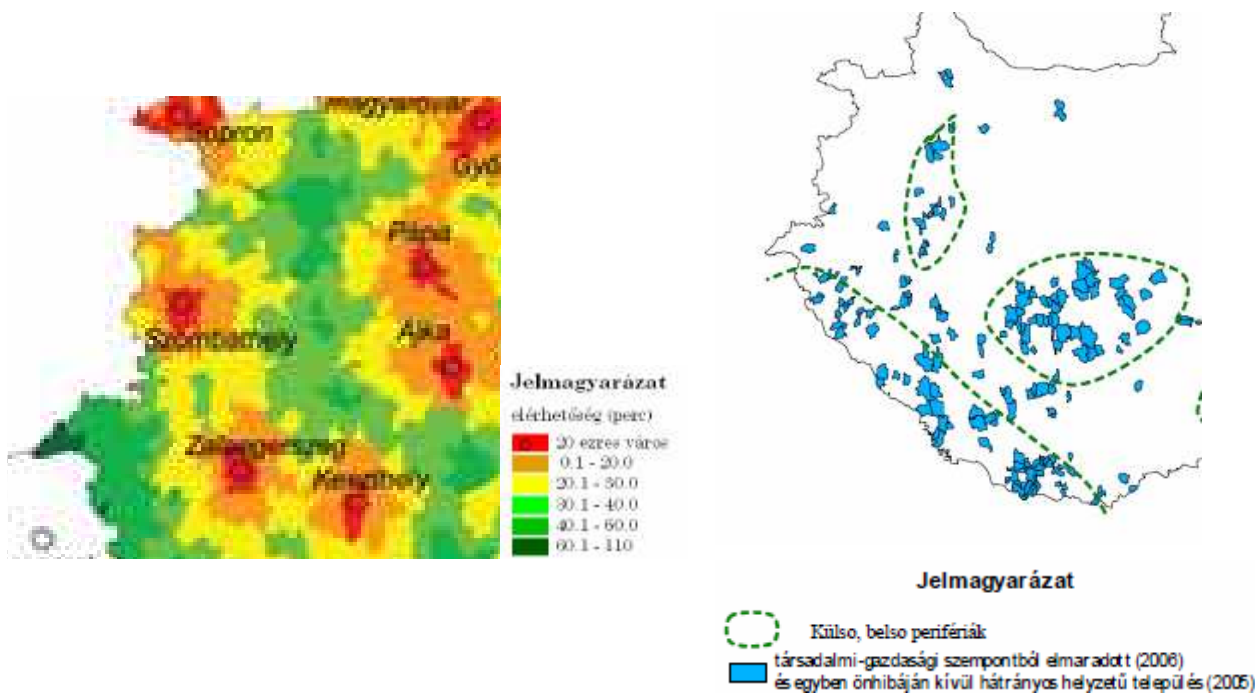
UTIRO LEADER Egyesület	Sághegy LEADER Egyesület
Vasi Őrtorony Közhasznú Egyesület	Őrség Határok Nélkül Egyesület

Fontos megemlíteni, hogy Leader akciócsoportok által nyújtott fejlesztési források a program sajátos tartalma és alacsony támogatási kerete miatt érdemben kevésbé járulnak hozzá a gazdaságfejlesztéshez, és a munkahelyteremtéshez, miközben a vidékies térségekben, kistelepüléseken számos fontos kezdeményezést indíthatnak el. A vidékfejlesztés kapcsán ki kell emelni a Helyi Termék Klasztert, mely országosan is példaértékű összefogással segíti a helyi termékek előállítását és helyben történő értékesítését.

3.4. A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi terület-felhasználás változásai, tendenciák értékelése

Megyehatáron túlnyúló vonzásterülettel a nagyvárosi funkciókkal rendelkező Szombathely bír. Közép- és részben felsőfokú igazgatási funkciói vonzást gyakorolnak a megye egész lakosságára, miközben a szomszédos osztrák térségekre is jelentős hatást gyakorol(hat).

Szombathelynek gyakorlatilag a megye településhálózatában nincsen meghatározó ellenpontja – inkább a szomszédos megyeszékhellyel, Zalaegerszeggel rivalizál. A megye keleti és déli szegélye országos összehasonlításban is periférikus térségnek tekinthető.

Ábrák forrása: A magyar településhálózat helyzete és távlatai MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007

A megye vonzáskörzete északon kiterjed Zsira, Gyalóka, Szakony, Répcevis területére (Egykori Csepregi járás részei), oktatási, kereskedelmi, szolgáltatási ellátásuk Kőszegen, Bükön és Csepregen van. Délen viszont Győrvár-Nagytilaj térségében Zalaegerszeg vonzereje és közelsége kézzelfogható: oktatás, kereskedelem, szolgáltatás igénybevétele terén. A Zala völgyében pedig a Zalalövőnek van jelentősebb vonzereje Felsőjánosfa, Hegyhátszentjakab, Szaknyér térségében.

A határmentén (Pornóapáti, Szentpéterfa, Szombathely, Kőszeg térségében) jellemző, hogy sokan, főként az Ausztriában dolgozók gyermekeiket a határ túlsó oldalán járatja óvodába, vagy iskolába. A megyéből ma már többen választanak Bécsújhelyen, vagy Bécsben felsőoktatási intézményt.

Intenzív határ menti kapcsolatok felelhetők a gazdaságban és az infrastrukturális rendszerek területén is. Például a Szentpéterfa szőlőhegye az osztrák Eberau/Monyorókerék községben található. A szennyvízelvezetés és tisztítás is számos esetben lépi át az országhatárt: Szentpéterfa csatornája az osztrák eberaui tisztítóba köt, Szentgotthárd térségi szennyvíz Jennersdorf/Gyanafalván kerül tisztításra, de pl: Bajánsenyén tisztítják a szlovén Domonkosfa/Domanjševci szennyvizeit. A határon átnyúló közösségi közlekedés is sokat fejlődött az elmúlt években Pornóapáti keresztül Németújvár és Felsőőr felé, míg Szombathelyről, Kőszegről Bécs felé jár menetrend szerint osztrák autóbusszjárat naponta többször.

4. Vas megyét érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

4.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

A koncepcióknak – végleges formájában - az alábbi dokumentumokhoz való illeszkedését kell áttekintenie:

- Országos Területfejlesztési Koncepció (vagy/és az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció) térséget érintő vonatkozásai,
- az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai,

- a hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei,
- az (az OTTrT-vel összhangban álló) megyei területrendezési terv, amely magában foglalja a térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozásokat,
- a térség megyei jogú városainak fejlesztési koncepciói,
- a térség hatályban lévő egyéb ágazati tervei, programjai,
- vonatkozó egyéb tervek.

A tervezési jelenlegi – a helyzetelemzés elkészítésének – fázisában az illeszkedés bizonyos dokumentumok esetében lehet reális elvárás, míg a dokumentumok másik típusa esetében erről az illeszkedés nem hozható létre, mert a tervezés párhuzamosan történik, a végleges tartalom a tervezési szintek közötti interakció (egyeztetések, munkadöntések) eredményeként alakul ki, amely folyamatban az Európai Unió Bizottsága is meghatározó szereplő a hazai intézmények mellett. A fentiek alapján a koncepció helyzetelemző része támaszkodik az alábbi dokumentumokra:

- Vas megye hatályos, az OTTrT-hez illeszkedő területrendezési terve

Az egyéb tervdokumentumok vonatkozásában az alábbiak állapíthatók meg:

Az Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció megalapozásáról szóló vitaanyag „a Kormány 1254/2012. (VII. 19.) Kormányhatározta a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról” alapján elkészült. Vas megye fejlesztési koncepciója a vitaanyag egyes, a helyzetelemzés témakörébe tartozó elemeit átveszi, de illeszkedésről jelen helyzetelemzési fázisban nem beszélhetünk, hiszen a megyei koncepció készítésének folyamata még nem érkezett el a célok felállításáig, így az azokkal való összhang illetve ellentmondások sem jelentkezhetnek még. A megyei és országos koncepciók közötti viszony a tervezés jelen fázisában interaktív jellegű: a megyei koncepciók egyes megállapításai beépülnek az országos koncepcióba, más esetekben az országos koncepció szolgál majd iránymutatásul a megyei célok meghatározásához. Összefoglalóan, az országos koncepció vitairata Vas megye számára az alábbi fő üzeneteket fogalmazza meg:

- Magyarország központi szerepkörének erősítése, az ehhez szükséges közlekedési kapcsolatok kiemelt fejlesztése
- Elmozdulás a nagyobb hozzáadott értéket jelentő foglalkoztatás irányába, az innovációs képességek erősítése
- Többközpontú, kiegyensúlyozottságra törekvő térszerkezet, a vidéki központok erősítésével és kapcsolatrendszerül javításával
- A perifériák felzárkózásának további, kiemelt támogatása
- A helyi gazdaságfejlesztés eszközeinek kiterjedtebb alkalmazása

Kiemelendő jelen fázisban, hogy a tervezet „térszerkezeti víziója”

- Szombathely környékét – meglehetősen szűken lehatárolva - „gazdasági technológiai magterületként” jelzi, határolja le,
- Nem mutatja be egyértelműen a megye kapcsolatrendszere szempontjából kiemelt M9 nyomvonal jelentőségét, bár a Zalaegerszeg - Szombathely – Győr kapcsolat „erősítendő közlekedési kapcsolatként” szerepel.
- nem fogalmazza meg egyértelműen a Pécs és Győr közötti, a nyugati határ mentén húzódó területek központ-hiányos voltából adódó feladatokat, fejlesztési irányokat
- nem azonosítja a megye dél-nyugat irányú nemzetközi kapcsolatainak potenciális lehetőségét.

Az osztrák-magyar határon átnyúló program finanszírozásával egy regionális szintű tanulmány készül, ami javaslatot tesz a határmenti régió és ezen belül a **Nyugat-dunántúli régió** 2014-20 közötti fejlődési irányaira.

A kormány és országgyűlés által korábban elfogadott **ágazati fejlesztési stratégiák** az átdolgozás különböző stáuszában vannak, egy jelentős részük az EU 2014-20. évi támogatásaihoz kapcsolódó Partnerségi Szerződés részeként is felülvizsgálatra szorul. Az ágazati stratégiák beépülnek az OTK/OFK anyagába, a jelenlegi anyag ágazati munkarészei még nem tekinthetők az ágazatok hivatalos álláspontját kifejező szövegeknek. A megyei koncepció ágazati stratégiákkal való illeszkedése is interaktív jellegű tervezési folyamat eredményeként alakul majd ki.

A **megyei jogú városok** fejlesztési koncepciói szintén a megyei koncepcióval párhuzamosan készülnek majd el. A megyei koncepció egyeztetésének folyamata is arra szolgál, hogy biztosított legyen az illeszkedés a két dokumentum között. Jelen munkaanyag megyei jogú városokat érintő megállapításai részben országos tervezési dokumentumok alapján (pl. az előzőekben hivatkozott OF/OTK vitaanyag) illetve a települések jelenleg érvényes Integrált Városfejlesztési Stratégiája alapján kerültek felvázolásra.

A **határ menti együttműködések** 2014-20-ra érvényes tervei nem készültek még el. A tervek – határszakaszonként – a megyei koncepciók fő elemeire épülnek majd, egyben illeszkedve az EU vonatkozó prioritásaihoz is. A határ menti együttműködési tervek keretében lesz célszerű az érintett szomszédos országok célrendszerével való egyeztetés is. A határmenti területek fejlesztését meghatározzák a határszakasz adottságai, illetve a szomszédos országok - részben az EU tagságból következő – intézményi, jogszabályi változásai. Ez alapján közös érdekeltég van a természeti erőforrások fenntartható hasznosításában, a magas minőségű környezeti állapot megőrzésében, az egységes munkaerőpiac nyújtotta kihívásoknak, így a szakképzettséggel szembeni, illetve a munkahelyek elérhetőségével kapcsolatos elvárások megfelelésének, valamint az intézményi együttműködéseknek. Továbbá fontos a térség számára az innováción, kutatás-fejlesztésen alapuló gazdaságfejlesztés, mely területen, kiemelt szerepe van a 3. autóipari és mechatronikai központ tervének megvalósításának, ezen belül az alternatív gépjármű-hajtási megoldások továbbfejlesztése, valamint a megújuló energiák hasznosításának megoldásainak.

A koncepció megvalósulási esélyeit döntően határozza meg, hogy mennyiben képes illeszkedni a Európai Unió 2014-2020 közötti fejlesztéspolitikai prioritásaihoz, így az EU kohéziós politikáját szolgáló alapok célrendszeréhez. Az illeszkedés áttételesen valósul meg, az EU Közös Stratégiai Keretének prioritásaihoz, majd az ehhez illeszkedő, az EU és Magyarország között megkötendő finanszírozási és partnerségi szerződés céljain keresztül történik.

A **Közös Stratégia Keret** prioritásai (11) az alábbiak:

- a kutatás, a technológiai fejlesztés és innováció erősítése;
- az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása;
- a KKV-k, a mezőgazdasági és a halászati ágazatok versenyképességének javítása;
- az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés ügyének támogatása;
- a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság propagálása;
- a fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban;
- a foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása;
- a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;
- beruházások az oktatás, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén;

- az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás

A területi dimenzió érvényesítése az **EU Területi Agenda 2020** című dokumentumában került megfogalmazásra. Eszerint az Unió területi prioritásai az alábbiak szerint alakulnak:

- A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése
- Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, a vidéki és sajátos adottságú régiókban
- A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja
- A régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása
- A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében
- A régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása

5. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása

A partnerségi folyamat főbb lépéseit az alábbiakban lehet összefoglalni:

1. Előzetes információ-kérés, a partnerek helyzetének, véleményének felmérése
2. A helyzetelemzés elkészítéséhez a partnerségi egyeztetés már 2012. júliusában-augusztusában elkezdődött. A Vas Megyei Önkormányzat egy egyszerű kérdőívet állított össze az adott szervezet, vagy szakterület helyzetének értékelésére, a saját jövőbeni terveinek megfogalmazására, illetve a megyei fejlesztéséhez tett javaslatainak leírására. A kérdőívekre választ az alábbi típusú szervezetektől kértek
 - Vállalkozások
 - Települési önkormányzatok (városok) – kiemelten a megyei területfejlesztési konzultációs fórum keretében Szombathely Megyei Jogú Város
 - Közigazgatási, állami szervezetek
 - Társadalmi szervezetek
3. A kérdőívek feldolgozása megtörtént, a helyzetelemző anyag 1. sz. mellékletét képezi. A fentiekben megnevezett partnerek köre a javaslattevő szakaszban is fontos szereplőit jelentik a megyei fejlesztési koncepció egyeztetésének. A programvégrehajtás szempontjából további egyeztetési partner a Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség.
4. Javaslattevő szakasz
 - Járási szinten polgármesterek fóruma – A megyei koncepció helyzetelemzésen alapuló javaslatainak megvitatása az adott járáshoz tartozó települések szempontjainak, fejlesztési céljainak áttekintésével együtt – 2012. november-december
 - A térségi szereplők véleményezése – a javaslattevő anyag véleményezése 2012. februárjában

A partnerségi fejezet eddigi eredményei külön dokumentumban vannak.

6. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése

6.1. A területfejlesztés forrásainak elemzése

Jelen fázisban a koncepció megvalósításához felhasználható pénzügyi források mennyisége még nem ismert. Teljes mértékben hiányoznak az adatok a hazai eredetű közforrások tekintetében, hiszen semmiféle becslés nem készült a koncepció megvalósítására a fejlesztéspolitika keretében felhasználható források mennyiségét illetően.

A felhasználás tartalmi elemeit az EU 2020 Stratégia körvonalazza, a részletes szabályozás tervezete (az ún. Koordinációs rendelet tervezete és az egyes alapok – ESZA, ERFA, EMVA illetve a illetve a Kohéziós Alap - valamint a határmenti együttműködések szabályozó rendelet tervezete elkészült. A források várható mennyisége élénk politikai vita tárgya hazánk és az EU között. A bizottság javaslata alapján - a tervezett GDP 2,5%-ában meghúzott határt figyelembe véve – a 2007 és 2013 között elvileg lehívható 25,7 milliárd euró akár 18 milliárd euró alá is lecsökkenhet 2014 és 2020 között, ami a jelenleginél 30 %-kal kevesebb forrást jelent. Pusztán lakosságszám alapján becsülve és nem tekintve a források alapok közötti megosztását – nem lévén ennél pontosabb becslést lehetővé tevő munkaanyag jelenleg – az ország egyik legkisebb megyéjének számító Vas megye nagy vonalakban a források 3%-ára, azaz mintegy 550 millió Euro (162 milliárd Ft) támogatás felhasználására számíthat 2014 és 2023 (A kifizetések és projekt megvalósítás lehúzódása miatt) között. (Értelemszerűen a fenti becslés csak a források hozzávetőleges nagyságrendjének érzékeltetésére alkalmas!)

6.2. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

Az önkormányzati törvény módosításával megváltozott a megyei önkormányzatok feladatköre és szerepe: a jövőben kiemelt feladatuk a megye gazdasági-társadalmi-környezeti célú fejlődésének elősegítése. Annak érdekében, hogy a fejlesztések eredményesek legyenek, szükséges a megyét érintő fejlesztési irányok, célok kijelölése, illetve azon eszközök meghatározása, melyek a célok elérését segítik. Mindezen feladatokhoz szükséges áttekinteni a megye gazdasági-társadalmi-környezeti állapotát, az elmúlt évek folyamatait, valamint a külső környezet fő fejlődési irányait, keretfeltételeit. Jelen koncepció illetve a tervezési rendszer pl. a 4. fejezetben felvázolt többi elem ezen cél elérése érdekében kerül kidolgozásra.

A tervezett fejlesztések megvalósításához több szereplő együttműködése szükséges: a központi kormányzatnak a jelentősebb összegű támogatási feltételek, illetve programok, míg a helyi szereplőknek a konkrét fejlesztési javaslatok, projektek kidolgozásában van meghatározó szerepük. Ezért megyei szinten a megye területére vonatkozóan kell a központi kormányzat elképzeléseihez igazodva a legjelentősebb fejlesztési feladatokat megfogalmazni a helyi önkormányzatokkal, főbb társadalmi-gazdasági partnerekkel együttműködve.

2014 után is a hazai fejlesztéspolitika döntően az Európai Unió kohéziós célú fejlesztési forrásaiból gazdálkodik. Az Európai Unió által kijelölt fő célokhoz és irányokhoz (ld. 4. fejezet) igazodva készül el nemzeti szinten egy partnerségi szerződés az Európai Unióval, mely a keretét adja a fejlesztések alapjait és forrásait jelentő operatív programoknak. A megyei önkormányzatok a területi fejlesztéskoordinációs szerepük révén az operatív programok megvalósításában vesznek majd részt, melyhez kapcsolódóan konkrét feladataik később, az operatív programok tervezésével párhuzamosan kerülnek kijelölésre. Ennek megtörténtét követően vázolhatók fel a feladatellátás intézményi és kapacitásokat érintő lehetőségei illetve céljai.

A megyei önkormányzat várható szerepe kiterjedhet az alábbiakra:

- a megyei hatáskörbe utalt fejlesztések operatív koordinációjára (projektjavaslatok előkészítése, értékelése, a megvalósítás segítése, nyomon követése)
- a megye fejlesztési koncepciója szempontjából fontos fejlesztési projektek előkészítése (partnerség megszervezése, kapcsolattartás az operatív programok irányító hatóságaival, a projektgazdák szakmai segítése)
- a megye területén megvalósuló projektek hatásának értékelése, az egyes projektek közötti kapcsolatok értékelése, javaslattétel a fejlesztési koncepcióban megfogalmazottak hatékonyabb, eredményesebb megvalósítására.

Ezen várható feladatkörök mindegyikében a megyei önkormányzat együtt kell, hogy működjön a területén levő - a fejlesztéspolitikában várhatóan a jelenleginél nagyobb szerepet kapó városokkal, különös tekintettel a majdani járási központokra illetve a megyei jogú városra.

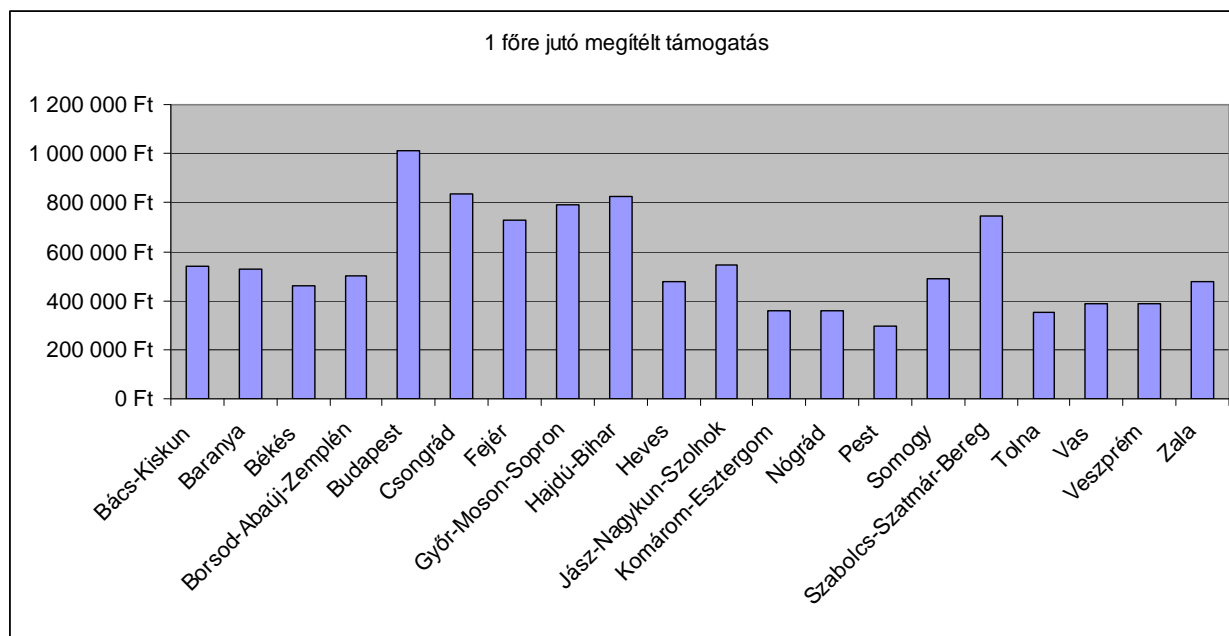
6.3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok)

A fejezet az EU tagságunk utáni jelentősebb felzárkóztatási célú fejlesztési forrásokat veszi számba, illetve bemutatja, hogy azokból Vas megyében mekkora nagyságrendű támogatás használtak fel a különböző operatív programokban.

Az összes operatív programra (2007-13) megítélt támogatások tekintetében országos viszonylatban Vas megye a megyék utolsó harmadában található, amit a jövőben ellensúlyoznak, ha megkezdődnének a megyében tervezett nagy közútfejlesztési projektek (M86, M8)

A Nyugat-dunántúli OP-n belül Vas megye a három megyét összehasonlítva közepes mértékű támogatásban részesült, de ha 1 000 lakosra vetítjük a megítélt támogatást, akkor Vas megye kapta legtöbb támogatást, ami különösen a Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra prioritásban a legnagyobb arányú (pl. Lukácsházi tározó Kőszeg mellett) a többi megyéhez viszonyítva. Turizmusfejlesztésben Győr-Moson-Sopron megye jelentősebb összegű támogatását a kiemelt turisztikai projektek (Fertődi kastély, Pannonhalmi Apátság, Mosonmagyaróvári Science múzeum) magyarázzák.

Egy főre jutó támogatás az összes operatív programból 2007-2013

Forrás: www.emir.nfu.hu, saját szerkesztés

2007-13 között napjainkig az egy főre jutó megítélt támogatás Vas megyében az összes operatív programból (2007-13 programozási időszakban) 387 281 Ft volt.

Egy főre jutó támogatás az összes operatív programból 2007-2013

megyék	1 főre jutó megítelt támogatás (Ft) 2007-13 OP-ból	megyék	1 főre jutó megítelt támogatás (Ft) 2007-13 OP-ból
Bács-Kiskun	537 830 Ft	Jász-Nagykun-Szolnok	548 059 Ft
Baranya	531 484 Ft	Komárom-Esztergom	357 884 Ft
Békés	460 266 Ft	Nógrád	361 118 Ft
Borsod-Abaúj-Zemplén	500 257 Ft	Pest	296 739 Ft
Budapest	1 013 191 Ft	Somogy	487 030 Ft
Csongrád	835 951 Ft	Szabolcs-Szatmár-Bereg	745 909 Ft
Fejér	725 874 Ft	Tolna	351 889 Ft
Győr-Moson-Sopron	792 516 Ft	Vas	387 281 Ft
Hajdú-Bihar	824 630 Ft	Veszprém	388 749 Ft
Heves	476 735 Ft	Zala	479 983 Ft

Forrás: www.emir.nfu.hu, saját szerkesztés

2004-06 közötti EU támogatások Vas megyében operatív programok közötti bontásban (mFt)

	1. Beérkezett pályázatok	2. Igényelt támogatás	3. IH által támogatott	4. Megítelt támogatás	5. Hatályos szerződések	6. Hatályos szerződések összege	7. Kifizetett összeg	8. Kifizetések száma
Vas megye	924 db	27 583	491 db	12 439	491 db	12 417	11 935	490 db
Agrár és Vidékfejlesztés OP	401 db	6 428	275 db	3 883	275 db	3 782	3 711	275 db
Gazdaságfejlesztés OP	372 db	6 528	144 db	2 750	144 db	2 706	2 689	143 db
Humán erőforrás OP	106 db	6 978	55 db	2 967	55 db	3 089	2 833	55 db
Környezet és infrastruktúra OP	7 db	2 093	1 db	318	1 db	318	318	1 db
Regionális fejlesztés OP	38 db	5 556	16 db	2 522	16 db	2 522	2 385	16 db

2007-13 közötti támogatások Vas megyében operatív programok szerinti bontásban. (Elektronikus Közigazgatás OP-ból nem nyújtottak támogatást a megyében)

	1. Beérkezett pályázatok	2. Igényelt támogatás	3. IH által támogatott	4. Megítelt támogatás	5. Hatályos szerződések	6. Hatályos szerződések összege	7. Kifizetések száma	8. Kifizetett összeg
Vas megye	2 452 db	235 489	1 369 db	99 999	1 185 db	94 216	845 db	51 339
Államreform OP	7 db	139	5 db	84	5 db	84	5 db	82
Gazdaságfejlesztés OP	1 070 db	27 725	710 db	15 872	660 db	15 225	385 db	6 857
Környezet és energia OP	190 db	12 669	106 db	9 087	104 db	7 269	80 db	3 145
Közlekedés OP	22 db	105 855	18 db	26 809	10 db	25 036	10 db	8 356
Nyugat-dunántúli OP	503 db	62 496	257 db	34 833	218 db	34 441	190 db	26 341
Társadalmi megújulás OP	588 db	15 235	230 db	5 892	146 db	4 739	135 db	3 874
Társadalmi infrastruktúra OP	72 db	11 369	43 db	7 421	42 db	7 421	40 db	2 684

2007-13 között a Nyugat-Dunántúli OP támogatásainak megyék és prioritásonkénti összege

Támogatások értéke	Beérkezett pályázatok (db)			Igényelt támogatás (mFt)			Támogatott pályázat (Db)			4. Megítelt támogatás		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
Összesen	611	503	703	59 361	62 496	83 810	317	257	361	30 368	34 833	47 456
1. Regionális gazdaságfejlesztés	143	116	222	9 494	8 706	16 332	82	66	138	5 277	5 239	8 964
2. Turizmusfejlesztés	135	100	116	18 377	18 714	25 310	58	40	46	6 595	7 431	14 557
3. Városfejlesztés	42	42	39	8 003	7 375	8 777	22	30	26	5 195	5 897	6 720
4. Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra	146	96	108	15 749	17 929	20 163	67	45	45	6 895	10 524	7 601
5. Kistérségi közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése	145	149	214	7 738	9 771	12 979	88	76	102	6 406	5 742	9 364
6. Szakértői segítségnyújtás	0	0	4	0	0	249	0	0	4	0	0	249

2007-13 között a Nyugat-Dunántúli OP támogatásainak megyék és prioritásonkénti megoszlása

Támogatások megoszlása	Beérkezett pályázatok (db)			Igényelt támogatás (mFt)			Támogatott pályázat (Db)			4. Megítélt támogatás (mFt)		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
Összesen	33,6%	27,7%	38,7%	28,9%	30,4%	40,8%	33,9%	27,5%	38,6%	27,0%	30,9%	42,1%
1. Regionális gazdaságfejlesztés	29,7%	24,1%	46,2%	27,5%	25,2%	47,3%	28,7%	23,1%	48,3%	27,1%	26,9%	46,0%
2. Turizmusfejlesztés	38,5%	28,5%	33,0%	29,4%	30,0%	40,6%	40,3%	27,8%	31,9%	23,1%	26,0%	50,9%
3. Városfejlesztés	34,1%	34,1%	31,7%	33,1%	30,5%	36,3%	28,2%	38,5%	33,3%	29,2%	33,1%	37,7%
4. Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra	41,7%	27,4%	30,9%	29,3%	33,3%	37,4%	42,7%	28,7%	28,7%	27,6%	42,1%	30,4%
5. Kistérségi közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése	28,5%	29,3%	42,1%	25,4%	32,1%	42,6%	33,1%	28,6%	38,3%	29,8%	26,7%	43,5%
6. Szakértői segítségnyújtás	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%

1 lakosra jutó támogatás a Nyugat-dunántúli OP-n belül a megyék összehasonlításában

1 lakosra jutó támogatás (eFt)	Igényelt támogatás (eFt)			Megítélt támogatás (eFt)		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
Összesen	204	239	188	104	133	106
1. Regionális gazdaságfejlesztés	33	33	37	18	20	20
2. Turizmusfejlesztés	63	72	57	23	28	33
3. Városfejlesztés	28	28	20	18	23	15
4. Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra	54	69	45	24	40	17
5. Kistérségi közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése	27	37	29	22	22	21
6. Szakértői segítségnyújtás	0	0	1	0	0	1

Adatok forrása: www.ngfu.gov.hu; emir tájékoztató 2012.09.23. NYDOP megyék összehasonlítására vonatkozó táblázat: 2012.09.22.

7. Helyzetértékelés

7.1. A megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása

Az alábbiakban összefoglaljuk azon legfontosabb értékelő jellegű állításokat, melyek a helyzetelemzésből következtek, illetve meghatározzák a jövő fejlesztési irányainak kialakítását:

Pozitív értékek, mely erősségekre lehet építeni

Az országos átlagot meghaladó erdőszültség
Országos átlagnál jóval magasabb a védett természeti területek aránya
A Rába szennyezésének kockázata az elmúlt évek eredményes lobbis tevékenységének köszönhetően csökkent
Nem jelentős a szennyezett területek mérete, a kármentesítés folyamatban van
Jelentős mennyiségű, kitermelhető termál- és gyógyvíz, miközben a geotermikus energia hasznosításában további lehetőségek vannak
Jelentős ivóvízminőségi problémák nincsenek
Biomassza hasznosítás kedvező adottságai
Szélerőművek létesítési lehetősége a megye északi, keleti tájain
Napenergia kisléptékű hasznosításának lehetőségei
Részben megvalósult, részben folyamatban lévő árvízvédelmi beruházások a Gyöngyös, a Répce és a Rába mentén
Épített örökség értékekben gazdag megye

Feldolgozóiparnak az országos átlagnál magasabb munkatermelékenysége
A vállalkozások beruházásait az állam is segítette, segíti az Európai Unió támogatási forrásainak felhasználásával
Az ország egyik leginkább iparosodottabb megyéje
Vas megyében a turizmusnak relatív nagy a jelentősége országos összehasonlításban (termál-, gyógyvizekre és értékes természeti tájra, kulturális örökségre építő turisztikai szolgáltatások)
Az egy főre jutó export árbevétel 2010-ben megegyezett az országos értékkel
A termelési infrastruktúra alapfeltételei leginkább az ipari parkokban állnak rendelkezésre, Szombathely környékén rendelkezésre áll összefüggő terület termelési-logisztikai célú fejlesztéshez

Negatív értékek, mely problémák leküzdésére törekedni kell

Természet, környezet

1990 óta 27 ezer ha-ral csökkent a hasznosított mezőgazdasági terület nagysága
Légszennyezés a nagyforgalmú 8-as, 86-os főutak belterületi szakaszain, Szombathely keleti elkerülő szakaszon és jelentős közlekedési csomópontokban a legjelentősebb
Zajterhelés – közlekedési forgalmat kivéve - leginkább zavaró az ipari üzemek, iparterületek és lakóterületek határain
Talajvíz szennyeződés okai fenn állnak: csapadékvíz-elevezetések megoldatlansága, műtrágya alkalmazása, kommunális szennyvíz-szikkasztások
37 db sérülékeny ivóvízbázis a megyében
Településeken a csapadék-elvezető rendszerek hiányosságai fokozott ár- és belvízveszélyt jelentenek

Gazdaság

Vas megye gazdasága az országos átlagnál jóval nagyobb mértékben kitett az országhatáron túli gazdasági folyamatokban bekövetkező negatív változásoknak
Országos viszonylatban kiemelkedik a külföldi tőke aránya a társas vállalkozásokban
Gazdasági teljesítménye 2010-ben 16%-kal volt alacsonyabb a 2000-es évek szintjénél vásárlóerőparitáson számolva
Csökkenő beruházási mérték, nagyobb állami szerepvállalás a beruházásokban
Szőlők, gyümölcsös és gyepterületek részaránya jóval alacsonyabb az országos arányoknál 2010-ben
Mezőgazdaságban foglalkoztatottak jelentős, 50%-os csökkenése
Általános tematikájú ipari parkok jelenléte a megyében ipari termelési központokban
Vállalkozásfejlesztését segítő közvető szervezetek

Pozitív értékek, mely erősségekre lehet építeni

A gazdaságban a vállalati együttműködéseknek hagyománya van pl. járműgyártás és kapcsolódóan a szerveződő 3. mechatronika központ, termálgazdaság, megújuló energiaforrások.

Pozitív kezdeményezések a helyi gazdaságfejlesztési megoldásokkal összefüggésben (pl. Helyi Termék Klaszter, minőségi élelmiszerek, stb)

Negatív értékek, mely problémák leküzdésére törekedni kell

bizonytalan, pályázatoktól függő működési környezete

Alacsony kutatás-fejlesztési kapacitás és ráfordítás

Savaria Egyetemi Központban kevés a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló felsőfokú képzési terület

A lakásépítések üteme jelentősen lelassult a 2000-es évek végére

Társadalom

Vas megyében demográfiai szempontból a Szombathelyi és a Kőszegi kistérségek vannak a legkedvezőbb helyzetben

A megyében a munkanélküliségi ráta 2010-re jobban megközelítette az országos rátát, mint 2000-ben, de még alacsonyabb az országos átlagnál

Kiépült, a munkaügyi központokkal jól együttműködő felnőttképzési rendszer, a megyében működik a nagy tapasztalatú REMEK felnőttképző központ

Átalakuló szakképzési rendszer: a vállalati igényekhez való rugalmasabb illeszkedés és célzottabb gyakorlati ismeretátadás céljából Teljes kihasználtságú bentlakásos szociális intézmények

A bölcsődei férőhelyek száma (742 férőhely) 19%-kal nőtt 2010-re 2000-hez képest

Stabil, de területileg változó óvodai férőhelyek, jelentősebb létszámcsökkenés és alacsony kihasználtság Vasvár és Óriszentpéter kistérségében

Humán infrastruktúra (oktatás, egészségügy, szociális) viszonylagos fejlettsége a megyében, folyamatos korszerűsítés állami támogatással

Közlekedés, elérhetőség

8-as, 86-os út gyorsforgalmi úttá fejlesztése Vasúti közlekedés folyamatos korszerűsítése, logisztikai központi szerep lehetőség Szombathely térségében

Szombathely körüli városok kedvező közúti elérhetősége,

Lakónépesség országos átlagot kis mértékben meghaladó csökkenése, különösen a Vasvári és az Óriszentpéteri térségekben

Születések számának folyamatos csökkenése, 0-18 éves korosztály létszámának országos átlagot meghaladó csökkenése a 2000-es években

Idősödő társadalom

A megyéből folyamatos az elvándorlás

Válások magas aránya társadalmi instabilitásra utal

Foglalkoztatottak csökkenő száma

A munkanélküliek több mint a fele tartósan, 180 napon túli álláskereső

Vas megyében a jövedelmek tartósan az országos átlag alatt maradnak, az egy főre jutó SZJA Alap 94%-a volt az országos átlagnak 2010-ben

Kórházi ágyak számának csökkenése

Általános iskolákban csökkenő feladat-ellátási helyek

Környezeti infrastruktúra

Elkezdődik a szelektív hulladékgyűjtés kezelés komplex rendszerének kiépítése

Energiaellátásban egyre nagyobb tér a földgáz

A vízellátásban a vízminőség biztosítása és szállítási veszteségek csökkentése igényel fejlesztési feladatokat, általánosan a víz

Pozitív értékek, mely erősségekre lehet építeni

mellett a megújuló energiák hasznosításának 108 db korábbi hulladéklerakó lezárása és rekultivációja megtörtént, több lezárás folyamatban van

Negatív értékek, mely problémák leküzdésére törekedni kell

vastartalmának csökkentése ad feladatot.

A korszerű szennyvízkezelés aránya 72%-os elmarad a kívánatos 85-90%-tól

Települési szilárd hulladék alapvetően lerakásra kerül

Vadlerakók (hulladék-lerakatok) sok település határában fellelhetők

Településhálózat

Jelentős térségi központ Szombathely, melynek erős a környező városokkal való kapcsolatrendszere

Településközi együttműködések hagyománya és sikerei

Határ menti együttműködések és kapcsolatok hagyománya

Aprófalvak ellátási nehézségei a közszolgáltatások terén

Funkcióhiányos kisvárosok

Térségi jelentőségű központtól való távolság, a központ relatíve kis innovációs potenciálja

Lehetőségek, mely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben

Környezettudatosság erősödése, ami megjelenik a helyi, ellenőrzött útvonalon beszerzett mezőgazdasági termékek vásárlása iránti igényben, fenntartható fogyasztói szokásokban, a lakóépületek energiahatékonyságának javításában, a motorizált közlekedési módok visszaszorításában

Lehetőség az 1-25 lakosegyenértéknek megfelelő egyedi szennyvízkezelési rendszerek kiépítésére

Egészségtudatosság növekszik, mely lehetőséget adó a prevenció, egészségügyi szolgáltatások körének bővülésére nem csak az idősek körében

Veszélyek, melyek kockázatok elkerüléséért kell beavatkozni

Fosszilis energiaárak növekednek a világban, melyek drágábbá teszik az ingatlanok fenntartását, ami új energiaellátási megoldások alkalmazását teszik szükségessé

Egyre szélsőségesebb időjárás várható, mely több környezeti katasztrófával járhat (pl árvizek, erdőtüzek, aszály aminek kapcsán elsősorban a nagy mennyiségű víz elvezetésére, illetve a vízvisszatartására kell felkészülni

A gazdaság tartós stagnálása, nem lesz olyan termék a jövőben, ami robbanásszerű gazdasági növekedést, vagy termelékenységjavulást okozna, mint például a 2000-es években a számítógépek és a mobil távközlés elterjesztése

Határ menti osztrák munkaerőpiac folyamatos elszívó hatása jól képzett szakmunkások esetén, ami részben munkaerőhiányt, illetve növekvő bérköltséget hoz a megyében

7.2. A megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

Az alábbiakban bemutatásra kerülnek a megye lehetséges fejlesztési irányai, ami a készülő Országos Területfejlesztési Konceptciónak is része, illetve amiket alátámaszt a helyzetelemzés. A fejlesztési irányok további egyeztetése – kiegészítése, prioritizálása – szükséges, összhangban az 5. fejezetben vázolt partnerségi tervvel.

- A döntően exportra termelő nagyvállalatok megyébe való kötődésének erősítése érdekében szektorokon és határokon átívelő klaszter alapú vállalati, képzési, foglalkoztatási együttműködések ösztönzése (pl. Harmadik Járműipari és Mechatronikai Centrum: Szentgotthárd, Szombathely, Zalaegerszeg; bútoripar, termál-gazdaság), illetve állami

beruházási, foglalkoztatás-bővítő ösztönzők alkalmazása. A klaszterekhez kapcsolódóan a K+F teljesítmény növelése, kiemelten az alkalmazott kutatásban.

- A foglalkoztatás és megyéhez kötődő vállalkozások számának bővítése érdekében a kezdő vállalkozások indításának és növekedésének ösztönzése, valamint az innováció terjedésének elősegítése érdekében stabil vállalkozás-fejlesztési intézményrendszer működtetése a meglévő intézményi kapacitások ésszerű felhasználásával és fejlesztésével, mely hozzájárul a menedzsment kapacitás fejlesztéséhez. Továbbá a nemzetközi beszállítói kapcsolatok erősítése, export-értékesítés ösztönzése, különösen a kis- és középvállalati szektorban, mely kapcsán elengedhetetlen a termék- és technológiafejlesztéshez, valamint kapacitás-bővítéshez szükséges beruházások ösztönzése. A vállalkozásfejlesztést a megyében a legalább a járásközpontokhoz kapcsolódóan kell biztosítani, de különös figyelmet kell fordítani azon térségekre, ahol a megyei átlagnál magasabb a munkanélküliség (pl. Vasvár, Celldömölk) vagy alacsonyabb a működő vállalkozások által előállított hozzáadott érték (pl. Kőszeg térsége)
- A mezőgazdaságban a foglalkoztatás intenzív tevékenységek, így a zöldség-gyümölcsstermesztés és feldolgozás bővítése, valamint a raktározás és helyi- és külpiazi értékesítés megszervezése közösségi (állami, kamarai) szerepvállalással. Különösen a mezőgazdasági orientációjú térségekben (pl. Vasi Hegyhát, Kemenesalja, Őrség), illetve kistélepléseken a közfoglalkoztatási programok mezőgazdasági szektorban való megvalósításának ösztönzése, illetve a fiatal gazdák gazdálkodásának támogatása.
- Kiemelt térségi brand-ek kialakítása a turisztikai desztinációkhoz kapcsolódóan: Őrség, Kőszeg-Írottkő, Savaria, Pannon fürdővilág, a főbb turisztikai vonzerőkhöz kapcsolódó szolgáltatások versenyképességének folyamatos javítása, illetve a foglalkoztatás bővítésének ösztönzése a szektort kiszolgáló tevékenységi körökben
- A gazdaság igényeivel összhangban lévő felső- és szakképzési rendszer működtetése, a megyében élő diákok megyében való elhelyezkedésének ösztönzése (pl. ösztöndíjjal, gyakorlati hellyel, egyéb támogatásokkal)
- Megújuló energiák fenntartható hasznosítása (termál-, bio-, szél- és napenergia), akár megyén belüli fejlesztéssel, gyártással és - energetikai auditon alapuló - energiafelhasználás racionalizálásával párhuzamosan, különös tekintettel a közintézmények, távfűtőrendszerek, illetve vállalkozások tevékenységeire
- Észak-déli (pl. M86) és kelet-nyugati irányú nemzetközi közúti (pl. M8) és vasúti közlekedési tengelyek és azok elérhetőségének fejlesztése (pl. mellékutak korszerűsítése), melyhez kapcsolódóan Szombathely térségében vasúti és közúti kapcsolatok kihasználásával és fejlesztésével (Sárvár-Pápa közút (45km) logisztikai szolgáltatások bővítése. Továbbá a térségközpontok megközelíthetőségének javítása, ezen belül is a Szombathely környéki elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése, illetve a kistélepléseket érintő kisléptékű közösségi közlekedési szolgáltatások működtetése a munkalehetőségek szélesebb körének elérhetővé tétele érdekében.
- Az aprófalvas megyében különösen fontos a kistéleplések térségi alapon szervezett humán szolgáltató rendszereinek (oktatás, egészségügyi alapellátás, szociális ellátás, bölcsődék, kulturális szolgáltatások) fenntartható, a település- és közlekedési hálózat jellegzetességeihez alakított kialakítása. Az ellátás hiányos területen újszerű szolgáltatási formák létrehozása pl. mobil szolgáltatások, szociális gazdaság térnyerésnek ösztönzése, stb. A kistélepléseken különösen a közfoglalkoztatási, illetve közösség-fejlesztési programokon keresztül a táji- és építészeti értékek fenntartása, valamint a kulturális hagyományok megőrzése és turisztikai kínálatba való szervezése.
- Osztrák, szlovén határ menti kapcsolatok bővítése, különös tekintettel a közös munkaerőpiac kihívásaira, illetve a természeti értékek közös fenntartható hasznosítására, valamint élénk részvétel transznacionális együttműködésekben

- Környezeti állapot javítsa, mely keretében a hulladék-újrahasznosítás rendszerének megszervezése és a szükséges infrastruktúra kialakítása a megye teljes területére, valamint a talajszennyezés mérséklése a közcsatorna hálózatra való csatlakozás arányának növelése.